

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

**KANADAN JA YHDYSVALTOJEN ARKTISEN POLITIIKAN VAIKUTUS MAIDEN
KAHDENVÄLISIIN SUHTEISIIN 2000–2015**

Pro gradu -tutkielma

Yliluutnantti
Henri Savisaari

Sotatieteiden maisterikurssi 5
Merisotalinja

Huhtikuu 2016

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

Kurssi Sotatieteiden maisterikurssi 5	Opintosuunta Merisotalinja
Tekijä Yliluutnantti Henri Savisaari	
Opinnäytetyön nimi Kanadan ja Yhdysvaltojen Arktisen politiikan vaikutus maiden kahdenvälisiin suhteisiin 2000–2015	
Oppiaine, johon työ liittyy Strategia	Säilytyspaikka Maanpuolustuskorkeakoulun kirjasto
Aika Huhtikuu 2016	Tekstisivuja 85 Liitesivuja 3
TIIVISTELMÄ <p>Ilmastonmuutoksen seurauksesta muuttuva Arktinen alue on saanut aikaan maailmanlaajuisen kiinnostuksen heräämisen. Alueen potentiaaliset luonnonvarat ja merireitit ovat muuttuneet taloudellisesti tärkeiksi, mutta samalla niiden turvallisuuspoliittinen merkitys on kasvanut. Kanadan ja Yhdysvaltojen intressit näkyvät myös Arktisen alueen politiikassa. Maiden syvän yhteistyön ja liittolaisuuden takia niiden välille ei oleteta syntyvän konfliktia, mutta politiikan kehittyminen ja intressien ajaminen vaikuttaa niiden välisiin suhteisiin. Tämän työn tavoitteena on selvittää miten suhteet ovat muuttuneet vuosina 2000–2015.</p> <p>Tutkielmassa perehdytään Kanadan ja Yhdysvaltojen merkittävimpiin Arktisen alueen politiikkaa käsitteleviin virallisiin asiakirjoihin ja maiden toteutuneeseen politiikkaan. Lisäksi tutkielmassa tarkastellaan tärkeimpien vaikuttajien puheita ja julistuksia, sekä virallisten tahojen raportteja ja sopimuksia. Menetelmänä käytetään laadullista sisällönanalyysiä ja teoreettisena näkökulmana usklassista realismia ja geopolitiikkaa. Näkökulman kautta tarkastellaan erityisesti Kanadan suhdetta sen suurvaltanaapuriiin Yhdysvaltoihin ja maiden roolia kansainvälisessä järjestelmässä.</p> <p>Keskeisimpinä tuloksina todetaan, että Kanadan painottama itsemääräämisoikeus ja Yhdysvaltojen korostama merenkulun vapaus risteävät intressien eri muodoissa eniten. Tämä näyttäytyy erityisesti puolustusyhteistyön eri muodoissa ja Luoteisväylän hallintaan liittyvissä kysymyksissä. Kiista Luoteisväylän hallinnasta vaikuttaa merkittävästi suhteisiin. Vaikka kansainvälisen järjestelmän muutos vaikuttaa maiden kansallisiin intresseihin Arktisella alueella, vaikutus Yhdysvaltoihin on kuitenkin suurempi sen suurvalta-aseman takia. Yhdysvallat näkee kansallisen turvallisuuden edistämisen sotilaallisesta näkökulmasta, kun Kanada taas painottaa laajempaa turvallisuusnäkökulmaa. Turvallisuusyhteistyön todetaan edistäneen maiden kahdenvälisiä suhteita vuosina 2000–2015 eniten.</p> <p>Aineiston perusteella voidaan päätellä, että Kanadan ja Yhdysvaltojen suhteet ovat niiden yhteisestä historiasta johtuen säilyneet hyvinä. Kuitenkin maiden väliset erimielisyydet turvallisuudesta, itsemääräämisoikeudesta ja alueiden hallinnasta ovat vaikuttaneet negatiivisesti suhteiden kehittymiseen. Erimielisyyksien suurimpana vaikutuksena todetaan kuitenkin olevan valtioiden uskottavuus kansainvälisesti sekä tulevan alueellisen kehityksen hidastaminen. Valtioiden asema kansainvälisen järjestelmän ja erityisesti Arktisen alueen ja Arktisen neuvoston vastuullisina toimijoina saattaa olla uhattuna, ellei erimielisyyksiä saada ratkaistua.</p>	
AVAINSANAT Arktinen alue, geopolitiikka, usklassinen realismi, intressi, suvereniteetti, puolustusyhteistyö, Kanada, Yhdysvallat	

KANADAN JA YHDYSVALTOJEN ARKTISEN POLITIIKAN VAIKUTUS MAIDEN KAHDENVÄLISIIN SUHTEISIIN 2000–2015

1. JOHDANTO	1
1.1. Kanadan ja Yhdysvaltojen suhteet	1
1.2. Arktinen alue	3
1.3. Arktisen alueen politiikka	5
1.4. Aikaisempi tutkimus ja tutkimuksen perustelu	7
1.5. Tutkimusongelma, tutkimuskysymykset ja rajaukset	9
1.6. Tutkimusmenetelmät	10
1.7. Tutkielman rakenne	11
2. TEOREETTINEN LÄHESTYMISTAPA	13
2.1. Geopolitiikka	13
2.2. Poliittinen realismi	16
2.3. Uusklassinen realismi	18
3. KANADAN JA YHDYSVALTOJEN INTRESSIT ARKTISELLA ALUEELLA	21
3.1. Kanadan intressit	22
3.1.1. Poliitiikan kehittyminen	24
3.1.2. Taloudelliset intressit	26
3.1.3. Turvallisuusintressit	27
3.1.4. Muut intressit	32
3.1.5. Käytännön politiikka	33
3.2. Yhdysvaltojen intressit	35
3.2.1. Poliitiikan kehittyminen	36
3.2.2. Taloudelliset intressit	38
3.2.3. Turvallisuusintressit	41
3.2.4. Muut intressit	46
3.2.5. Käytännön politiikka	48
3.3. Intressien päälinjat	49
3.3.1. Kanada	49
3.3.2. Yhdysvallat	51
3.4. Intressien vertailu	53
4. YHTEISTYÖ JA KILPAILU	56
4.1. Kanada ja Yhdysvallat osana kansainvälistä yhteistyötä	56
4.2. Kanadan ja Yhdysvaltojen kahdenvälinen yhteistyö	59
4.2.1. Puolustus- ja turvallisuusyhteistyö	59
4.2.2. Taloudellinen yhteistyö	61
4.2.3. Ympäristönsuojelu	63
4.3. Eriävät intressit ja kilpailu	64
4.3.1. Kansallinen turvallisuus ja suvereniteetti	64
4.3.2. Luoteisväylä	68
4.3.3. Beaufortinmeri	72

4.4. Yhteenveto.....	75
5. KANADAN JA YHDYSVALTOJEN SUHTEIDEN KEHITTYMINEN.....	77
5.1. Uusklassisen realismin näkökulma	77
5.2. Vaikutukset kahdenvälisiin suhteisiin	79
5.3. Johtopäätökset ja tulevaisuudennäkymät	82
5.4. Kritiikki ja jatkotutkimustarpeet	84

LÄHTEET

LIITTEET

KANADAN JA YHDYSVALTOJEN ARKTISEN POLITTIKAN VAIKUTUS MAIDEN KAHDENVÄLISIIN SUHTEISIIN 2000–2015

1. JOHDANTO

Arktista aluetta¹ voidaan kuvata rauhanomaiseksi, vakaaksi ja konfliktivapaaksi, kuten Barack Obama toteaa Yhdysvaltojen kansallisessa Arktisen alueen strategiassa.² Arktisen alueen merireittien ja luonnonvarojen hyödyntäminen on tullut mahdolliseksi 2000-luvulla, mutta samalla muuttuva ympäristö on pakottanut alueen valtiot reagoimaan ilmeneviin haasteisiin yhteistyössä. Valtioiden ajaessa omia intressejään, niiden risteäminen on väistämätöntä. Toiseksi alueelliset kiistat on saatu ratkaistua rauhanomaisesti ja kansainvälistä lakia noudattaen. Kuitenkin viitteet sotilaallisen suorituskyvyn lisäämisestä ja omien etujen ajamisesta on herättänyt kysymyksiä alueen tulevaisuudesta. Miten alueelliset hallintamekanismit kykenevät vastaamaan tuleviin haasteisiin? Miten vakauden säilyminen ja rauhanomainen yhteistyö varmistetaan myös tulevaisuudessa?

1.1. Kanadan ja Yhdysvaltojen suhteet

Kanada ja Yhdysvallat ovat liittolaisia ja yhteistyökumppaneita monella osa-alueella. Syvän liittolaisuuden taustalla on kuitenkin hieman erilainen suhde Kanadaa hallinnoivan Iso-Britannian ja Yhdysvaltojen välillä. Vuosina 1812–1815 valtiot olivat sodassa keskenään, missä Yhdysvallat olivat lähellä valloittaa itselleen osan Kanadaa. Vuonna 1815 solmittu rauha päätti sotatoimet ja vahvisti rajan Kanadan ja Yhdysvaltojen välillä, mahdollistaen lopulta Kanadan liittovaltion muodostumisen 1867. Kanada taisteli ensimmäisessä maailmansodassa Iso-Britannian alaisuudessa, itsenäistyen siitä vasta vuonna 1931.³

---

¹ Tässä tutkielmassa Arktinen alue on määritelty maantieteellisesti pohjoisen napapiirin pohjoispuoleiseksi alueeksi. Arktinen alue on määritelty tarkemmin seuraavassa alaluvussa.

² National Strategy for the Arctic Region (2013), s.1

³ ”The War: From Outbreak to End”

Toisen maailmansodan aikaan Kanadan ja Yhdysvaltojen sotilaallinen yhteistyö syveni ja lopulta molemmat valtiot olivat mukana perustamassa Pohjois-Atlantin liittoa, NATOa.⁴ Kahdenvälisen yhteistyön vahvistamiseksi ja koko Pohjois-Amerikan puolustamiseksi maat perustivat lisäksi kahdenvälistä sotilaallista yhteistyötä edistäneen North American Air Defence Commandin⁵ (NORAD) tavoitteenaan valvoa ja puolustaa ilmatilaansa yhdessä.⁶ Liittoutuminen kahdenvälisesti NORAD:n kautta ja kansainvälisesti NATO:n kautta vastasi Neuvostoliiton muodostamaan uhkaan ja paransi samalla valtioiden keskinäistä vakautta. Kanadan jo pitkään painottama suvereniteetti oli kuitenkin saanut kolauksen yhdysvaltalaisien sotilaiden päästessä Kanadan maaperälle tutkavalvontaverkon perustamisen seurauksena. Sotilaallisen liittoutumisen kautta myös muut yhteistyön muodot muuttuivat toteuttamiskelpoisemmiksi, sillä konfliktisuus valtioiden välillä oli poistunut. Liittolaisuus rakensi myös vakaan pohjan maiden kahdenvälisille suhteille. 2000-luvulla sotilaallinen yhteistyö on tiivistynyt entisestään. Maiden kahdenvälinen yhteistyö NORAD:n kautta on jatkunut ja toimintaa on kehitetty yhteensopivalla kalustolla sekä lukuisilla harjoituksilla Arktisella alueella. NATO koetaan molempien valtioiden osalta tärkeäksi osaksi turvallisuutta.

Suhteiden syveneminen toisen maailmansodan jälkeen on johtanut Kanadan ja Yhdysvaltojen taloudelliseen keskinäisriippuvuuteen. Niiden maantieteellinen sijainti on mahdollistanut kaupan kasvamisen ja viennin suuntaamisen joko naapurimaahan tai valtamerien kautta Aasiaan ja Eurooppaan. Suurin osa valtioiden viennistä ja tuonnista suuntautuu kuitenkin naapurivaltioon. Kaupan kasvamista on edistänyt myös vapaakauppasopimusten muodostaminen maiden välillä ja joustavien rajajärjestelyiden luominen.⁷

Muuttuva Arktinen alue on herättänyt maailmanlaajuisia mielenkiintoa ja lisännyt maiden välistä yhteistyötä useilla osa-alueilla. Tieteellinen tutkimus ja merenpohjan kartoittaminen on syventänyt suhteita huomattavasti. Yhteistyö on myös osittain kärsinyt Kanadan ja Yhdysvaltojen intressien eroavaisuuksien takia. Suurimpina ovat näkemysero Luoteisväylän asemasta ja meriraja Beaufortinmerellä. Risteäviä intressejä käsitellään tarkemmin tämän tutkimuksen luvussa 4.3. Eriävistä intresseistä huolimatta Kanada ja Yhdysvallat ovat hyvissä väleissä keskenään, eikä niiden välisten erimielisyyksien odoteta muodostuvan vakaviksi konflikteiksi.

---

⁴ North Atlantic Treaty Organization (NATO) on poliittinen ja sotilaallinen liittouma. Kanada, Yhdysvallat sekä suurin osa Euroopan valtioista ovat NATO:n jäsenmaita.

⁵ Myöhemmin nimi vaihdettiin muotoon North American Aerospace Defence Command. NORAD:a ja sen roolia käsitellään tarkemmin luvussa 4.2.1.

⁶ ”A Brief History of Norad” (2012), s 4-9. NORAD:n valvontaverkko rakentui sen alkuvaiheessa DEW-line tutkavalvontaverkoston varaan. Tutkia sijoitettiin Alaskaan, Kanadan pohjoisosiin ja Grönlantiin.

⁷ Cohen (2015), s.124

1.2. Arktinen alue

Monista määritelmistä johtuen Arktinen alue on aina määriteltävä asiayhteyden mukaan, tai vaarana on käsitellä asiaa sen eri merkityksissä. Valtioneuvoston arktisessa strategiassa todetaan: ”*Arktiselle alueelle ei ole yksiselitteistä määritelmää. Sen raja-alue vaihtelee eri tieteenalojen tai poliittisten sopimusten mukaan.*”⁸ Napapiirin⁹ pohjoispuolta pidetään usein alueen määritelmänä, mutta se voidaan määritellä myös lämpötilan, metsärajan, ikiroudan, merijään tai poliittisten sopimusten mukaisesti.¹⁰

Tässä Pro Gradu -tutkielmassa Arktinen alue määritellään maantieteellisesti napapiirin pohjoispuoleiseksi alueeksi. Tutkielman kannalta oleellista on kuitenkin tarkastella valtioita sekä niiden politiikkaa, eikä pelkästään aluetta maantieteellisestä näkökulmasta. Arktisen neuvoston määrittelemät Arktiset valtiot voidaan todeta Arktisen alueen tärkeimmiksi toimijoiksi. Nämä on määritelty Arktisen neuvoston perustamisasiakirjassa, Ottawan julistuksessa 1996. Arktiset valtiot ovat Islanti, Kanada, Norja, Ruotsi, Suomi, Tanska, Venäjä ja Yhdysvallat.¹¹ Puhuttaessa maantieteellisesti koko napapiirin pohjoispuoleisesta alueesta puhutaan siis Arktisesta alueesta ja puhuttaessa Arktiseen neuvostoon kuuluvista valtioista puhutaan Arktisista valtioista. Lisäksi rantavaltioilla tarkoitetaan Arktisista valtioista niitä viittä, joilla on merirajaa alueella. Nämä valtiot ovat Yhdysvallat, Kanada, Norja, Venäjä ja Tanska.¹²

Arktisen alueen ilmasto on lämmennyt 30 vuoden aikana enemmän kuin mikään muu alue maapallolla, mikä on selkeä seuraus ihmisen aiheuttamasta ilmastonmuutoksesta.¹³ Lämpenemisen vaikutuksesta Koillis- ja Luoteisväylä ovat yhä pidempään avoinna laivaliikenteelle, mikä pienentää kaupallisen liikenteen välimatkoja ja säästää varustamoiden kustannuksia.¹⁴ Pienenevä jääpeite on myös mahdollistanut merenpohjan tarkemman tutkimuksen ja luonnonvarojen kartoittamisen. Luonnonvarojen määrä on johtanut kasvavaan kiinnostukseen Arktista

⁸ Arktinen Strategia (2013), s. 17

⁹ Pohjoisen napapiirin kulmaetäisyys pohjoisnavasta on sama, kuin maan akselin kaltevuus. Napapiiri kulkee pohjoisella leveyspiirillä 66 astetta 32 minuuttia. Katso mm. NSIDC <https://nsidc.org/cryosphere/arctic-meteorology/arctic.html>

¹⁰ Arctic Human Development Report (AHDR) sisältää määrittelyyn sosiaalisen, taloudellisen, poliittisen ja ympäristöllisen puolen. Arktisen neuvoston alaiset asiantuntijaryhmät määrittelevät myös alueen eri tavalla. Arctic Monitoring and Assessment Programme (AMAP) määrittelee arktisen alueen ympäristöolosuhteiden mukaisesti, kun taas Conservation of Arctic Flora and Fauna (CAFF) määrittelee alueen ekosysteemin näkökulmasta. Katso lisää mm. NORDREGIO:n määritelmät ”One region - multiple definitions”

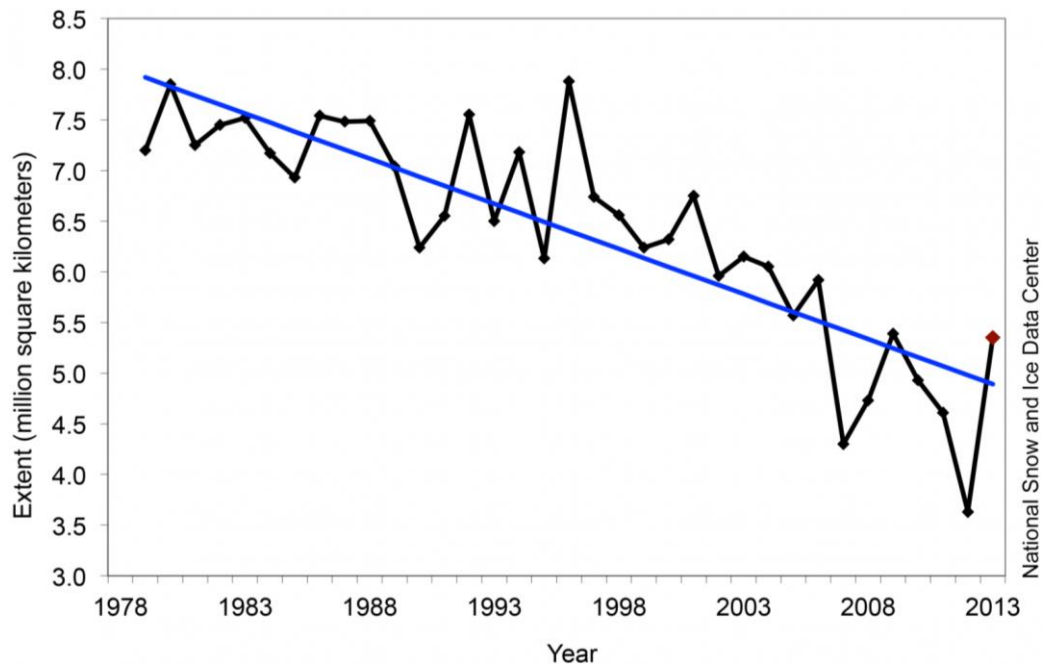
¹¹ Ottawa Declaration (1996), s. 3

¹² Rantavaltioita kutsutaan myös nimellä ”Arctic five” ja Arktisia valtioita nimellä ”Arctic eight”

¹³ ”Climate Change in the Arctic”

¹⁴ Le Miére, Mazo (2013), s.64–66, Toisaalta kaupallisella puolella varustamo tekee alustensa reittisuunnitelman satamien mukaan, missä se purkaa ja lastaa kuormaa. Vaikka välimatka on lyhyempi, myös satamien määrä vähenee. Lisäksi lyhyemmän Luoteisväylän jääolosuhteissa ajaminen on hitaampaa.

aluetta kohtaan, jääpeitteen pienenemisen mahdollistaessa niiden hyödyntämisen tulevaisuudessa. 2000-luvun alueellista politiikkaa voidaan kuvailla yhdestä näkökulmasta kilpailuksi luonnonvarojen hallinnasta.¹⁵

Kuva 1. Keskimääräisen Arktisen alueen jääpeitteen kehittyminen vuosilta 1979–2013¹⁶

Arktiselta alueelta on arvioitu löytyvän suurin osa maailman löytämättömistä kaasu ja öljyvarannoista. U.S. Geological Survey (USGS) julkaisi vuonna 2008 tutkimuksen tulevaisuuden öljy- ja kaasuesiintymistä Arktisella alueella. Tutkimuksen mukaan Arktisella alueella on suuria esiintymiä molempia luonnonvaroja, mikä voi vastata prosentuaalisesti jopa 10 % maailman löytämättömistä öljykentistä ja 30 % löytämättömistä kaasukentistä. Kaikista Arktisen alueen löytämättömistä kentistä noin 84 % ennustetaan sijaitsevan merenpohjassa. Pohjois-Kanadassa, Alaskassa ja Venäjällä luonnonvarojen etsintä on johtanut yli 400 öljy- ja maakaasuesiintymien löytymiseen napapiirin pohjoispuoleiselta manneralueelta, mikä kattaa noin 10 % koko maailman mantereelta löydettyistä kentistä. On siis oletettu, että myös merialueilta olisi löydettävissä suuria määriä hyödynnettävissä olevia kenttiä.¹⁷

Arktisen alueen luonnonvarojen käyttöä rajoittavat toistaiseksi rankat ja vaihtelevat sääolosuhteet, porausteknologian korkea hinta ja raakaöljyn hinnan lasku. Öljynporausta merenpohjasta Arktisella alueella saattaa tulla jopa kaksi kertaa kalliimmaksi kuin poraus Teksasissa.

¹⁵ Varsinaista kilpailua ei kuitenkaan ole, sillä suurin osa rajakiistoista on sovittu kansainvälisen lain mukaisesti.

¹⁶ ”Average Monthly Arctic Sea Ice Extent”

¹⁷ ”Circum-Arctic Resource Appraisal: Estimates of Undiscovered Oil and Gas North of the Arctic Circle” (2008)

Lisäksi öljyn tai kaasun kuljettaminen porauspaikalta käyttäjälle on vielä turhan haasteellista ja kallista. Vaihtelevat sääolosuhteet luovat riskin jäälauttojen pakkautumisesta merialueille, mikä saattaa vahingoittaa kalustoa ja keskeyttää porauksen pitkäksi aikaa. Merenpohjan luonnonvarat kiinnostavat kaikkia Arktisen alueen maita, mutta niiden hyödyntäminen ei ole tällä hetkellä rahallisesti kannattavaa ja toiminta on turhan riskialtista.¹⁸

Ilmastonmuutoksen vaikutuksesta Arktisen alueen haasteet ovat syventyneet ja monimutkaisuutuneet. Jääpeitteen pieneneminen on mahdollistanut lisääntyneen toiminnan merialueella, mutta nostanut myös huolen meriliikenteen sekä mahdollisen luonnonvarojen hyödyntämisen vaikutuksista kallisarvoiselle ympäristölle sekä siitä riippuvaisille alkuperäisväestön edustajille. Samalla alueellisia valvontakeinoja ja onnettomuudenehkäisykeinoja on pyritty kehittämään. Arktisen alueen haasteet ovat saaneet ansaitun huomion Arktisilta valtioilta niiden yrittäessä ratkaista yhteisiä haasteita ja kehittää alueellista yhteistoimintaa muun maailman seurauksessa.

1.3. Arktisen alueen politiikka

Kanadan ja Yhdysvaltojen Arktista politiikkaa ovat pitkään hallinneet yhteiset intressit alueen hyödyntämisestä ja suojelemisesta. Intressit näkyvät tiiviinä yhteistoimintana ja hankkeina, mitä on edistänyt maiden välinen pitkäaikainen liittolaisuus. Yhteisiin intresseihin kuuluu muun muassa mannerjalustan omistusoikeuden määrittäminen, alueellinen kehitys ympäristöhuomioiden ja yhteistoiminnan kehittäminen. Lisäksi Kanada ja Yhdysvallat ovat samaa mieltä alueellisen vakauden tärkeydestä ja kansainväliseen lakiin ja sopimukseen perustuvasta toiminnasta erimielisyyksien ratkaisemiseksi.¹⁹ Molemmat valtiot painottavat rajojensa valvontaa ja suvereniteettia.²⁰

Arktisella alueella ilmenneet kiistat ovat toistaiseksi koskeneet valtioiden välisiä merialueen rajoja ja pääsääntöisesti kaikki vaatimukset on saatu sovittua kahdenvälisillä sopimuksilla. Näin oletetaan tapahtuvan tulevaisuudessakin. Muutamia julkisuustempauksia²¹ lukuun ottamatta koko alueella ei ole ollut suurempia selkkauksia. Ainoat meneillään olevat valtioiden rajoja koskevat kiistat koskevat Kanadan ja Yhdysvaltojen välistä Beaufortinmeren²² meriraja-

¹⁸ ”Arctic Oil and Natural Gas Potential”, 21.12.2011

¹⁹ Kanadan ja Yhdysvaltojen välillä vallitsee erimielisyys Beaufortinmeren rajan sijainnista.

²⁰ Katso mm. National Strategy for the Arctic Region (2013), s.6-10 ja Canada’s Northern strategy (2009), s.1-4

²¹ Emmerson (2010), s.81–82

²² Yhdysvalloilla ja Kanadalla ei ole sovittua merirajaa Beaufortinmerellä.

jaa, Luoteisväylän hallintaa sekä Kanadan ja Tanskan välistä periaatteellista kiistaa Hansinsaaren²³ omistuksesta.²⁴ Julkisuustempauksetkin ovat vain pieni tekijä pitkäaikaisessa prosessissa, missä maat pyrkivät vahvistamaan mannerjalustan käyttöoikeutensa.²⁵ Arktisen alueen rantavaltiot ovat 2008 kokoontumisensa yhteydessä sitoutuneet ratkaisemaan meneillään olevat kiistat ja päällekkäiset aluevaatimukset rauhanomaisesti ja kansainvälisen lain puitteissa.²⁶

Kansainvälisellä lailla tarkoitetaan tässä yhteydessä merioikeusyleissopimusta. United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS) on maailmanlaajuisesti pätevä merenkäyttöön liittyvä oikeudellinen sopimus allekirjoittajamaiden välillä. Se määrittelee muun muassa merenkäyttöön sekä mannerjalustan omistukseen liittyviä asioita ja sitä on kuvattu myös merenkulun perustuslaiksi. UNCLOS:n mukaan jokaisella valtiolla on suvereenit oikeudet aluemerelleen 12 meripeninkulmaan asti ja lisävyöhykkeelleen 24 meripeninkulmaan asti. Valtion talusvyöhyke taas ulottuu 200 meripeninkulmaan asti. UNCLOS:n mukaan rantavaltioilla on sen ratifioituaan aikaa 10 vuotta esittää²⁷ itselleen talusvyöhykkeen 200 meripeninkulman ylittävää mannerjalustan käyttöoikeutta aina 350 meripeninkulmaan asti. Rantavaltioiden kiistoista puhuttaessa, usein viitataan päällekkäisiin mannerjalustan käyttöoikeusvaatimuksiin 200 meripeninkulman ylittävältä talusvyöhykkeeltä.²⁸ Huomattavaa Arktisen alueen hallinnan kannalta on, että Yhdysvallat ei ole UNCLOS:n sopimusosapuoli, mutta noudattaa sen mukaista toimintatapaa.

Uudet haasteet Arktisella alueella koskevat erityisesti ilmastonmuutoksen pysäyttämistä ja lisääntyvästä liikennemäärästä johtuvaa puutteellista merellistä varautumista pelastus- ja onnettomuustilanteisiin sekä luonnonkatastrofeihin. Arktisen neuvoston tekemä työ on koettu Arktisten valtioiden keskuudessa hedelmälliseksi, sillä se tarjoaa kaikille valtioille hyötyä. Toisaalta alueen ympäristössä tapahtuva muutos ja merireittien aukeaminen on saanut aikaan myös muutoksen sotilaallisessa valmiudessa. Muun muassa Venäjä ilmoittanut panostavansa Arktiseen toimintaan ja se on avannut uudelleen vanhoja satamiaan Koillisväylän varrella.

²³ Hansinsaari on Tanskan ja Kanadan itselleen vaatima asumaton 1,3 neliökilometrin kokoinen saari, joka sijaitsee Ellesmerensaaren ja Pohjois-Grönlannin välisessä Kennedyn kanaalissa.

²⁴ Kanadan ja Yhdysvaltojen välisiä kiistoja käsitellään luvussa 4.3.

²⁵ Emmerson (2010), s. 81-83

²⁶ Ilulissat Declaration (2008), s.1

²⁷ Vaatimus mannerjalustan käyttöoikeudesta tulee perustua tarkkaan tutkimukseen sekä tieteelliseen ja tekniseen aineistoon. UNCLOS:n alainen Commission on the Limits of the Continental Shelf (CLCS) tarkastaa vaatimukset ja esittää suositukset mannerjalustan ulkorajoista.

²⁸ ”Yhdistyneiden Kansakuntien merioikeusyleissopimus”

Myös Kanada on hankkimassa arktisiin olosuhteisiin soveltuvaa kalustoa ja parantamassa infrastruktuuriaan Luoteisväylän varrella. Sotilaallisen läsnäolon lisääntyminen on yksi tekijä, mikä saattaa uhata alueellista vakautta Arktiksella.

1.4. Aikaisempi tutkimus ja tutkimuksen perustelu

Arktinen alue on ajankohtainen ja kiinnostava tutkimusalue. Ilmastonmuutoksen vaikutuksesta kasvanut alueellinen aktiivisuus niin energia-alalla kuin laivaliikenteen osalta on kasvattanut Arktisen alueen strategista merkitystä ja herättänyt maailmanlaajuisia mielenkiintoa. Venäjällä intressit ovat keskittyneet erityisesti luonnonvarojen hyödyntämiseen ja laivaväyliin, erityisesti Koillisväylän, käytettävyyteen. Myös muut kuin Arktiset valtiot ovat osoittaneet kiinnostuksensa aluetta kohtaan, mikä ilmenee esimerkiksi Arktisen neuvoston tarkkailijajäsenten määrän kasvamisena.²⁹ Kuitenkin alueella vaikuttavien valtioiden välinen yhteistyö on äärimmäisen tärkeää alueellisen ja myös kansainvälisen vakauden kannalta.

Risteävien intressien edistäminen luo haasteita ja jännitteitä valtioiden välille, mutta samalla yhtenevät intressit rohkaisevat valtioita yhteistyöhön. Arktisella alueella vaikuttavat suurvallat ja niiden politiikan kehittyminen on jo yksinään perustelu tutkimukselle. Lisäksi turvallisuusympäristön muutos Arktisella alueella vaikuttaisi luonnollisesti myös Suomen rooliin Arktisena valtiona. Yhdysvaltojen ja Kanadan suhteiden kehittymisen tarkastelu on tärkeää puhuttaessa alueen vakaudesta. Liittolaisten pitkäaikainen yhteistyö vaikuttaa suhteeseen, mutta on myös mielenkiintoista selvittää onko Yhdysvallat osoittanut olevansa valmis sivuuttamaan yhteistyön ajaakseen omia maailmanlaajuisia intressejään alueellisen politiikkansa kautta.

Arktisen alueen ajankohtaisuuden ja viimeisten vuosikymmenten aikana kasvavan kiinnostuksen johdosta tutkijat ovat kiinnittäneet huomiota alueen tutkimukseen niin ympäristön, turvallisuuspolitiikan, kuin luonnonvarojen suhteen. Alueen turvallisuuspoliittista ulottuvuutta on tutkittu Suomessa muun muassa Ulkopoliittisessa instituutissa ja Maanpuolustuskorkeakoulussa³⁰, sekä suomalaisissa yliopistoissa, kuten Helsingin Yliopisto ja Lapin Yliopisto.³¹ Ulkopoliittisen instituutin kansainvälisen turvallisuuden tutkimusohjelmassa muun muassa Timo Koivurova, Harri Mikkola, Juha Käpylä ovat tutkineet Arktisen alueen hallintaa ja ilmeneviä

²⁹ Arktisen neuvoston tarkkailijajäseniä ovat muun muassa Kiina, Singapore, Korea, Intia ja Japani.

³⁰ Esimerkkinä Raunu (2009) YEK-tutkielma *Kamppailu arktisesta alueesta – Arktisen alueen merkitys kriittisen geopolitiikan näkökannalta*, Jämsén (2011) *Strategisen kulttuurin vaikutus Venäjän arktisten intressien turvaamisessa*

³¹ Lapin yliopisto on johtava Arktisten asioiden tutkimuslaitos Suomessa

uhkia, mutta myös tarkastelleet Ukrainan kriisin heijastevaikutusta alueen politiikkaan. Tärkeimpänä johtopäätöksenä on kuitenkin ollut, että Arktinen alue on vakaa ja rauhallinen alue, missä valtiot toimivat yhteistyössä vastatakseen haasteisiin. Keskustelu on myös selvästi lisääntynyt erityisesti alueellisen hallinnan ja hyödyntämisen osalta. Diskurssi alueesta keskittyy pitkälti alueen luonnonvaroihin ja ympäristöön.

Arktisen alueen politiikkaa käsitteleviä tutkimuksia on tehty Kanadassa muun muassa Canadian Global Affairs Institutessa (CGAI)³² sekä Defence Research and Development Canada (DRDC).³³ Lisäksi yksittäisiä tutkimuksia on tehty eri yliopistoissa. James Fergusson toteaa 2009 julkaistussa tutkimuksessaan *Beneath the Radar: Change and Transformation in the Canada–U.S. North American Defence Relationship* kylmän sodan aikaisen NORAD -yhteistyön olleen pakollinen vastaus Neuvostoliiton uhkaan. Tutkimuksessa myös kyseenalaistetaan yhteistyön ja strategisten intressien jatkuminen tulevaisuudessa. Fergusson on kirjoittanut suppeammin aiheesta myös aikaisemmin vuonna 2002. Yhteistyöstä ja naapurussuhteista on myös kirjoittanut David Haglund ja Brian Flemming vuonna 2008. Haglund on käsitellyt Kanadan ja Yhdysvaltojen välistä naapurussuhdetta ja sen kehitystarpeita, kun Flemming on korostanut Luoteisväylän hallinnassa tapahtuvaa yhteistyötä ja kahdenvälisiä sopimuksia. Andrea Charron on lisäksi tutkinut Luoteisväylän kiistaa, Kanadan roolia Arktisessa neuvostossa ja Kanadan roolia arktisella alueella tulevaisuudessa. Beaufortinmeren kiistaa on käsitellyt Daniel Pomerantsin vuonna 2012 julkaistussa tutkimuksessa, missä Pomerants toteaa ettei Kanadan suvereniteetti ole uhattuna erimielisyyden takia.

Yhdysvalloissa arktisen alueen tutkimusta koordinoidaan ministeriöiden kesken.³⁴

Tärkeimmät tutkimusta tuottavat tahot ovat muun muassa United States Arctic Research Commission (USARC)³⁵, Arctic Research Consortium of the United States (ARCUS)³⁶, National Snow and Ice Data Center³⁷, Center for Strategic and International Studies (CSIS)³⁸ sekä Alaskan yliopiston eri tutkimusohjelmat. Tärkeimpiä lähteitä edustavat CSIS:n Heather Conleyn raportit ja kommentit, missä hän käsittelee Yhdysvaltojen arktista politiikkaa ja sen

³² Aikaisemmin ”Canadian Defence & Foreign Affairs Institute (CDFAI). CGAI keskittyy tutkimuspaperissaan mm. Arktisen alueen kysymyksiin, kahdenvälisiin suhteisiin USA:n kanssa ja puolustusyhteistyöhön.

³³ DRDC tuottaa puolustukseen ja kansalliseen/kansainväliseen turvallisuuteen liittyviä tutkimuksia yhteistyössä Kanadan asevoimien ja puolustusministeriön kanssa. DRDC:n alaisuuteen kuuluu kahdeksan tutkimuskeskusta.

³⁴ DOD Arctic Strategy (2013), s. 7 ja s.10

³⁵ USARC on itsenäinen organisaatio, mikä tuottaa suosituksia ja raportteja valtionjohdolle kansallisen ja kansainvälisen tutkimuksen kautta.

³⁶ ARCUS:n tavoitteena on tuottaa tutkimusta tieteellisiin, opetuksellisiin ja asiantutijatarpeisiin.

³⁷ NSIDC tuottaa tieteellistä tutkimusta mm. arktisen alueen ympäristömuutoksista.

³⁸ CSIS keskittyy politiikan tutkimukseen sekä politiikan, talouden ja turvallisuuden strategiseen analysointiin.

kehittymistä. Näistä tärkeimpinä mainittakoon muun muassa 2013 julkaistut alueen talousnäkyviä käsittelevä *Arctic Economics in the 21st Century* sekä Yhdysvaltojen intressejä ja niiden toteutusta käsittelevä *The New Foreign Policy Frontier*.

1.5. Tutkimusongelma, tutkimuskysymykset ja rajaukset

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tarkastella Kanadan ja Yhdysvaltojen välisiä suhteita ja niiden kehittymistä. Tavoitteena on tutkia maiden arktisen politiikan intressejä ja niiden muutosta. Samalla selvitetään miten arktisen politiikan painopisteen muutos on vaikuttanut maiden kahdenvälisiin suhteisiin. Oleellista tutkimukselle on kartoittaa yhteistyön eri muotoja ja mahdollisia konflikteja käytännössä. Suhteiden muutos voidaan selittää muuttuneella politiikalla, mikä taas johtuu muuttuneista intresseistä. Intressien selvittäminen ei kuitenkaan ole yksinkertaista. Koska tutkijalla ei ole pääsyä päätöksentekoprosessiin, on kaikkia intressejä mahdotonta selvittää. Kuitenkin virallisten asiakirjojen ja käytännön politiikan kautta saadaan riittävä kuva intressien kehittymisestä. Tämän Pro Gradun rajausten ja painopisteiden kautta on muotoutunut Pro Gradun tutkimusongelma: Miten Kanadan ja Yhdysvaltojen kahdenväliset suhteet ovat kehittyneet maiden Arktisen alueen politiikan muutoksen seurauksena 2000–2015?

Tutkimusongelmaan pyritään vastaamaan seuraavien tutkimuskysymysten kautta:

Mitkä ovat Kanadan ja Yhdysvaltojen intressit Arktisella alueella?

Mitkä ovat valtioiden yhteiset ja eriävät intressit?

Miten intressien kohtaaminen näkyy valtioiden politiikassa?

Miten intressien muutos on vaikuttanut maiden politiikkaan?

Miten maiden rooli kansainvälisessä järjestelmässä vaikuttaa niiden kahdenvälisiin suhteisiin?

Tässä työssä tutkitaan Kanadan ja Yhdysvaltojen välistä suhdetta, Arktisen alueen politiikkaa ja sen muutosta. Työ on rajattu koskemaan maantieteellisesti kohdevaltioita, sekä Arktista aluetta ja siellä tapahtuvaa muutosta ilmiön taustalla. Työssä keskitytään kohdevaltioiden harjoittamaan politiikkaan, intresseihin sekä niiden muutokseen. Tutkielmasta on pyritty jättämään muut alueen suuret valtiot pois, mutta mainintoja saattaa esiintyä mikäli jokin tietty valtio on vaikuttanut politiikan kehittymiseen merkittävästi. Ajallisesti tämä tutkimus on rajattu 2000–2015 väliselle jaksolle, sillä suurimmat ilmastonmuutoksen seurauksena tapahtuneet muutokset alueella ovat aiheuttaneet reaktioita vasta 2000-luvulla. Tutkimuksen näkökulma muodostaa tämän työn viimeisen rajauksen. Tutkimusta lähestytään uusklassisen realismin ja geopolitiikan näkökulmasta. Realismin näkökulmalla on pyritty painottamaan Yhdysvaltojen

suurvalta-asemaa kohdealueella ja miten suurvaltapolitiikka näyttäytyy kohdemaiden kahden välisissä suhteissa.

1.6. Tutkimusmenetelmät

Tämä tutkimus toteutetaan kvalitatiivisena tutkimuksena, mikä on usein ominaista strategian tutkimukselle. Lähestymistavasta johtuen menetelmänä toimii teorialähtöinen laadullinen sisällönanalyysi³⁹, missä uusklassinen realismi toimii teoreettisena työkaluna. Arktisen alueen haasteena on ilmiön laajuus ja ajankohtaisuus, minkä takia tutkimukseen ja kohdealueeseen liittyvää materiaalia on saatavilla merkittävästi. Tässä tutkimuksessa käytetyn aineiston määrä ja laajuus on pakottanut tutkijan tarkentamaan käytettyä rajausta. Edeltävässä alaluvussa esitetyt rajaukset ovat mahdollistaneet tutkittavan ilmiön määrittämisen ja siirtämään muut rajauksen ulkopuoliset kiinnostavat havainnot esityksiin jatkotutkimuksesta.⁴⁰

Tässä tutkimuksessa pääaineiston muodostavat valtioiden viralliset ulko- ja turvallisuuspoliittiset asiakirjat, sillä ne edustavat kansainvälisessä järjestelmässä toimivien valtioiden virallista ulko- ja turvallisuuspoliittista linjaa. Muina lähteinä on käytetty valtioiden virallisten tutkimustahojen tutkimuksia, asiantuntijoiden kommentteja, sekä valtionpäämiesten puheita ja lausuntoja. Intressien kartoittamisessa on käytetty lisäksi useita eri lähteitä toteutuneiden toimenpiteiden määrittämiseksi.⁴¹

Sisällönanalyysillä pyritään tässä tutkimuksessa luomaan tarkasteltavasta ilmiöstä kokonaiskuva tiivistetyssä ja yleisessä muodossa, sillä hajanaisen aineiston tulkitseminen on haasteellista. Monesta lähteestä kerätty informaatio lisää tutkimuksen luotettavuutta ja selkeyttää kokonaiskuva johtopäätöksiä varten. Sisällönanalyysissä oleellista on merkitysten ymmärtäminen.⁴² Tämän Pro Gradu tutkielman tavoitteena on tarkastella poliittisten suhteiden kehittymistä teorialähtöisen sisällönanalyysin kautta.⁴³ Tutkimuskohdetta ja aineistoa tarkastellaan

³⁹ Sisällönanalyysiä voidaan yleensä käyttää perusanalyysimenetelmänä kaikissa laadullisissa tutkimuksissa.

⁴⁰ Tuomi, Sarajärvi (2009), s. 91–92

⁴¹ Laadullisella aineistolla voidaan pelkistetysti tarkoittaa tekstiä, tutkimusta, haastattelua, omaelämäkertaa, päiväkirjaa, yleisöosastokirjoitusta tai valtion virallista asiakirjaa. Aineisto voidaan jakaa karkeasti tutkijasta riippuvaan ja riippumattomaan tekstiin. Katso lisää mm. Eskola, Suoranta (1998), s. 15–16

⁴² Tuomi, Sarajärvi (2009), s. 103–104

⁴³ Teorialähtöinen analyysi nojaa johonkin tiettyyn teoriaan, malliin tai ajatteluun, mitä käytetään analyysin luokittelussa. Tätä kutsutaan myös deduktiiviseksi menetelmäksi. Katso lisää mm. Tuomi, Sarajärvi (2009), s. 113

teoreettisesta näkökulmasta, mikä auttaa keskittymään teorian kannalta olennaisiin asioihin. Tämän jälkeen havaintoja pyritään yhdistämään etsimällä yhteisiä tekijöitä.⁴⁴

Käytännössä tässä tutkielmassa käyttökelpoinen analyysirunko luodaan valitun teoreettisen lähestymistavan perusteella. Tämä perustuu uusklassisen realismin perusolettamuksiin kansainvälisen politiikan luonteesta. Analyysirunko rakentuu eri luokituksista induktiivisen sisälönanalyysin periaatteita noudattaen.⁴⁵ Käytännössä tutkimuksen aineisto pelkistetään ja yhdistetään, minkä jälkeen se jaotellaan järkeviksi asiakokonaisuuksiksi yhdistävien tekijöiden perusteella. Yhdistämisessä on kiinnitetty huomiota mahdollisten poikkeavien havaintojen esiintymiseen ja niiden suhteeseen valittuun teoreettiseen lähestymistapaan.⁴⁶ Tämän jälkeen kootun materiaali perusteella luodaan analyysi ja tulkinta. Tässä tutkielmassa materiaalin koaminen tapahtuu luvuissa kolme ja neljä. Analyysi ja tulkinta tapahtuvat luvussa viisi, mikä on samalla tutkimuksen johtopäätösluku.

1.7. Tutkielman rakenne

Tämä tutkielma voidaan jakaa käytännössä kolmeen osaan. Ensimmäisen osan muodostaa tutkielman johdanto ja näkökulma, missä lukija johdatetaan käsiteltävään aiheeseen ja sen monimutkaiseen luonteeseen. Ensimmäiseen osaan voidaan lukea myös käytettävän näkökulman esittely. Toisen osan muodostaa kaksi päälukua, missä käsitellään Kanadan ja Yhdysvaltojen politiikan sekä intressien kehittymistä. Lisäksi tarkastellaan maiden välistä yhteistyötä ja erimielisyyksiä intressien ilmenemismuotona. Kolmas osa muodostuu tutkielman johtopäätöksistä, pohdinnasta ja jatkotutkimustarpeiden määrittelystä.

Ensimmäiseen osaan kuuluu tutkielman johdanto ja teoreettinen lähestymistapa. Teoreettista lähestymistapaa käsitellään luvussa kaksi ja siinä käsitellään uusklassista realismia ja geopolitiikkaa sekä teoreettista lähestymistapaa myös muiden teoriakoulukuntien näkökulmasta. Taivoitteena on problematisoida ja korostaa juuri valitun lähestymistavan valintaa. Luku myös osoittaa, miten teoria ohjaa ja rajaa tutkimusta.

---

⁴⁴ Valittuun teorialähestymistapaan, sen lähtökohtiin ja kritiikkiin perehtyminen muodostaa käyttökelpoisen työkalun asiakirjojen analysoinnille. Analysointivaiheessa tässä työssä pyritään etsimään yhtäläisyyksiä materiaalien välillä ja etsimään mahdollisia muutoksia poliittisissa linjauksissa. Katso lisää mm. Tuomi, Sarajärvi (2009), s.96–99

⁴⁵ Jouni Tuomi ja Anneli Sarajärvi kuvaavat prosessia kolmivaiheiseksi: 1) redusointi eli pelkistäminen, 2) klusterointi, eli ryhmittely, 3) abstrahointi, eli teoreettisten käsitteiden luominen. Pertti Alasuutari taas jakaa analyysin kahteen vaiheeseen, mitkä ovat havaintojen pelkistäminen ja arvoitusten ratkaiseminen. Katso lisää mm. Tuomi, Sarajärvi (2009), s. 108, sekä Alasuutari (1999), s.39–47

⁴⁶ Alasuutari (1999), s. 39–47

Tutkielman toinen osa koostuu luvuista kolme ja neljä. Luku kolme aloitetaan problematisoimalla intressin määritelmää ja syntymistä, minkä jälkeen siirrytään käsittelemään kohdevaltioiden intressejä. Luvun tarkoituksena on selvittää ja vertailla Kanadan ja Yhdysvaltojen intressien kehittymistä. Luvussa neljä tarkastellaan Kanadan ja Yhdysvaltojen intressien kohtaamista. Tässä luvussa käsitellään risteäviä intressejä yhteistyön ja kiistojen näkökulmasta. Pääpaino luvussa on kahdenvälisessä yhteistyössä ja kiistoissa, mutta kansainvälinen ulottuvuus on myös otettu huomioon, sillä molemmat valtiot toimivat aktiivisesti kansainvälisen yhteistyön kautta edistääkseen intressejään. Koska molemmat maat ovat laajasti mukana arktisen alueen toiminnassa, kansainvälinen ja kahdenvälinen toiminta on pyritty erottamaan sekä luomaan pääpaino kahdenvälisen toiminnan tarkastelulle.

Tutkielman kolmas osa on samalla sen johtopäätösluku. Luku viisi, käsittelee Kanadan ja Yhdysvaltojen arktisen alueen politiikan kehittymistä. Luvussa tarkastellaan maiden muuttuvia intressejä ja suurimpia linjausten muutoksia alueen politiikassa sekä keskinäisissä suhteissa. Tässä luvussa esitetään myös tutkielman johtopäätökset, sillä tutkimuksen tavoitteena on selvittää miten maiden väliset suhteet ovat muuttuneet nimenomaan arktisen politiikan ja sen muutoksen seurauksena 2000–2015. Luvussa tarkastellaan lisäksi tutkielmassa esiintyneitä jatkotutkimuskohteita.

2. TOOREETTINEN LÄHESTYMISTAPA

Tämän tutkielman teoreettiseksi lähestymistavaksi on valittu uusklassinen realismi ja geopolitiikka. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää valtioiden virallisten lähteiden ja käytännön toiminnan kautta todennettuja intressejä ja tapahtumia Kanadan ja Yhdysvaltojen välillä. Tutkimus pyrkii etsimään muutosta sekä selittämään syitä kahdenvälisen suhteen muutokselle. Tämän tutkimuksen tavoitteena on rajatun tutkimuskohteen tarkastelu tietystä näkökulmasta. Haasteena on käsitteiden määrittely, mikä saattaa olla täysin tutkijasidonnainen. Teorian geopolitiikka ja realismi soveltuvat Arktisen alueen sekä Kanadan ja Yhdysvaltojen politiikan tarkasteluun, sillä tutkimuksessa käsitellään suurvallan ja keskisuuren valtion välisiä suhteita.

Uusklassisen realismin ja geopolitiikan valinta ilmiön tarkastelukulmaksi voidaan perustella paitsi tutkijan kiinnostuksen, myös ilmiön rajauksen ja valintaprosessin kautta. Kanadan suhde sen suurvaltanaapuriin Yhdysvaltoihin sekä maiden yhteiset ja eriävät intressit Arktisella alueella herättävät mielenkiintoisen asetelman. Miten suurvaltapolitiikka näkyy Yhdysvaltojen toiminnassa kahdenvälisessä sekä kansainvälisessä yhteistyössä ja miten Kanada suurvallan naapurimaana siihen reagoi? Lisäksi pyritään selvittämään miten muuttuva Arktinen alue muokkaa maiden intressejä ja niiden painotuksia.

2.1. Geopolitiikka

Geopolitiikan tutkimuksella on perinteisesti tarkoitettu maantieteen ja politiikan suhteiden tutkimusta. Käytännössä siis tutkitaan miten maantiede vaikuttaa politiikkaan ja miten politiikka vaikuttaa maantieteeseen. Vaikutus voi ilmetä samanaikaisesti molempiin suuntiin. Perinteisiä geopolitiikan avainkäsitteitä ovat muun muassa alue, ympäristö, raja, identiteetti, niihin liittyvä politiikka.⁴⁷ Geopolitiikka -termin syntyminen voidaan ajoittaa 1800-luvun loppuun, milloin Rudolf Kjellén käytti sitä ensimmäisen kerran artikkelissaan. Kjellénin määrittelemä kokonaisuus koostui valtion alueen politiikasta, eko-, väestö-, sosio- ja valtapolitiikasta. Maailmansotien välillä Saksassa alettiin ihannoimaan Friedrich Razelin teoriaa poliittisesta maantieteestä, mikä painotti elintilan, kulttuurin, organismin ja valtion tiivistä suhdetta. Razelin teorian ajatuksena oli valtion vallan määrän rakentuminen sen maantieteellisen koon perusteella. Razel yhdisti myös valtion elolliseen organismiin, mikä syntyy, elää ja kuolee. 1900-luvun alun geopolitiikan teorialat pyrkivät selittämään valtion politiikkaa jakamalla maailman tärkeisiin ja vähemmän tärkeisiin alueisiin. Geostrategian suuntaus selitti vallan jakautumista

---

⁴⁷ Harle, Moisio (2003), s.8-9

meri- ja maavalloille, missä Euraasia koettiin kaiken vallan ytimeksi. Sir Halford Mackinderin ja Alfred Thayer Mahanin opit ja teorit vallan jakautumisesta voidaan mainita kylmän sodan ajan ajattomiksi opeiksi. Mahanin ja Mackinderin teorit korostavat erityisesti valtioiden roolia ja toimintatapaa kansainvälisessä järjestelmässä.⁴⁸

Poliittisen maantieteen ja geopolitiikan ero on hyvin pieni. Niitä on jopa käytetty osittain sekkaisin, toistensa synonyymeina. Kuitenkin maantieteen tutkimista voidaan luonnehtia informaation keräämistä päätöksenteon tueksi, kun taas geopolitiikka pyrkii selittämään valtioiden käyttäytymistä niiden maantieteellisten ominaisuuksien kautta. Osmo Tuomi on todennut maantieteen roolista seuraavasti: *”Maantieteellinen ympäristö ei määrää politiikkaa, mutta se tarjoaa erilaisia mahdollisuuksia ja tekee tietyt toimintavaihtoehdot muita todennäköisemmiksi.”*⁴⁹ Valtion maantieteellinen sijainti voidaan siis mieltää politiikan mahdollistavaksi tekijäksi, eikä niinkään määrääväksi. Se kuitenkin mahdollistaa ja samalla rajaa huomattavasti valtion asemaa, vaikutusvaltaa, ja toimintamahdollisuuksia. Valtion maantieteellinen sijainti ja geopolitiikka liittyvät oleellisesti myös poliittisen realismin näkemykseen valtiokeskeisyydestä. Käsite geostrategia voidaan taas yksinkertaisesti selittää geopolitiikan soveltamisella käytäntöön. Merivallan toimintaa voidaan kuvata kaupankäyntiä ja sisäistä taloutta korostavana, mitä edistetään liikkuvuudella, laajoilla yhteyksillä ja voiman jakamisella ympäri maailmaa. Maavalta taas korostaa pitkälti omavaraisuutta ja keskusjohtoisuutta sekä hierarkkisuuksia, alueiden omistusta ja voiman syvyyttä.⁵⁰

Arktisen alueen geostrateginen merkitys on muuttunut kylmän sodan päätyttyä oleellisesti. Alue tarjosi Kylmän sodan aikana suoran ja lyhimmän yhteyden Neuvostoliitosta Pohjois-Amerikkaan. Kylmän sodan aikaa voidaan kuvata periferiaksikin kutsutun Arktisen alueen valvonnan ja sotilaallisen läsnäolon korostamisella. Tätä toteutettiin niin Yhdysvaltojen kuin Neuvostoliiton puolella molempien valtioiden tavoitellessa tasapainoa pitkän matkan pommikoneilla, sukellusveneillä, ydinaseilla ja valvonta-aseilla. Neuvostoliiton hajottua sotilaallinen uhka kuitenkin hävisi ja huomio alkoi kiinnittyä muihin uhkiin, kuten ilmastomuutokseen ja sen aiheuttamiin haasteisiin ja mahdollisuuksiin.⁵¹ Venäjän potentiaalinen uhka on uudelleen kasvanut 2000-luvun loppupuolella sen panostaessa yhä enemmän Arktisen alueensa kehittämiseen ja tukikohtien uudelleenavaamiseen.

⁴⁸ Moisio (2003), s.18–22

⁴⁹ Tuomi (1996), s.28

⁵⁰ Tuomi (1996), s.34, s.26–27

⁵¹ Osherenko & Young (1989) s. 15 ja 24–26, Cohen (2015), s.72, sekä Le Miére, Mazo (2013), s.82–83

Ilmastonmuutos ja sen vaikutuksesta sulava jääpeite on yksi monista alueellisista haasteista. Vaikka se muodostaa selkeän uhan globaalisti, se tarjoaa silti mahdollisuuksia. Näihin voidaan lukea muun muassa luonnonvarojen hyödyntämisen mahdollisuus, tutkimustoiminta sekä alueen laivaväylien, kuten Koillis- ja Luoteisväylän kauttakulku ja etäisyyksien pienentyminen. Kasvavat mahdollisuudet ovat lisänneet Arktisten valtioiden lisäksi myös alueen ulkopuolisten valtioiden kiinnostusta aluetta kohtaan.⁵² Taloudellinen potentiaali, energiavarojen hyödyntäminen sekä kulkureittien aukeaminen kauppaliikenteelle korostaa alueen geostrategista merkitystä.⁵³ Jääpeitteen sulaminen ja aukeavien merireittien vaikutuksesta helpottuva liikkuminen poistaa aiemmin alueella sijainneen luonnon rakentaman esteen. Merijään sulamisen ja väylien avautumisen johdosta yhteistyölle on paremmat edellytykset, mutta niiden aukeaminen voi johtaa myös konflikteihin.⁵⁴

Kanada ja Yhdysvallat ovat maantieteellisen sijaintinsa ja taustojensa takia syvästi kytköksissä toisiinsa poliittisesti, taloudellisesti, sotilaallisesti ja kulttuurisesti. Saul Cohen puhuu jopa sosiokulttuurisesta suhteesta. Valtioiden välinen raja ovat käytännössä auki, mahdollistaen ihmisten vapaan liikkumisen. Kanadan ja Yhdysvaltojen taloudellinen keskinäisriippuvuus on merkittävä, Kanadalle jopa tärkeämpi kuin Yhdysvalloille. Sen viennistä jopa 85 % ja tuonnista noin 75 % toteutuu Yhdysvaltojen kanssa. Yhdysvalloilla viennin osuus Kanadaan ja tuonnin osuus Kanadasta ovat molemmat noin 20 %.⁵⁵

Geopolitiikan näkökulmasta Kanadan ja Yhdysvaltojen liittolaisuus tarjoaa niille ylivertaisen asemaan Pohjois-Amerikassa. Kanada muodostaa Arktisen alueen suuntaan puskurivyöhykkeen Yhdysvalloille ja samalla pohjoisen erämaat suojaavat sitä itseään. Yhdysvallat hallitsee alueella toista suurta merireittiä, Beringinsalmea, ja Kanada hallitsee sen aluevesien kautta kulkevaa Luoteisväylää. Yhdysvalloilla on lisäksi suora pääsy Atlantille ja Tyynellemerelle.⁵⁶ Kaksi suurta valtiota muodostavat siis ainutlaatuisen liittolaissuhteen sekä taloudellisen keskinäisriippuvuuden.

⁵² Kiinnostuksen kasvamisesta kertoo myös se, että jokainen arktinen valtio (myös Euroopan unioni) on julkaissut tai päivittänyt Arktisen strategiansa vuoden 2008 jälkeen. Katso lisää Le Miére & Mazo (2013), s.120

⁵³ Valtioneuvosto (2013), s. 17, sekä Le Miére & Mazo (2013), s.119–120

⁵⁴ Le Miére & Mazo (2013), s.120–124

⁵⁵ Cohen (2015), s.124–126

⁵⁶ Cohen (2015), s.130

Luonnonvarat ja niiden käyttökelpoisuus ovat saaneet kiinnostuksen suuntautumaan Arktiselle alueelle 2000-luvulla. Varsinkin Alaskassa tapahtuva öljynporausporaus ja Kanadan öljyhiikkaesiintymät tuottavat suuria määriä raakaöljyä Yhdysvalloille ja Kanadalle.⁵⁷ Valtiot ovat tehneet myös yhteistyötä merialueiden pohjankartoituksen hyväksi, mikä on lisännyt ymmärrystä merenpohjasta ja siellä lepäävistä luonnonvaroista. Luonnonvarat on nähty suurimpana syynä arktiselle kilpajuoksulle⁵⁸, mutta suurin syy kiinnostuksen heräämiselle on kuitenkin valtioiden yhteinen huoli alueellisesta muutoksesta ja samalla pyrkimys edistää omia intressejään alueella.

Geopolitiikan näkökulmasta on myös merkittävää, että Venäjän rooli perinteisenä maavaltana on muutoksessa. Venäjä panostaa nyt suuria summia Arktisen alueensa kehittämiseen ja Koillisväylän infrastruktuurin rakentamiseen. Se on toisin sanoen saanut käyttöönsä merireitin valtamereltä toiselle, mikä saattaa osoittautua suureksi voimavaraksi Venäjän vaikutusvallalle. Vastaavaa kehitystä Pohjois-Amerikassa hankaloittaa kiista Luoteisväylän hallinnasta, mikä taas on kova isku perinteiselle merivallalle, Yhdysvalloille. Sen vapaa merenkäyttö on uhattuna, kun vastaavasti Venäjä voi vapaasti käyttää omaa koillisväyläänsä voiman projisointiin ja kauppaliikenteen tarpeisiin.⁵⁹

2.2. Poliittinen realismi

Poliittinen realismi itsessään ei ole tieteellinen teoria, vaan lähestymistapa kansainväliseen politiikkaan. Kuitenkin realismin perusajatuksista on johdettu useista toisiaan täydentäviä ja keskenään kilpailevia teorioita. Useista teorioista huolimatta, realistit jakavat lukuisia näkemyksiä kansainvälisen politiikan perusluonteesta. Tätä kutsutaan realismin paradigmaksi.⁶⁰ Poliittista realismia voidaankin kuvata eräänlaiseksi kattokäsitteeksi, minkä eri teoriat kuvaavat kansainvälisen järjestelmän valtioiden toimintaa eri näkökulmista. Realismin perusluonteeseen kuuluu sen pessimistinen näkemys kansainvälisen politiikan luonteesta. Sen eri teoriat lähtevät samasta näkemyksestä, minkä mukaan valtiot ajavat rationaalisesti kansallisia etujaan ja käyvät jatkuvaa keskinäistä valtakamppailua anarkkisessa⁶¹ maailmassa. Tämä perustuu useiden realismin koulukuntien näkemyksiin kansainvälisen järjestelmän luonteesta, minkä

⁵⁷ Cohen (2015), s.100–101, s.131

⁵⁸ Arktisella kilpajuoksulla tarkoitetaan tässä yhteydessä 2000-luvun diskurssia arktisesta kilpajuoksusta ja luonnonvarojen tavoittelusta. Kuitenkaan mitään varsinaista kilpajuoksua tai kiistaa luonnonvaroista ei ole, vaan erimielisyydet on saatu toistaiseksi sovittua rauhanomaisesti.

⁵⁹ Le Miére & Mazo (2013), s.122–123

⁶⁰ Gilpin (1996), s.6, sekä Blombergs (2013b), s.5–6 ja s. 26–27

⁶¹ Vertaa hierarkkinen. Anarkkisessa maailmassa valtiot ovat korkeimpia toimijoita, eikä niiden yläpuolella katsota olevan muuta auktoriteettia. Katso esim. Murray (2014), s.28

lisäksi jokainen teoria painottaa järjestelmän eri osa-alueita omalla tavallaan. Teoriat pyrkivät selittämään kansainvälisen politiikan luonnetta eri näkökulmista, minkä takia tietyn teorian valinnan vaikutukset tutkimukseen on tiedostettava ja kyettävä erittelemään muista koulukunnista ja yleisesti jaetuista näkemyksistä niistä puhuttaessa.⁶²

Poliittinen realismi siis perustuu kansainvälisen järjestelmän anarkkiseen luonteeseen, missä valtiot ovat kansainvälisen järjestelmän tärkeimpiä toimijoita. Koska järjestelmä on luonteeltaan anarkkinen, ei valtioilla ole yhteisiä sääntöjä tai moraalialueita. Valtioiden siis voivat toimia järjestelmässä kuten haluavat. Realismin tärkeimpiä kiinnostuksen kohteita ovat oma etu, turvallisuus ja voima. Järjestelmän luonteen takia valtiot kamppailevat jatkuvasti vallasta ja ajavat rationaalisesti omia kansallisia etujaan. Myös sotilaallisella voimalla ja voimapolitiikalla on suuri merkitys kansainvälisessä politiikassa.⁶³

Klassisen realismin näkemys kansainvälisestä järjestelmästä perustuu ihmisluontoon ja valtiokeskeisyyteen. Sen pessimistisen näkemyksen mukaan valtiot ovat kansainvälisen järjestelmän tärkeimpiä toimijoita ja ajavat omia etujaan kansainvälisessä politiikassa. Tämä taas perustuu näkemykseen ihmisluonnosta, minkä mukaan ihminen ajaa itsekkäästi omia etujaan ja etsii valtaa. Yhteistyö valtioiden välillä nähdään mahdolliseksi vain, mikäli se edistää omia tavoitteita. Tiivistettynä, klassisen realismin kannattajien näkökulmasta valtiot tavoittelevat maailmassa mahdollisimman suurta valtaa ilman niiden toimintaa ohjaavaa moraalialueita.⁶⁴ Rakenteellinen realismi jakaa klassisen realismin näkemyksen järjestelmän anarkkisuudesta, mutta siinä on muutamia selkeitä eroavaisuuksia. Sen oleellimmat erot muihin suuntauksiin ovat käsitys kansainvälisen tai alueellisen järjestelmän rakenteellisuudesta ja toimijoista. Rakenteellisen realismin mukaan kansainvälisen järjestelmän rakenne muodostuu siinä toimivista yksiköistä (units) ja niiden kesken jaetuista kyvyistä (capabilities). Kyvykkyydet muuttavat rakennetta ja muutos jakaa kyvykkyyksiä aina uudelleen.⁶⁵ Rakenteellinen realismi pyrkii selittämään kansainvälisen politiikan toistuvia ilmiöitä kansainvälisen järjestelmän perusteella, missä analysoidaan järjestelmä- ja valtiotasoa.⁶⁶ Anarkkisen luonteen takia järjestelmän rakenne rajoittaa yhteistyötä, korostaen omaa varautumista (self-help) ja riippumattomuutta.

⁶² Gilpin (1996), s.6, sekä Blombergs (2013b), s.5–6 ja s. 26–27

⁶³ Waltz (1979), s.100–101 ja s.105–107, katso myös Murray (2014), s.28, Blombergs (2013b), s. 7–16, Frankel (1996), s. XIV–XVIII, Visuri (1997), s. 203, Russett, Starr, Kinsella (2004), s.25–28

⁶⁴ Murray (2014), s.30–32

⁶⁵ Waltz (1979), s. 100–101, Katso myös Gilpin (1981), s.10–11 Gilpin esittelee kansainvälisen politiikan muutoksen kehityksen viiden oletuksen kautta

⁶⁶ Blombergs (2013a), s.42–43

Integroituminen ja yhteistyö nähdään uhkana omalle turvallisuudelle, sillä yhteisten tavoitteiden hyödyt saattavat olla toisille osapuolille suurempia. Tätä uhkaa lisää myös epätietoisuus toisen valtion intresseistä.⁶⁷

Suurinta kritiikkiä poliittiseen realismiin on suunnattu Neuvostoliiton kaaduttua. Miten realistit eivät ennakoineet tapahtumaa? Toisaalta, kuka olisi ennakoanut suurvallan hajoamisen ja maailmanpoliittisen tilanteen muutoksen. Realistit kuitenkin ennustivat, ettei kylmä sota päätty suureen sotaan hegemonien välillä, vaikka siitä olikin viitteitä 1970-luvun lopulla.⁶⁸ Suurin osa kritiikistä noudattaa tiettyä kaavaa. Kritiikki realismia kohtaan on yleensä kasvanut huippuunsa sotien päätyttyä ja saanut uusia suuntia, oli sota voitettu tai hävitty. Sodan päättymisen saa kritisoijat pohtimaan sodan tarpeellisuutta, syitä ja seurauksia. Sotaa voidaan kuvata myös tarpeettomaksi. Kriittisen teorian kannattajat pitävät realismia jopa keskeisenä osana ongelmaa, esteenä maailmanrauhalle. Konstruktivistit taas kiistävät realismin ja kohdistavat kritiikkinsä realismin lähtökohtiin ja niiden rakentumiseen. Realismikin on konstruktivismin näkökulmasta sosiaalisesti rakennettu, ihmisen ajattelun sekä sosiaalisen vuoropuhelun ja pohdinnan tuotos.⁶⁹

Realismin näkökulmasta kansainvälisen järjestelmän tärkeimmät toimijat ovat valtiot ja erityisesti suurvallat. Kuitenkin monitahoinen kansainvälinen yhteistyö on oleellinen osa suurvaltojen ulkopoliittikkaa. Realismi näkeekin kansainvälisen yhteistyön lähinnä keinona ajaa valtion omia intressejä. Tähän epäkohtaan ovat tarttuneet myös monet realismin kritisoijat. Kansainvälinen yhteistyö nähdään nykyään oleellisena osana järjestelmän vakautta, mutta myös epävakauden suurena muodostajana pidetään hiljattain nousseita terroristijärjestöjä. Realismi ei koe terrorismin vaikuttavan kansainväliseen järjestelmään, sillä siltä puuttuu valtiolliset toimintatavat ja kyvykkyydet.⁷⁰

2.3. Uusklassinen realismi

Kritiikistä ja puutteista kärsinyt rakenteellinen realismi sai kylmän sodan lopun jälkeen odotetun vastauksen uusklassisen realismin muodossa. Gideon Rose käytti ensimmäisen kerran tätä termiä vuonna 1998 artikkelissaan ”*Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy*”.⁷¹

⁶⁷ Waltz (1979), s. 105–107, s.153, 158–159

⁶⁸ Giplin (1996), s.3-6

⁶⁹ Frankel (1996), s. IX–XIII

⁷⁰ Waltz (1979), s. 93–95

⁷¹ Rose (1998), s.146

Uusklassinen realismi jakaa muiden realismin koulukuntien kanssa samat lähtökohdat kansainvälisen politiikan luonteesta ja vallasta. Sen syntyperät ovat rakenteellisen realismin näkemyksessä kansainvälisen järjestelmän rakenteesta, mutta yhdistää tähän myös klassisen realismin näkemyksen valtio- ja yksilötasosta. Siinä on myös viittauksia konstruktivismiin. Uusklassinen realismi siis tarkastelee valtion ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ottaen huomioon myös valtion sisäiset tekijät. Se pyrkii selittämään erityisesti suurvaltojen ulko- ja turvallisuuspolitiikka ja sen muodostumista, ei niinkään valtapolitiikan kansainvälisiä seurauksia. Uusklassinen realismi ei varsinaisesti täydennä rakenteellista realismia, mutta se on nähty osana rakenteellisen realismin luonnollista kehitystä uutena realismin suuntauksena. Sisäisten tekijöiden huomioiminen onkin vahvistanut realismin kykyä selittää suurvaltojen toimintaa.⁷²

Uusklassinen realismi tarkastelee valtio- ja yksilötasoa osana ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Se huomioi kansainvälisen järjestelmän ulkoisen rakenteen toimintaa ohjaavana tekijänä. Pääpainona se tarkastelee valtio- ja yksilötason toimintaa selittävänä tekijänä ulkopoliittisille linjoille, käytännössä siis valtion sisäpolitiikan vaikutusta ulkopoliittikkaan. Kansallisen tason tarkastelussa uusklassinen realismi huomioi poliittisten linjojen, päättäjien, kulttuurin ja ympäröivän maailman vaikutuksen päätöksentekoon. Sen sijaan, että valtiot etsisivät turvallisuutta ja valtaa, uusklassisen realismin mukaan valtiot vastaavat anarkiaan ja ympäröivään epävarmuuteen muokkaamalla ja hallitsemalla ympäröivää tilaansa. Hallinta tapahtuu vaikutusvallan kautta, mihin vaikuttaa oleellisesti valtion materiaallinen valta ja kyvykkyydet.⁷³

Valtion toimintaan vaikuttaa oleellisesti sen asema kansainvälisessä järjestelmässä. Aseman taustalla on taas rakenteellisen realisminkin painottamat valta ja kyvykkyydet, sekä niiden jakautuminen.⁷⁴ Valtioiden materiaallinen valta vaikuttaa uusklassisen realismin näkemyksestä epäsuorasti toimintaan kansainvälisen järjestelmän kautta. Valtion valtapolitiikka rakentuu kansallisten voimavarojen ja kansainvälisen järjestelmän määrittämän valtiollisen aseman perustalle. On kuitenkin huomautettava, ettei uusklassinen realismi väitä vallan tavoittelun olevan kaiken ulkopoliitiikan päämääränä. Sillä on kuitenkin suuri vaikutus ulkopoliitiikan suuntaan.⁷⁵

⁷² Murray (2014), s.32–34, sekä Rose (1998), s.146–147 ja s.152–156

⁷³ Rose (1998), s.150–152 ja s.157

⁷⁴ Waltz

⁷⁵ Rose (1998), s.168

Uusklassinen realismi tarkastelee poliittisen johdon ja päätöksenteon merkitystä ulkopoliitikassa, mikä on haasteellista. Poliittinen päätöksenteko on yleensä salainen prosessi, eikä valtion todellisia intressejä kyetä selvittämään. Valtion ulko- ja turvallisuuspolitiikka on uusklassisen realismin näkökulmasta poliittisen päätöksenteon tulos, missä sisäiset tavoitteet ja kansainvälisen järjestelmän vaikutus yhdistyy. Myös muiden valtioiden todellisten tavoitteiden selvittäminen on lähes mahdotonta, mikä luo epätietoisuuden ilmapiirin kansainväliseen järjestelmään. Kansainvälisen järjestelmän ja ympäröivien tilanteen vaikutus päätöksiin taas tulee ymmärtää epäsuoraksi. Järjestelmä vaikuttaa päättäjiin, joiden päätökseen taas vaikuttaa miten tilanne ymmärretään. Ymmärrys taas koostuu monesta muusta tekijästä. Tämän takia poliittinen päätöksenteko ei riipu ainoastaan järjestelmän luonteesta.⁷⁶

Päättäjien ja sisäisen hallintorakenteen rooli valtion ulko- ja turvallisuuspoliittisessa linjassa on merkittävä. Valtion sisäinen kapasiteetti tukee ulkopoliittisia tavoitteita, mutta kapasiteetin valjastamiseen liittyy haasteita. Vallitseva käsitys vaikutusvallan todellisesta määrästä saattaa poiketa hyvinkin paljon siitä, mitä objektiivisesti olisi mitattavissa. Tämä johtuu siitä, että kulttuurin, yhteiskunnan sekä kansalaisten yleinen mielipide vaikuttaa suuresti poliittisiin linjauksiin. Tämän takia valtion harjoittama politiikkaa ei välttämättä edusta realismin näkemystä kansainvälisestä politiikasta. Päättäjien lisäksi myös hallintorakenne vaikuttaa politiikkaan. Täysin samat kyvykkyydet eri valtioilla saattavat johtaa täysin erilaisiin poliittisiin lopputuloksiin johtuen yhteiskunnan vaikutuksesta.⁷⁷

---

⁷⁶ Rose (1998), s.158

⁷⁷ Rose (1998), s.147

3. KANADAN JA YHDYSVALTOJEN INTRESSIT ARKTISELLA ALUEELLA

Valtiot ajavat poliittisen realismin mukaan omaa etuaan tai intressejään kansainvälisessä politiikassaan. Intressien kohtaaminen on mahdollista, mikä voi johtaa yhteistyöhön tai konfliktiin. Kuten edellisessä luvussa on todettu uusklassisen realismin osalta, myös järjestelmän rakenne ja siinä tapahtuvat muutokset voivat vaikuttaa valtioiden päätöksentekoon ja politiikkaan. Tämän luvun tavoitteena on arvioida Kanadan ja Yhdysvaltojen intressejä Arktisen alueen politiikassa virallisten asiakirjojen ja käytännön toiminnan kautta tarkasteltuna. Luvussa pyritään myös tarkastelemaan intressien kehittymistä ja edistämistä. Tämä mahdollistaa intressien kohtaamisen tarkastelun luvussa neljä.

Intressin määrittely on haasteellista. Eri sanakirjojen mukaan se tarkoittaa etua, pyydettyä, tavoitetta sekä kiinnostuksen tai mielenkiinnon kohdetta.⁷⁸ Pekka Visurin mukaan perustavina kansallisina päämäärinä voidaan pitää valtion turvallisuutta ja säilymistä sekä kansalaisten hyvinvointia, mitä kansallinen intressi pyrkii edistämään.⁷⁹ Kun puhutaan Kanadan ja Yhdysvaltojen kansallisista intresseistä Arktisella alueella, tarkoitetaan intressejä mitkä jotenkin edistävät valtion hyvinvointia ja turvallisuutta. Kuitenkin mikä on kansallinen intressi ja mitä asioita ajetaan ulkopolitiikassa, määräytyy aina tilannekohtaisesti poliittisen päätöksenteon tuloksena. Tämä on haasteellista tutkijalle, sillä poliittinen päätöksentekoprosessi on harvoin julkinen. Intressien rakentumiseen vaikuttaa myös moni tekijä.

Uusklassisen realismin mukaan valtion toimintaan vaikuttaa kansainvälinen järjestelmä ja sisäinen päätöksentekoprosessi, kyvykkyudet unohtamatta kulttuurin, identiteetin ja henkilökohtaisen maailmankatsomuksen vaikutusta. Jutta Weldesin mukaan kansallisten intressien voidaan todeta olevan tärkeitä kahdella tavalla. Intressien kautta päättäjät ymmärtävät selkeämmin, mitä päämääriä kansainvälisessä politiikassa tavoitellaan ja luo siten perustan toiminnalle. Toiseksi, kansallisen intressin kautta kyetään perustelemaan valtion toimintaa kansainvälisessä politiikassa. Esimerkkinä tästä voidaan mainita Yhdysvaltojen johtama sota terrorismia vastaan. Sotaa perusteltiin vahvasti kansallisen turvallisuuden korostamisella ja vahvalla diskurssilla. Weldes korostaa intressien rakentumista sosiaalisen vuoropuhelun tuloksena, mikä on myös lähellä uusklassisen realismin näkemystä kansallisista intresseistä.⁸⁰

---

⁷⁸ Kielitoimiston sanakirja

⁷⁹ Visuri (1997), s.215–216

⁸⁰ Weldes (1996), s.276

Thomas W. Robinson on jakanut kansalliset intressit kuuteen kategoriaan: primääri-intressit, sekundääriset intressit, pysyvät intressit, vaihtelevat intressit, yleiset intressit ja erityiset intressit. Primääri-intresseiksi voidaan mainita jo edellä mainittu valtion säilyminen ja kansallinen turvallisuus, mitä on puolustettava kaikin keinoin. Sekundääriset intressit taas ovat vähemmän tärkeitä, mutta ne ovat tärkeitä valtion olemassaololle. Sekundäärisiin intresseihin voidaan lukea kansalaisten suojeleminen ulkomailla ja diplomaattisen koskemattomuuden varmistaminen. Pysyvät intressit taas koostuvat valtioiden pitkäaikaisista ja hitaasti muuttuvista intresseistä, kuten Yhdysvaltojen merenkulun vapauden korostamisesta ja vaikutusvallan ulottamisesta maailmanlaajuisesti. Vaihteleviin intresseihin voidaan lukea tiettyyn aikaan ja tilanteeseen sidonnaiset intressit. Ne voivat suuntautua primääri- tai pysyvistä intresseistä ja saada samalla vaikutuksia politiikasta, kulttuurista sekä yleisestä mielipiteestä. Yleisten intressien katsotaan koskevan olosuhteita, mitkä koskevat useita valtioita politiikan eri osa-alueilla. Näitä voivat olla esimerkiksi talous, kaupankäynti, diplomaattiset suhteet ja rauhan ylläpitäminen. Viimeisenä, erityisiin intresseihin voidaan laskea yleisten intressien pohjalta tiettyyn aikaan ja paikkaan sidotut intressit. Esimerkkinä tästä on rauhan ja vakauden ylläpitäminen Arktisella alueella.⁸¹

Koska tutkielman näkökulma on uusklassinen realismi, sen näkemys kansainvälisen järjestelmän anarkkisesta luonteesta antaa jo tietyt lähtökohdat kansalliselle intresseille. Näitä ovat esimerkiksi valtion säilyminen, kansallinen turvallisuus ja vaikutusvallan eri ilmenemismuotojen kasvattaminen näiden toteuttamiseksi.⁸² Kaikkien intressien selvittämiseksi on kuitenkin tarkasteltava käytännön toimintaa ja toteutunutta politiikkaa, sillä virallisten asiakirjojen luoman kuvan perusteella tulkinta jäisi vajaaksi. Koska poliittiseen päätöksentekoon ei ole mahdollista perehtyä, käytännön politiikan tarkastelu asiakirjojen ohella luo parhaat edellytykset intressien kartoittamiselle.

3.1. Kanadan intressit

Kanada korostaa rooliaan Arktisena valtiona. Nykyinen Kanadan asema Arktisella alueella pohjautuu sen 1800-luvun lopulla tehtyihin sopimuksiin Britannian kanssa. Tuolloin Kanada sai vahvistuksen pohjoisten alueittensa hallinnasta ja alkoi määritellä ulkorajojaan. 1900-luvun alussa Kanada perusti ratsupoliisiasemia koillisille alueilleen lisätäkseen lainvalvontaa. Myöhemmin 1913–1918 kaksi tutkimusretkikuntaa lähetettiin kartoittamaan Kanadan aikaisemmin tutkimattomia pohjoisia alueita ja julisti ne lopulta Kanadalle kuuluvaksi. Suurimpina

⁸¹ ”National Interest: Meaning, Components and Methods”

⁸² Weldes (1996), s.277–278

saavutuksina oli uuden karttatiedon kerääminen ja saarien löytäminen. Tutkimusretket vahvistivat Kanadan omistusta yli 10 000 neliökilometrin alueelta ja muodostivat sen nykyisen pohjoisen ulkorajan. Tutkimusretket osoittivat myös Kanadan olevan valmis osoittamaan suvereniteettiaan kiistellyillä alueilla. Kanadan suvereniteettia loukattiin useaan kertaan 1900-luvun alussa laittomalla kalastuksella ja tutkimustoiminnalla. Kiistellyin suvereniteetin loukkaus tapahtui vuosina 1898–1902, kun norjalainen tutkimusmatkailija Otto Sverdup kartoitti tuolloin tuntemattoman Ellesmerensaaren⁸³ aluetta ja julisti kolme saarta kuuluvaksi Norjalle. Kiista selvitettiin lopullisesti vasta vuonna 1930. Kanadalaisten korostama suvereniteetti Arktisilla alueillaan perustuu siis 1800-luvun aikaiseen ajatusmaailmaan. Kanada on saanut olla rauhassa Arktisen alueensa kanssa 1930-luvulta, mutta 1970 vahvistaakseen Arktisia vaatimuksiinsa se julkaisi Arctic Waters Pollution Prevention Act (AWPPA) -asiakirjan, mikä antoi sille oikeudet hallita vesialueitaan 100 meripeninkulmaan asti. Myöhemmin alue laajennettiin koskemaan koko talousvyöhykettä aina 200 meripeninkulmaan asti.⁸⁴

Nykyiset Kanadan intressit Arktisen alueen politiikassa painottavat suvereniteettia, talouden ja sosiaalisen kehityksen edistämistä, luonnon suojelemista sekä alueellisen hallinnon kehittämistä. Suvereniteetin harjoittaminen ja osoittaminen erityisesti Kanadan pohjoisosissa sekä muualla Kanadassa on Arktisen ulkopoliitikan tärkein osa-alue.⁸⁵ Kanada painottaa strategioissaan laajan turvallisuuden merkitystä, mikä näkyy luonnonsuojelun, ympäristöönnettomuuksien ehkäisyyn, kestävä kehityksen ja väestön hyvinvoinnin suurena painotuksena Kanadan visiossa. Se korostaa alueensa valvontaa, mutta on samalla varovainen sotilaallisen läsnäolon kanssa. Asevoimien monipuoliset tehtävät mahdollistavat niiden osallistumisen erilaisten turvallisuussuhkien torjuntaan ja ehkäisyyn yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.⁸⁶

Kanada toimii tiiviissä yhteistyössä Arktisten valtioiden kanssa. Tärkeimpiä yhteistyötahoja ovat Arktinen neuvosto, rantavaltioiden välinen toiminta sekä kahdenvälinen yhteistyö tärkeiden alueellisten kumppaneiden, kuten Yhdysvaltojen kanssa. Yhteistyö nähdään oleelliseksi osaksi alueellista turvallisuutta ja sen kautta saadaan ylläpidettyä riittävää lainsäädäntöä ja ohjeistusta.⁸⁷

⁸³ Ellesmerensaari on Kanadan pohjoisin saari ja sijaitsee Grönlannin länsipuolella.

⁸⁴ ”Canadian Arctic Expedition: 1913–1918”, sekä Arctic Waters Pollution Prevention Act (1985)

⁸⁵ Statement on Canada’s Arctic Foreign Policy (2010), s.2

⁸⁶ Canada First Defence Strategy (2008), s.7-8, s.14

⁸⁷ Statement on Canada’s Arctic Foreign Policy (2010), s.23

3.1.1. Poliitiikan kehittyminen

Kylmän sodan jälkeinen turvallisuusympäristön muutos sain Kanadan sai arvioimaan Arktisen alueen uhkia uudelleen. Tämä johti sotilaallisen lähestymistavan väistymiseen ja suuriin leikkauksiin Jean Chrétienin hallinnon aikana 1993–2003, minkä seurauksesta asevoimien kehitys sekä harjoitustoiminta kärsi huomattavasti. 2000 julkaistu *The Northern dimension of Canada's Foreign Policy* määritteli tärkeimmiksi tavoitteiksi Arktisen neuvoston roolin vahvistamisen ja yhteistyön Venäjän kanssa molempien maiden pohjoisten alueiden kehittämiseksi. Lämpimät kesät olivat jo tuolloin tehneet merenkulun osittain mahdolliseksi, mutta ilmastonmuutosta ei koettu vielä uhkana.⁸⁸ World Trade Centerin iskujen jälkeen uhkia alettiin kuitenkin tarkastella uudelleen ja vuonna 2002 Kanada käynnisti uudelleen vuosittaisen harjoitustoimintansa pohjoisessa ja kasvatti asevoimiensa määrää. Vuosina 2003–2006 Paul Martinin hallinnon aikana korostettiin pohjoisen kasvavaa aktiivisuutta, mutta varsinaiset toimenpiteet harjoitustoiminnan käynnistämisen lisäksi jäivät hyvin vähäisiksi. Kanada oli kuitenkin herännyt ilmastonmuutoksen vaikutuksiin Arktisella alueella Arktisen neuvoston julkaiseman *The Arctic Climate Impact Assessment* -raportin havaintojen jälkeen. Tämä sai sen painottamaan pohjoisia alueitaan entistä enemmän.⁸⁹ Kuitenkaan alueella ei nähty edelleenkään olevan suurat sotilaallista uhkaa, mistä kertoo ilmoitus jättäytymisestä Yhdysvaltojen kehittämästä ohjuspuolustusjärjestelmästä 2005. Martinin hallituksella oli selkeä visio pohjoisen poliitiikan kehittämisestä, mutta sitä ei saatu kirjoitettua julkaistavaan muotoon ennen hallituksen vaihtumista. Martinin Arktinen politiikka keskittyi lähinnä suvereniteetin, kansallisen turvallisuuden sekä yhteistyön vahvistamiseen.⁹⁰ Samat teemat löytyvät Kanadan Arktisesta poliitikasta myös nykyään. Merkittävin Martinin hallituksen julkaisu oli 2005 ilmestynyt *Canada's International Policy Statement*. Julkaisu keskittyi ulkopoliittikaan kokonaisuutena eikä keskittynyt pelkästään Arktisen alueen politiikkaan.⁹¹

Stephen Harper jatkoi Martinin luomaa Arktisen poliitiikan linjaa vuonna 2006 voittaessaan vaalit. Arktisen alueen turvallisuus ja suvereniteetti toimivat Harperin kampanjan kantavana teemana. Jo 2005 kampanjan aikana Harper lupasi rakennuttaa aseistettuja jäänmurtajia tur-

⁸⁸ *The Northern Dimension of Canada's Foreign Policy* (2000), s.10

⁸⁹ *The Arctic Climate Impact Assessment* (2004), Yli 1000-sivuinen raportti käsitteli kattavasti ilmastonmuutoksen vaikutuksia muun muassa ekosysteemiin, vesistöihin, alkuperäisväestöön ja ihmisten hyvinvointiin.

⁹⁰ Huebert (2014), s.147

⁹¹ *Canada's international Policy Statement* (2005)

vaamaan pohjoisen aluevesiä. Tämä jäänmurtajahanke on toteutunut vasta 2015 syksyllä alkaneiden vartiolaivahankkeen rakennustöiden muodossa, aivan Harperin kauden lopussa.⁹² Kuitenkin Harperin aikakauden suurimpia kehityskohteita on ollut pohjoisten alueiden korostaminen, asevoimien uudistaminen ja merkittävät rahalliset panostukset kalustoon, millä turvataan pohjoisilla alueilla tarvittavat valvonta ja suorituskyvyt. 2008 julkaistu *Canada First Defence Strategy* sitoi hallituksen, asevoimat ja talouden yhteen ilmoittamalla suurista hankinnoistaan ja samalla antamalla kanadalaiselle teollisuudelle mahdollisuuden valmistautua tarjouskilpailuun.⁹³ Myöhemmin vuonna 2010 julkaistu merivoimien aluskalustoa koskeva *National Shipbuilding Procurement Strategy* taas keskittyi erityisesti merivoimien ja rannikkovartioston alushankintoihin kanadalaisilta telakoilta.⁹⁴ Hankinnat painottivat suuresti Arktisen suorituskyvyn lisäämistä.

Vuonna 2007 Kanadan hallitus julkaisi pohjoisen strategiansa ja 2009 asiakirjan *Canadas's Northern Strategy: Our North, Our Heritage, Our Future*. Strategia oli käytännössä jatkumoa Martinin aloittamalle linjalle. Siinä korostettiin erityisesti Kanadan Arktista aluetta valtion perintönä, osana sen tulevaisuutta ja identiteettiä. Sen tärkeimmät painotukset muodostuivat neljästä toisiaan vahvistavista tavoitteista: suvereniteetin osoittamisesta, sosiaalisesta ja taloudellisesta kehityksestä, luonnonsuojelusta sekä Pohjoisen hallintotavan parantamisesta.⁹⁵

Vuonna 2010 julkaistu *Statement on Canada's Arctic Foreign Policy* -asiakirja korosti uudelleen Kanadan tavoitteita pohjoisille alueilleen. Sen tavoitteet ovat linjassa aikaisemman strategian kanssa, mutta lähestyy Kanadan Arktista aluetta enemmän ulkopoliittikan näkökulmasta. 2009 julkaistu *Canada's Northern Strategy* taas korostaa sisäpoliittisia tavoitteita. 2013 strategia asettaa tavoitteet Arktisen alueen ulkopoliittikalle, samalla kun Kanada ajaa sisäpoliittisia tavoitteitaan. Kuitenkin asiakirjan mainitsevat tavoitteet kansainvälisessä toiminnassa ovat sekoitus sisäpoliittisia ja ulkopoliittisia tavoitteita.⁹⁶

Kanadan Arktisen politiikan kehittyminen ja maan nousu Arktiseksi vaikuttajaksi on ollut pääsääntöisesti Stephen Harperin pitkäaikaisen hallinnon aikaansaamaa. Paul Martinin aikana ilmoitetut tavoitteet ja käynnistetyt toimenpiteet on viety sujuvasti Harperin toimesta eteenpäin, painottaen yhä enemmän pohjoisen suvereniteettia ja läsnäoloa. Läsnäolon tärkeydestä

⁹² On huomioitava, että uuden kaluston hankkiminen on pitkä prosessi. Yli kymmenen vuoden prosessi puheista aluksen vastaanottoon on normaali hankintaprosessin kesto.

⁹³ *Canada First Defence Strategy* (2008), s.1

⁹⁴ ”Construction of Large Vessels”

⁹⁵ *Canada's Northern Strategy* (2009), s.2

⁹⁶ *Statement on Canada's Arctic Foreign Policy* (2010), s.3–4

kertoo myös lukuisat Arktista suorituskykyä lisäävät hankinnat, mitkä ovat kuitenkin suurilta osin viivästyneet. Kuitenkin tärkein ja eniten keskusteluissa esiintynyt vartiolaivahanke on aloitettu ja ensimmäisen aluksen odotetaan tulevan käyttöön vuonna 2018.

3.1.2. Taloudelliset intressit

Ilmastonmuutoksen myötä tapahtunut muutos Arktisella alueella on lisännyt Kanadan halua vaikuttaa alueellaan tapahtuvaan toimintaan. Luonnonvarojen etsintä ja niiden hyödyntämismahdollisuudet ovat lisänneet kiinnostusta pohjoisilla vesillä, eikä Arktisen geopoliittinen merkitys ole koskaan ollut Kanadalle näin suuri. Pohjoisen alueen luonnonvarat näyttelevät suurta roolia Kanadan Pohjoisen alueen asukkaille ja koko valtiolle. Johtuen pitkästä rantaviivasta Arktisella alueella sekä suurista alueella sijaitsevista luonnonvaroista, Kanada on ottanut vahvan johtovastuun alueellisesta kehittämistoiminnasta ja luonnonsuojelusta. Tärkeimmät taloudelliset intressit liittyvät rajakiistoihin sekä mannerjalustan ulkorajojen kansainväliseen tunnustamiseen, tavoitteenaan luonnonvarojen hyödyntäminen mahdollisimman laajalta alueelta. Tämän lisäksi Kanada on ilmoittanut panostavansa alueen kestävään kehittämiseen sekä kaupp- ja investointimahdollisuuksien etsimiseen.⁹⁷

Beaufortinmerellä ei ole vahvistettua merirajaa Yhdysvaltojen ja Kanadan välillä. Rajakiistojen rauhanomainen ratkaisu Yhdysvaltojen kanssa mahdollistaisi kiistanalaisen alueen resursien hyödyntämisen. Maiden on yhdessä löydettävä ratkaisu, miten alueen mannerjalusta, mineraalit ja kalastusalueet jaetaan. Mannerjalustavaatimukset ja rajakiistat mainitaan *Statement on Canada's Arctic Foreign Policy* -asiakirjassa tärkeimmäksi keinoksi edistää suvereniteettiä, mutta niiden taloudellinen näkökulma mahdollistaa alueen täyden hyödyntämisen ja kehityksen suunnittelun. Molemmat valtiot ovat sitoutuneet selvittämään kiistat rauhanomaisesti. Tätä tavoitetta tukee myös Kanadan panostus omaan tutkimustoimintaan ja yhteisiin monikansallisiin hankkeisiin tieteellisen tutkimusaineiston keräämiseksi.⁹⁸

Arktisen alueen taloudellisten voimavarojen hyödyntäminen mainitaan vuoden 2010 asiakirjassa kaiken Kanadan toiminnan kulmakiveksi. Näihin lasketaan niin elottomat, kuin elolliset luonnonvarat. Tästä syystä alueen kartoittamiseen ja tutkimustoimintaan panostetaan merkittävästi. Kanada painottaa pohjoisen alueen kehittämistä niin taloudellisesti, kuin sosiaalisesti.

⁹⁷ Statement on Canada's Arctic Foreign Policy (2010), s.2–4

⁹⁸ Statement on Canada's Arctic Foreign Policy (2010), s.6–8

Jopa hieman runollinen Pohjoisen alueen kuvailu kertoo tärkeästä ja pitkäaikaisesta sitoutumisesta sen alkuperäisasukkaiden hyvinvointiin ja luonnon tärkeyteen.⁹⁹

Kanada painottaa Pohjoisen alueensa taloudellista ja sosiaalista kehittämistä kolmen painopisteen kautta. Nämä ovat kestävän kehityksen tukeminen, kauppa ja investointimahdollisuuksien etsiminen sekä ymmärryksen kasvattaminen alueen väestöä kohtaan. Kestävän kehityksen tukemisella tarkoitetaan erityisesti öljy- ja kaasukenttiin liittyvää tutkimustoimintaa sekä säännösten, ohjeiden ja standardien luomista. Tällä mahdollistetaan myös ymmärryksen saavuttaminen mahdollisuuksien ja haasteiden osalta. Kanada on sitoutunut tekemään kaikkensa estääkseen Meksikonlahden kaltaista öljyonnettomuutta tapahtumasta sen vesillä.¹⁰⁰ Tästä on esimerkkinä muun muassa sitoutuminen Arktisen Neuvoston 2009 julkaisemaan *Arctic Offshore Oil and Gas Guidelines* -asiakirjaan ja Kanadan 2015 julkaisemaan *Filing Requirements for Offshore Drilling in the Canadian Arctic* -asiakirjaan.

Arktisten jäämassojen pienenytessä meri on tullut yhä käyttökelpoisemmaksi alusliikenteelle. Liikennemäärien odotetaan kasvavan tulevaisuudessa, mutta Kanadan vesillä kulkevan luoteisväylän ei odoteta kasvavan suureksi kuljetusreitiksi arvaamattomien jäämassojen ja hankalien navigointiolosuhteiden takia.¹⁰¹ Kanadan saaristossa liikkuva alusliikenne on pääsääntöisesti keskittynyt alueen teollisuuden kuljetuksiin ja paikallisväestölle suuntautuvien hyödykkeiden kuljettamiseen.¹⁰² Kuitenkin rahtiliikenteen lisäksi myös ekoturismi ja risteilyt ovat lisääntyneet, mikä on luonut uudenlaisen uhan alueen turvallisuudelle.

3.1.3. Turvallisuusintressit

Kanadan turvallisuusintressit ovat kehittyneet 2000-luvun alusta huomattavasti. *The Northern dimension of Canada's Foreign Policy* mainitsi tavoitteekseen ihmisten turvallisuuden ja suvereniteetin edistämisen.¹⁰³ World Trade Centerin iskujen jälkeinen vaikutus ja myös Yhdysvaltojen kanssa tehtävä tiivis turvallisuusyhteistyö näkyvät selkeänä vaikutuksena myös Kanadan turvallisuusintresseissä. Chrétienin hallinnon aikana tehtyjä asevoimien leikkauksia alettiin korjata ja Kanada panosti huomattavasti kansainvälisiin operaatioihin lähettämällä joukkoja Lähi-itään tukeakseen Yhdysvaltojen sotaa terrorismia vastaan. Martinin hallituksen

⁹⁹ Statement on Canada's Arctic Foreign Policy (2010), s.10

¹⁰⁰ Statement on Canada's Arctic Foreign Policy (2010), s.11–12

¹⁰¹ Statement on Canada's Arctic Foreign Policy (2010), s.12

¹⁰² Arctic Marine Shipping Assessment (2009), s.91, sekä s.114 Kuitenkin liikenteen odotetaan tutkimuksen mukaan lisääntyvän joillain osa-alueilla vuoteen 2020 mennessä.

¹⁰³ The Northern Dimension of Canada's Foreign Policy (2000), s.10

vuonna 2004 julkaisema *Canada's National Security Policy* korostaa kolmea kansallista turvallisuusintressiä: Kanadalaisten turvallisuus kotona ja ulkomailla, liittolaisiin Kanadan kautta suuntautuvien uhkien torjunta sekä kansainväliseen turvallisuuteen panostaminen. Asiakirja mainitsee uhkiksi muun muassa terrorismin eri muodot, ydinaseiden leviämisen, hajoavat valtiot, luonnonkatastrofit, kriittisen infrastruktuurin heikkouden, järjestäytyneen rikollisuuden sekä pandemiat.¹⁰⁴ Huomattavaa on, ettei asiakirjassa mainita Arktista aluetta kertaaakaan. Siinä kuitenkin mainitaan mittavista yhteistyöhankkeista Yhdysvaltojen merivoimien ja rannikkovartioston kanssa. Suvereniteetti ja sen turvaamisen merkitys jää asiakirjassa myös pieneksi.¹⁰⁵ Asiakirjan mainitsema kansallinen turvallisuus on tärkein turvallisuuden osa-alue, mutta se on syvästi kytköksissä kansainväliseen turvallisuuteen. Se painottaa aikakaudelle tyypillistä terrorismin vastaista taistelua ja turvallisuusintressejä siihen liittyen. Lähes kaikki mainitut intressit liittyvät jollain tavalla terrorismiin tai niiden vaikutustapoihin. Kuitenkin on huomattava, että 2014 julkaistu *Public Report On The Terrorist Threat To Canada* ilmoittaa terrorismin olevan edelleen suurin uhka Kanadan turvallisuudelle. 2004 asiakirjan korostamaa terrorismin uhkaa on siis turha vähätellä.¹⁰⁶

Vuonna 2008 julkaistu *Canada First Defence Strategy* mainitsee edelleen terrorismin uhkana, mutta keskittyy enemmän asevoimien uudistukseen ja suuren budjetin perusteluun muuttuvassa turvallisuusympäristössä. Yhtenä perusteluna käytetään kylmän sodan jälkeistä asevoimien pientä budjettia ja sen vaikutusta suorituskykyyn.¹⁰⁷ Muuttuvan turvallisuusympäristön lisäksi 2004 asiakirjan haasteet ovat edelleen mukana. Huomattavaa on, että Arktiseen alueeseen kiinnitetään vasta nyt huomiota turvallisuuden näkökulmasta.¹⁰⁸

Kanadan asevoimien rooli turvallisuuden tuottamisessa jakautuu kolmeen eri maantieteelliseen painopisteeseen; Kanadaan, Pohjois-Amerikkaan sekä muualle maailmaan. Joustavuus asevoimien kyvykkyyksissä ja tehtävissä mahdollistaa turvallisuuden ylläpitämisen, kuten myös vastaamisen monipuolisiin haasteisiin. Kanadan asevoimien tehtäviin kuuluu oleellisesti myös viranomaisten tukeminen. 2008 Strategiassa on mainittu tärkeänä tehtävänä jopa 2010 Olympialaisten tukeminen. Asevoimien rooli onkin muuttunut Kanadassa oleellisesti ja sen tehtävät ovat muuttuneet yhä monipuolisemmiksi.¹⁰⁹

¹⁰⁴ Canada's National Security Policy (2004), s.4–8

¹⁰⁵ Canada's National Security Policy (2004), s.39

¹⁰⁶ Public Report On The Terrorist Threat To Canada (2014), s.42

¹⁰⁷ Canada First Defence Strategy (2008), s.6

¹⁰⁸ Canada First Defence Strategy (2008), s.7–9

¹⁰⁹ Canada First Defence Strategy (2008), s.10

Lisääntynyt kiinnostus Kanadan Arktisia alueita kohtaan on pakottanut sen painottamaan suvereniteettiaan ja alueittensa hallintaa. Vaikka kiinnostus tuo mukanaan myös positiivisia vaikutuksia, sen tuomat haitat saattavat pahimmillaan uhata ympäristön puhtautta, aiheuttaa merellisiä onnettomuuksia ja pelastustehtäviä, muita hätätilanteita sekä lisätä rikollista toimintaa. Alueen kehittyminen on suuresti kytköksissä Kanadan rooliin Arktisena toimijana. 2010 ulkopolitiittista linjaa painottava strategia-asiakirja *Statement on Canada's Arctic Foreign Policy: Exercising Sovereignty and Promoting Canada's Northern Strategy Abroad* korostaakin Kanadan suvereniteettia, omalla alueellaan tapahtuvaa toimintaa ja sen hallintaa tärkeänä osana turvallisuutta sekä kaikkia sen intressejä. Asiakirjassa todetaankin Kanadan olevan valmis osoittamaan suvereniteettiaan, oikeuksiaan ja laillista valtaansa alueella. Roolin korostaminen Arktisen alueen tärkeänä toimijana ja valvojana tulee asiakirjasta selkeästi ilmi.¹¹⁰

”Kanadan Arktinen suvereniteetti on pitkäaikainen, vakiintunut ja perustuu historialliseen omistusoikeuteen...”¹¹¹

Suvereniteetin ja turvallisuuden ylläpitämisen avaintekijä on Kanadan asevoimat. Hallitus on soittanut sitoutuneisuutensa turvallisuuden edistämiseen ohjaamalla asevoimille sen tarvitsemat varat tulevaa modernisointia varten. Kanadan tavoitteena on tehdä asevoimistaan modernit, joustavat ja taistelukykyiset joukot turvaamaan kansallisia ja kansainvälisiä tavoitteitaan. Kanada panostaa nyt uusien kyvykkyyksien kehittämiseen ja vanhojen päivittämiseen, infrastruktuurin korjaamiseen ja rakentamiseen, henkilöstömäärän kasvattamiseen sekä valmiuden tehostamiseen. Tavoitteena asevoimilla on korostaa läsnäoloaan maalla, merellä ilmassa ja avaruudessa.¹¹² Kuitenkin lupaukset ovat viivästyneet ja niitä on alettu toteuttaa vasta 2010-luvulla.

Suvereniteettiä osoitetaan Kanadan kaikessa toiminnassa päivittäin, lain ja säännösten kautta. Erityisesti Arktisella alueella tapahtuva toiminta saa hallituksen täyden tuen. Kanada on osoittanut kykynsä pysyä Arktisen alueen muutoksen mukana parantamalla kyvykkyyksiään läsnäolon varmistamiseksi. Viimeaikaisia uudistuksia edustavat Kanadan merivoimille rakennettavat vartiolaivat ja rannikkovartiostolle rakennettava jäänmurtaja. Pohjoisten alueiden merellisiä operaatioita varten Kanada investoi sataman parannushankkeeseen Nanisvikissa, mikä on tosin myöhästynyt huomattavasti haastavuutensa takia. Lisäksi pohjoisten joukkojen määrää

¹¹⁰ Statement on Canada's Arctic Foreign Policy (2010), s.2–3

¹¹¹ Statement on Canada's Arctic Foreign Policy (2010), s.4 (Oma käännös)

¹¹² Canada First Defence Strategy (2008), s.7–9, Kanadan asevoimien Sapphire -satelliitti saatiin operatiiviseen käyttöön vuoden 2014 alussa. Katso lisää “Sapphire satellite system is declared fully operational”, 30.1.2014

on päätetty kasvattaa. Kanada pitää kiinni nykyisestä alueellisesta hallintamuodosta, eikä halua Arktiselle alueelle muita siitä kiinnostuneita valtioita. Se on järkkymätön kannassaan eikä hyväksy ulkopuolisten tapaa kyseenalaistaa Arktisten valtioiden kykyä mukautua muuttuvaan ympäristöön ja hallita muutosta. Tämäkin alleviivaa suvereniteetin merkitystä osana Kanadan ulkopoliittia.¹¹³

Kanada on ilmoittanut edistävänsä suvereniteettiaan kolmen tavoitteen kautta. Nämä ovat rajakiistojen selvittäminen, mannerjalustan omistukseen liittyvät toimenpiteet UNCLOS:n ja muiden säännösten kautta sekä alueellisten hallintamekanismien vahvistaminen. Merkittävin rajakiista koskee Beaufortinmeren merirajaa, mitä ei olla kyetty ratkaisemaan vielä vuosienkaan jälkeen. Kiistanalainen alue käsittää noin 21 000 neliökilometriä. Mannerjalustan ulkorajojen määrittäminen antaa Kanadalle suvereenit oikeudet hallita merenpohjan luonnonvaroja. Tästä syystä se koetaan äärimmäisen tärkeäksi painopisteeksi, mitä on tärkeää tarkastella myös taloudellisesta näkökulmasta. Kanada on äärimmäisen vastahakoinen hyväksymään Arktiselle alueelle uusia toimijoita ja se pitääkin kiinni suvereniteettinsa suojelusta ja rajojen koskemattomuudesta. Se ei hyväksy hallintamekanismien kyseenalaistamista ja rakenteiden muokkaamista, vaan korostaa nykyisten rakenteiden tärkeyttä ja vahvistamista.¹¹⁴

Yhteistyön merkityksestä, suvereniteetin osoittamisesta huolimatta, kertoo Kanadan panostus alueelliseen valvontaan ja puolustukseen Yhdysvaltojen kanssa. Tämän on todettu tuovan molemmille valtioille suurta hyötyä. Yhteistyökykyä kehitetään jatkuvasti muiden valtioiden kanssa järjestettävillä harjoituksilla. Tämä antaa Kanadalle myös mahdollisuuden osoittaa sitoutuneisuuttaan hallitsemiaan alueita kohtaan.¹¹⁵ Yhteistyö Pohjois-Amerikan puolustamiseksi mainitaan myös 2008 asevoimien strategiassa yhdeksi Kanadan kolmesta painopisteestä. Kuitenkin Kanadan politiikka tasapainottelee suvereniteetin ja yhteistyön välillä, sillä yhteistyön lisääminen erityisesti NORAD:n osalta tarkoittaisi lisää yhdysvaltalaisia joukkoja Kanadan maaperällä. Maininnan arvoinen asia on myös panostus valvontajärjestelmien kehittämiseen, kuten uusiin satelliitti- ja tutkaverkostoihin. Nämä lisäävät etenkin arktisen alueen puutteellista valvontakykyä. Vuoden 2007 lopussa käyttöön otettu Radarsat 2 -satelliitti on esimerkki panostuksesta alueen valvontaan. Se tuottaa tärkeää tietoa Arktisella alueella tapahtuvasta toiminnasta ja parantaa tilannetietoisuutta.¹¹⁶

¹¹³ Statement on Canada's Arctic Foreign Policy (2010), s.5–6 sekä s.8

¹¹⁴ Statement on Canada's Arctic Foreign Policy (2010), s.6–9

¹¹⁵ Statement on Canada's Arctic Foreign Policy (2010), s.6

¹¹⁶ Canada First Defence Strategy (2008), s.8, Byers (2009), s.66–67

Kanada on halukas ratkaisemaan alueellaan esiintyneet rajakiistat rauhanomaisesti ja kansainvälisen lain puitteissa. Kiistojen ei ole missään vaiheessa oletettu puhkeavan sotilaallisiksi kriiseiksi, vaan ne keskittyvät erityisesti taloudellisiin asioihin. Kuitenkin suvereniteetin kannalta valtion rajojen ja mannerjalustan rajojen määrittely on tärkeää.¹¹⁷ Mannerjalustan rajojen ja kiistojen selvittäminen palvelisi niin Kanadan turvallisuusintressejä kuin taloudellisia intressejä.

Uusia turvallisuushkia Kanadan arktisilla vesillä edustavat vähentyneen jääpeitteen seurauksesta kasvava alusliikenne sekä sen tuomat haasteet. Risteilyalusten haasteena on usein heikko jäänkestävyys, heikko navigointikyky ja vesien puutteellinen luotausaineisto. Ne eivät myöskään usein ilmoita liikkeistään, milloin merivartioston on haasteellista reagoida mahdollisiin pelastustilanteisiin. Lisäksi rajaturvallisuutta on hankala ylläpitää pohjoisilla alueilla. Turistit käyvät usein maissa alueilla, mihin ei ole mahdollista hoitaa tarvittavaa valvontaa tai tarkastuksia. Lisäksi lentokenttiä pohjoisilla alueilla, missä ei ole rajatarkastuksia.¹¹⁸ Tärkeinä kehityskohteina nähdään hätätilanteisiin reagointi sekä etsintä ja pelastustoiminta, mihin on vastattu Arktisen neuvoston sopimuksella yhteistoiminnasta sekä luomalla uusia säännöksiä alueelle.¹¹⁹ Sopimusten lisäksi toimintaa on harjoiteltu useasti jäsenmaiden kesken. Myös huoli merenkulun turvallisuudesta on saanut Kanadan panostamaan enemmän varoitusjärjestelmien ja esim. sääpalveluiden kehittämiseen. Tulevaisuuden haasteisiin luetaan myös erilaiset luonnonkatastrofit, järjestäytynyt rikollisuus ja salakuljetus.¹²⁰ Kanadan suunnitellut suorituskyvyt tulevat vastaamaan näihin uhkiin.

Arktisen alueen käytettävyys on nähty mahdollisena konfliktin lähteenä, mutta Kanada ei odota kiistojen muodostuvan suureksi uhaksi. Kanada kuitenkin tunnustaa kiinnostuksen lisääntymisen ja painottaa sille kuuluvan Arktisen meri-, maa-alueen sekä ilmatilan hallintaa ja ottaa vastuunsa aluetta kohtaan vakavasti. Se on valmis tarvittaessa valmistautunut puolustamaan intressejään, rajojaan ja koko pohjoista aluetta.¹²¹

¹¹⁷ Statement on Canada's Arctic Foreign Policy (2010), s.6

¹¹⁸ Byers (2009), s.61

¹¹⁹ Agreement on Cooperation on Aeronautical and Maritime Search and Rescue in the Arctic (2011)

¹²⁰ Statement on Canada's Arctic Foreign Policy (2010), s.9, 12–13

¹²¹ Statement on Canada's Arctic Foreign Policy (2010), s.25–26

3.1.4. Muut intressit

Kanadan muihin intresseihin voidaan lukea tärkeimpinä luonnon suojeleminen, alkuperäiskansojen tukeminen ja roolin korostaminen osana päätöksentekoa sekä ilmastonmuutoksen ehkäiseminen. Näiden tavoitteiden pysyvyys Kanadan Arktisessa politiikassa koko 2000-luvun korostaa niiden merkitystä valtiolle.¹²² Kanada monien muiden maiden ohella havahtui Arktisen neuvoston laatimaan selvitykseen Arktisen alueen tilasta vuonna 2004. Selvitys paljasti, että Arktisen alueen sulaminen oli paljon nopeampaa kuin oli ajateltu. Pahimmillaan ilmaston lämpeneminen saattaisi siirtää kalakantoja sekä eläinten asuinalueita, muuttaa ekosysteemiä, lisätä meriliikennettä ja vaikuttaa täten merkittävästi alkuperäisväestön elinoloihin.¹²³ Kanadan näkökulmaa Luoteisväylän hallintaan voidaan perustella myös luonnon suojelemisella. Vaikka suvereniteetti tuntuu olevan suurin syy hallintaan, Kanada on huolissaan mahdollisista luonnonkatastrofeista ja niiden vaikutuksesta herkkään ekosysteemiin.

Luonnonsuojelu ja pohjoisen väestön elinolosuhteet ovat syvästi kytköksissä toisiinsa. Ne myös liittyvät oleellisesti muihin Kanadan intresseihin, kuten pohjoisen talouden kehittymiseen. Suurin osa talouden raaka-aineista ja luonnonvaroista tulee Kanadan pohjoisosista. Hallitukselle on tärkeää, että niiden hyödyntämisessä huomioidaan paikallisväestön näkökulma. Talouden kehittymisen kautta pohjoisen väestön olosuhteita voidaan parantaa muun muassa tärkeän infrastruktuurin rakentamisen sekä elinolosuhteiden ja hyvinvoinnin parantamisen myötä. Kanada on myös ilmoittanut suojelevansa tärkeää pohjoisen kulttuuria.¹²⁴ Kanadalaisen kulttuurin ja identiteetin suojelun voidaan todeta olevan yksi Kanadan intresseistä, mitä ajetaan sen Arktisen politiikan kautta.

Ilmastonmuutoksen ehkäisy ja luonnonsuojelu on mainittu Kanadan intresseissä useaan otteeseen painottaen molempien merkitystä. Tärkeänä koetaan luonnon säilyminen tuleville polville sekä ilmastonmuutoksen ymmärtäminen. Ilmastonmuutos on kansainvälinen ongelma ja siihen tulee reagoida yhdessä. Kanada on ilmoittanut päivittävänsä vanhoja tutkimusasemia ja perustavansa uuden Arktiselle alueelle, mikä auttaisi kansainvälistä tutkimustyötä ja ilmastonmuutoksen ymmärtämistä. Panosta ilmastonmuutoksen ehkäisemiseksi korostetaan huomattavasti.¹²⁵ Lisäksi Kanada on ilmoittanut perustavansa lisää kansallispuistoja ja merellisiä suoje-
lualueita.¹²⁶

¹²² Statement on Canada's Arctic Foreign Policy (2010), s.4, sekä Canadas's Northern Strategy (2009), s.1–4

¹²³ Impacts of a Warming Arctic (2004), s.120–121

¹²⁴ Canada's Northern Strategy (2009), s.14–17, Statement on Canada's Arctic Foreign Policy (2010), s.10–14

¹²⁵ Vuosina 2011–2013 Kanada rahoitti noin 60 ilmastonmuutokseen liittyvää projektia.

¹²⁶ Canada's Northern Strategy (2009), s.24–28, Statement on Canada's Arctic Foreign Policy (2010), s.15–20

3.1.5. Käytännön politiikka

Kanada on osoittanut olevansa tosissaan suvereniteetikysymyksissä parantamalla kyvykkyksiään Arktisella alueella. Kylmän sodan päättymisen jälkeen taloudellisista syistä pienentyneet Kanadan asevoimat on lisäämässä vahvuuttaan ja uusimassa kalustoaan. Harperin hallituksen ilmoittamista hankkeista suurin osa on toteutusvaiheessa, huolimatta talouskriisin aiheuttamasta viivästyksestä. Merivoimille rakennettavat kuusi Harry DeWolf -luokan vartiolaivaa mahdollistavat toiminnan Arktisen alueen jääolosuhteissa¹²⁷ ja parantavat suorituskykyä huomattavasti. Niiden päätehtäviin kuuluu aluevalvonta, tilannekuvan luominen sekä yhteistoiminta muiden joukkojen kanssa suvereniteetin ylläpitämiseksi. Vartiolaivahankkeen turvin Kanada kykenee vastaamaan mahdollisiin alueellisiin haasteisiin tulevaisuudessa. Ensimmäisen aluksen rakentaminen on aloitettu 2015 syyskuussa ja se saadaan käyttöön vuonna 2018. Kaikki kuusi alusta on odotettu saatavan käyttöön vuoteen 2020 mennessä.¹²⁸ Toinen merkittävä hanke on useaan kertaan myöhästynyt raskas jäänmurtaja John G. Diefenbaker, minkä on tarkoitus valmistua rannikkovartiostolle vuonna 2020. Alus tulee korvaamaan rannikkovartioston suurimman jäänmurtajan Louis S. St-Laurentin.¹²⁹ Alusten on odotettu lisäävät oleellisesti suorituskykyä Kanadan Pohjoisella alueella tulevina vuosina.

Alushankintojen lisäksi Kanadan asevoimien alaisten osa-aikaisten Ranger -paikallisjoukkojen¹³⁰ osallistumista harjoituksiin on lisätty. Joukkojen on todettu olevan äärimmäisen tärkeä osa Kanadan pohjoista ja siksi niiden kouluttamiseen panostetaan yhä enemmän.¹³¹ Rangereiden peruskoulutus kestää yleensä vain kymmenen päivää, mutta joukot osallistuvat vuosittain harjoituksiin mitkä käsittelevät evakuointia, partiointia, onnettomuuksia ja johtamistaitoja.¹³² Kanadan on myös sanottu kehittävän uutta vedenalaisen valvonnan järjestelmään, Northern Watchia, mikä mahdollistaisi Luoteisväylän paremman valvonnan.¹³³ 1977 käyttöön otettu NORDREG ilmoitus- ja alusraportointimenettely on myös tehty pakolliseksi yli 300 tonnisille aluksille vuonna 2010. Pakolliseen menettelyyn liittyy useita ilmoituksia ja sen tavoitteena on

¹²⁷ Alus kykenee operoimaan noin metrin paksuisessa jäässä, mutta sitä ei ole suunniteltu jään murtamista varten. Jäänmurtotehtäviin käytetään rannikkovartioston jäänmurtajia.

¹²⁸ ”Arctic/Offshore Patrol Ship”

¹²⁹ ”Construction of large vessels”

¹³⁰ Kanadan Ranger-joukot ovat kevyesti aseistettuja pohjoisen alueiden reserviläispaikallisjoukkoja, jotka toimivat asevoimien ”silminä ja korvina” pohjoisessa. Ranger-joukot koostuvat usein alkuperäisväestöstä. Niiden tehtäviin kuuluu pääsääntöisesti alueellinen valvonta ja suvereniteetin turvaaminen tarvittaessa. Joukkojen vahvuuksiin kuuluu vahva paikallistuntemus ja perimätiedon hyödyntäminen tehtävissään.

¹³¹ Huebert (2014), s.153

¹³² ”Canadian Rangers, Training”

¹³³ Huebert (2014), s.154

ollut parantaa turvallisuutta ja tilannetietoisuutta alueella.¹³⁴ Lisäksi uuden strategisen kuljetuskoneen CC-177 Globemasterin hankinnat saatiin toteutettua vuosina 2007–2015 ja uuden CH-148 Cyclone -helikopterin hankinta on käynnissä.¹³⁵

Kanada on sijoittanut suuria summia kalustonsa päivittämiseen, mikä on osoitus Harperin hallinnon vahvoista intresseistä Kanadan Arktisella alueella. Kanadan korostama suvereniteetti ja sen turvaaminen on maan tärkein prioriteetti, mutta turvallisuusnäkökulma ei rajoitu vain sotilaalliseen turvallisuuteen. Vaikka kalustohankinnoissa painotus onkin ollut pitkälti asevoimien kalustossa, on selvää että monikäyttöiset alukset ja ilmavoimien kalusto palvelee turvallisuutta laajemmin. Esimerkiksi uusien vartiolaivojen hankinta luo Arktiselle alueelle tärkeää ja kaivattua etsintä- ja pelastuskykyä.

Kanadan panostus pohjoisen talouden kehittämiseen on ollut selkeä painopiste lähestyessä 2010 -lukua. 2009 perustettu CanNor:n kehityshankkeen tavoitteena on ollut talouden kehittäminen ja resurssien ohjaaminen pohjoisen väestön hyväksi. CanNor on investoinut useita miljoonia alueelle. Kaivostoiminnan kehittäminen ja laajentaminen on luonut työpaikkoja paikallisille. Kanadan valtio on lisäksi investoinut satoja miljoonia pohjoisen infrastruktuurin rakentamiseen. Tähän kuuluu oleellisesti satamahankkeet, vanhojen asuinrakennusten korjaaminen ja uusien rakentaminen sekä tieverkoston parantaminen.¹³⁶

Kanada on edistänyt omia sisäpoliittisia tavoitteitaan talouden osalta erityisesti Arktisen neuvoston kautta. Sen puheenjohtajakauden teemat lähentelivät pitkälti 2010 *Statement on Canada's Arctic Foreign Policy* linjoja. Poliitiikalla on ollut selkeä kansainvälinen näkökulma, mutta pelkästään valtiovarainministerin nimittäminen Arktisen neuvoston puheenjohtajaksi Kanadan kaudella herätti epäilyksiä politiikan linjauksista.¹³⁷ 2014 perustettiin Arktinen talousneuvosto, mikä keskittyy talouden ja kaupan parantamiseen arktisten valtioiden välillä ja rohkaisee yksityisiä ja julkisia sektoreita sijoittamaan Arktisen alueen talouteen muun muassa infrastruktuurin kehittämisen kautta.¹³⁸

¹³⁴ Knight (2010), sekä ”Vessel Traffic Reporting Arctic Canada Traffic Zone (NORDREG)”

¹³⁵ ”Royal Canadian Air Force, CC-177 Globemaster” sekä ”Royal Canadian Air Force, CH148 Cyclone”

¹³⁶ Achievements Under Canada's Northern Strategy, 2007-2011 (2011), s.3-7, sekä ”Canadian Northern Economic Development Agency”

¹³⁷ Statement on Canada's Arctic Foreign Policy (2010), s.10–23, sekä Canada Arctic Council Chairmanship 2013–2015

¹³⁸ Arctic Economic Council (2014)

Kanadan sitoutuminen luonnonsuojeluun näkyy selkeästi sen intresseissä. Luontoon viitataan asiakirjoissa kanadalaisten perintönä ja tärkeänä osana identiteettiä. Merkittävimpiin käytännön toimenpiteisiin kuuluu kansallispuistojen laajentaminen ja uusien perustaminen, merelliset suojelualueet sekä panostus uusiutuvaan energiaan. Merialueiden saasteiden ehkäisyyn ja torjuntakalustoon on panostettu useita kymmeniä miljoonia. Kanada on myös laajentanut *Arctic Waters Pollution Prevention Act*:n mukaisen saastuttamiskieltoalueensa koskemaan sen koko talousvyöhykettä 200 meripeninkulmaan asti.¹³⁹

Kanada on näyttänyt esimerkkiä taistelullaan ilmastonmuutosta vastaan. Sen julistus 2015 joulukuussa järjestetyssä Pariisin ilmastokokouksessa painotti erityisesti Kanadan muuttuvaa ympäristöä ja yhteisen sopimuksen ja uusiutuvien energiamuotojen käyttöä.¹⁴⁰ Ympäristön merkityksestä myös tulevaisuudessa kertoo myös ilmastokokousta edeltänyt Kanadan pääministerin Justin Trudeau'n lupaus: *”Tulemme osoittamaan kansallista johtajuutta ja toimimaan yhteistyössä provinssien ja territorioiden kanssa saadaksemme aikaan todellista vaikutusta ilmastonmuutosta vastaan ja luodaksemme ympäristöystävällisempiä työpaikkoja tulevaisuutta varten.”*¹⁴¹ Kuitenkaan 2000-luvulla kasvihuonepäästöjen rajoittamista ei ole nähty kovinkaan merkittävänä, vaan Kanada on panostanut yhä enemmän öljyhiekkaesiintymien hyödyntämiseen ja kaasuteollisuuteen. Kanada myös virallisesti vetäytyi Kioton ilmastopöytäkirjasta 2011 joulukuussa. Tätä perusteltiin muun muassa sopimuksen riittämättömyydellä ja liian suurilla rahallisilla vaatimuksilla sekä kahden maailman suurimman saastuttajan, Yhdysvaltojen ja Kiinan mukanaolon puuttumisella.¹⁴²

3.2. Yhdysvaltojen intressit

Yhdysvaltojen intressit Arktisella alueella käsittävät monenlaisia osa-alueita. Suurimpia ja pitkäaikaisimpia intressejä ovat olleet maan omien turvallisuusintressien edistäminen, vastuullinen ja kestävä alueen kehittäminen, vapaan merenkulun ja ilmatilan käytön turvaaminen sekä kaikkia hyödyttävän kansainvälisen yhteistyön vahvistaminen. Käytännössä nämä tavoitteet ovat olleet voimassa vuodesta 1971, kun presidentti Richard Nixon allekirjoitti ensimmäisen Yhdysvaltojen Arktista strategiaa koskevan muistion.¹⁴³ Viimeisin 10.5.2013 allekirjoit-

¹³⁹ Achievements Under Canada's Northern Strategy, 2007–2011 (2011), s.7–9 ja s.14–16

¹⁴⁰ McKenna (2015)

¹⁴¹ Trudeau (2015) (Oma käännös)

¹⁴² ”Canada pulls out of Kyoto protocol”, 13.11.2011

¹⁴³ Conley (2013), s. 3

tettu *National Strategy for the Arctic Region* ajaa edelleen samoja tavoitteita. Arktisen politiikan peruspilareita ovat kansallinen turvallisuus, kehitys- ja tutkimustyö sekä yhteistointa.¹⁴⁴

Yhdysvaltojen intressien taustalla vaikuttaa tavoite kansallisen turvallisuuden varmistamisesta. Sen Arktisen politiikan lähestymistapa on hieman jopa ristiriitainen. Yhdysvallat ilmoittaa olevansa arktinen valtio ja että sillä on intressejä alueella.¹⁴⁵ Kuitenkin verrattuna Kanadaan, Arktinen alue ei juurikaan vaikuta Yhdysvaltojen ulkopolitiikkaan eikä sen kansallinen identiteetti rakennu Arktisen alueen pohjalle. Yhdysvaltojen ulkopolitiikka koostuu selkeästä linjasta, missä Arktinen on vain yksi maantieteellinen alue, missä sitä toteutetaan. Arktisen politiikan kehittyminen onkin vahvasti seurausta Yhdysvaltojen maailmanlaajuisen politiikan kehittymisestä. Arktinen alue on Yhdysvalloille tärkeä, mutta tärkeämpää on maailmanlaajuisesti noudatettava politiikka.¹⁴⁶

3.2.1. Poliitiikan kehittyminen

Yhdysvaltojen intressien kehittyminen Arktista aluetta ja sen yhteisiä haasteita kohtaan on aiemmin nähty hieman jopa vastahakoisena. Tämä on näyttäytynyt huomion suuntaamisella lähes pelkästään Alaskaan ja siihen liittyviin kysymyksiin, pääsääntöisesti liittyen energiaan. Kuitenkin uusien Arktisten strategioiden¹⁴⁷ valossa Yhdysvallat on osoittanut kasvavaa kiinnostusta myös yhteisiin haasteisiin alueella. Yhtenä syynä kiinnostuksen heräämiselle ja poliittisen aktiivisuuden lisääntymiselle voidaan pitää luonnonvarojen (kuten öljy, kaasu ja mineraalit) hyödyntämisen mahdollisuutta ja maan oman energiaturvallisuuden varmistamista.¹⁴⁸ Kuitenkin ehkä tärkeimpänä tekijänä voidaan mainita Venäjän kasvanut kiinnostus Arktista aluetta kohtaan, mikä on näkynyt etenkin 2013–2014 julkaistuissa Yhdysvaltojen sotilaallisissa Arktisissa asiakirjoissa.¹⁴⁹

¹⁴⁴ National Strategy for the Arctic Region (2013), s.4

¹⁴⁵ Arctic Region Policy (2009), s.2

¹⁴⁶ Steinberg (2014), s.165–166, sekä s.180

¹⁴⁷ Uusimmilla strategioilla tarkoitetaan tässä yhteydessä asiakirjoja (2009) Arctic Region Policy sekä (2013) National Strategy for the Arctic Region

¹⁴⁸ Käpylä, Mikkola (2013b), s.6, Katso myös: Koivurova, Käpylä, Mikkola (2015) s.4–5

¹⁴⁹ Näillä tarkoitetaan erityisesti asiakirjoja USCG Arctic Strategy (2013), DOD Arctic Strategy (2013) sekä USNAVY Arctic Roadmap (2014). Rannikkovartiosto, puolustusministeriö ja merivoimat ovat siis kaikki julkaisseet oman Arktista aluetta koskevan strategiansa kahden vuoden sisällä.

Yksi syy ensimmäisten politiikkaa ohjaavien asiakirjojen tulkitusta vastahakoisuudesta voi johtua Heather Conleyn mainitsemista Yhdysvaltojen Arktisen politiikan haasteista sen koordinoinnin ja toimeenpanon osa-alueilla.¹⁵⁰ 1983 allekirjoitettu *United States Arctic Policy* vahvisti Arktisella alueella olevan ainutlaatuisia ja kriittisiä intressin kohteita, millä on suora vaikutus kansalliseen puolustukseen, luonnonvara- ja energiakehitykseen, tieteelliseen tutkimukseen ja luonnonsuojeluun.¹⁵¹ Kuitenkin monien hallinnon sisällä jaettujen vastuiden puutteellinen koordinointi nähtiin asiakirjan heikkoudeksi, eikä ylimääräisiä resursseja osoitettu toteuttaville tahoille.¹⁵²

Kylmän sodan päättyminen avasi Yhdysvalloille lisää mahdollisuuksia Arktisella alueella. 1994 allekirjoitettu Arktisen ja Antarktisen alueen toimintaa käsittelevä asiakirja *United States Policy on the Arctic and Antarctic Regions* korosti uutta yhteistyömahdollisuutta Venäjän kanssa. Kuitenkaan Neuvostoliiton hajoamisen myötä sotilaallista valmiutta Arktisella alueella ei laskettu, vaan asiakirja mainitsi sotilaallisen valmiuden ylläpidon tärkeänä osana Yhdysvaltojen turvallisuus- ja puolustusintressejä. Tähän liittyi oleellisesti myös meren ja ilmatilan käytön vapaus.¹⁵³

Vuoden 2009 *Arctic Region Policy* korosti Yhdysvaltojen roolia Arktisena valtiona ja painotti seitsemää eri osa-alueetta, jakaen vastuun yhteensä 24 eri toimijalle hallinnon sisällä. Conley toteaa nimenomaan näiden toimijoiden välisen koordinoinnin olevan politiikan Akilleen kantapää.¹⁵⁴ Lisärahoitusta tavoitteiden toteutukselle ei kuitenkaan annettu, vaan jokainen virasto joutui itse määrittelemään, mistä rahoitus saataisiin. Käytännössä tämä tarkoitti toimintaa omien määrärahojen puitteissa.¹⁵⁵ Rahoituksen puutteesta voidaan vetää johtopäätös, ettei vuonna 2009 Arktista aluetta nähty edelleenkään suurena painopistealueena. Asiakirja painottaa selkeästi Yhdysvaltojen intressejä, mutta niiden ajamiseksi ei ole osoitettu toiminnan mahdollistavaa rahoitusta. Tämä saattaa osittain johtua siitä, että strategia julkaistiin aivan Bushin kauden lopussa.

Yhdysvaltojen lähestymistapa Arktisen alueen haasteita kohtaan on muuttunut kansainvälisempään suuntaan 2000-luvulla. 1990-luvulla Arktisen alueen asioista sovittiin rantavaltioiden kesken Arktisen Neuvoston ollessa vain pienessä roolissa. USA on kuitenkin kumonnut

---

¹⁵⁰ Conley (2013), s.5

¹⁵¹ United States Arctic Policy (1983), s.1

¹⁵² Conley (2013), s. 3–4

¹⁵³ United States Policy on the Arctic and Antarctic Regions (1994), s.2

¹⁵⁴ Conley (2013), s.5

¹⁵⁵ Arctic Region Policy (2009), s.7

politiikkansa ja pitää nykyään Arktista Neuvostoa alueen tärkeimpänä foorumina, sen toimesta itse neuvoston puheenjohtajana vuodesta 2015. Varsinkin uusin strategia, kuten myös osittain 2009 strategia, on tähdännyt Arktisen Neuvoston roolin korostamiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön. Yhdysvaltojen politiikasta voidaan todeta, että sen korostama yhteistyö ja multilateralismi toimii työkaluna läsnäolon perustelemisessa ja intressien korostamisessa Arktisella alueella.¹⁵⁶

Koordinointiin ja toteutukseen on kiinnitetty huomiota erityisesti vuoden 2013 allekirjoitetun *National Strategy for the Arctic Region* -asiakirjan jälkeen 2014 julkaistussa toimeenpanosuunnitelmassa *Implementation Plan for the National Strategy for the Arctic Region*. Asiakirja korostaa erityisesti suunnitellun ja koordinoitun lähestymistavan muodostamista ja siitä onkin havaittavissa suurempi mielenkiinto Arktisen alueen tilaa kohtaan kuin aikaisemmissa asiakirjoissa. Yhdysvallat onkin strategian perusteella ottanut vastuullisemman roolin alueella ennen Arktisen neuvoston kiertävän puheenjohtajuuden vastaanottamista 2015. Tämä näkyy erityisesti korostettuna huolena ilmastonmuutosta, ympäristöä, meriliikenteen turvallisuutta sekä vastuullista luonnonvarojen hyödyntämistä kohtaan.¹⁵⁷ Asiakirjassa todetaankin Arktisen neuvoston olevan tärkeä kanava Yhdysvaltojen intressien ajamiseksi. Neuvoston toiminta on osoittautunut Yhdysvalloillekin hyödylliseksi, sen edistäessä merkittävästi Arktisen alueen turvallisuutta¹⁵⁸ ja ympäristönsuojelua. Neuvoston¹⁵⁹ huomattu lisäksi edistävän yhteistyötä, koordinointia sekä alueellista yhdentymistä Arktisten valtioiden ja alkuperäisväestön keskuudessa.¹⁵⁹

3.2.2. Taloudelliset intressit

Yhdysvaltojen suurimmat taloudelliset intressit Arktisella alueella liittyvät maan energiapolitiikkaan ja merenkulun vapauteen. Arktisten luonnonvarojen hyödyntäminen on suuri politiikkaa eteenpäin vievä tekijä.¹⁶⁰ Luonnonvarat mainitaankin 2013 Arktisessa strategiassa oleelliseksi osaksi kansallista turvallisuutta ja energiaturvallisuutta.¹⁶¹ Merenkulun vapaus liittyy erityisesti kauppaliikenteen kulkuun Luoteisväylän läpi, kuitenkin unohtamatta Venäjän alu-

¹⁵⁶ Käpylä, Mikkola (2013b), s.7–9

¹⁵⁷ National Strategy for the Arctic Region (2013), s.5–8

¹⁵⁸ Turvallisuuden ja ympäristönsuojelun edistämiseksi viitataan asiakirjassa erityisesti Arktisen neuvoston sopimusasiakirjoihin (2011) Agreement on Cooperation on Aeronautical and Maritime Search and Rescue in the Arctic sekä (2013) Arctic Marine Oil Pollution Preparedness and Response Agreement

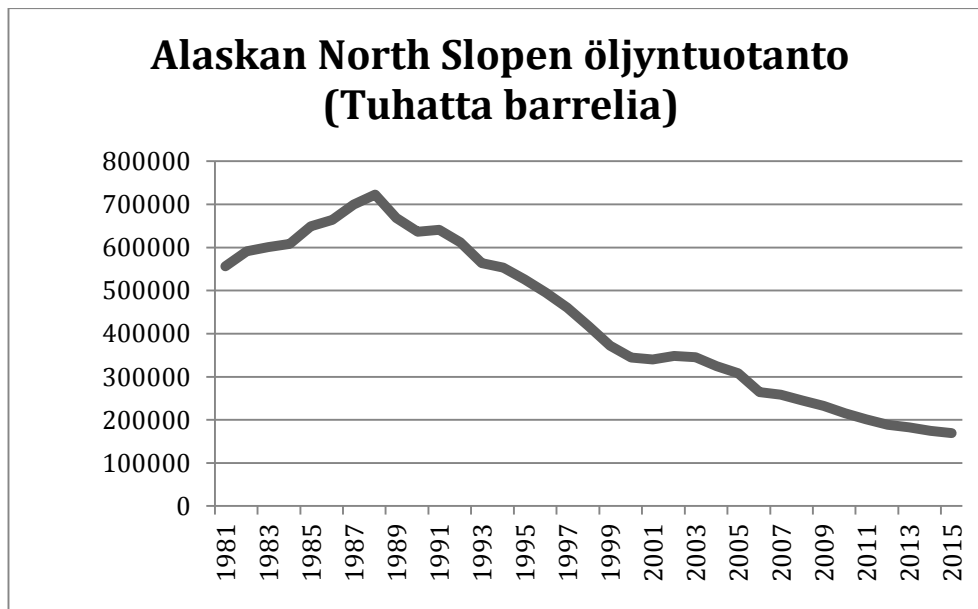
¹⁵⁹ National Strategy for the Arctic Region (2013), s.9,

¹⁶⁰ Käpylä, Mikkola (2013b), s.6

¹⁶¹ National Strategy for the Arctic Region (2013), s.7

eella kulkevaa Koillisväylää. Yhdysvallat on ilmoittanut olevansa valmis puolustamaan vaapaata merenkulkua maailmanlaajuisesti, sillä väylät koetaan Yhdysvaltojen talouden suoniksi ja keinoksi projisoida voimaa ympäri maailmaa.¹⁶² Merenkulun vapautta ei siis voida erottaa pelkästään taloudelliseksi intressiksi, vaan sitä on tarkasteltava myös turvallisuuskulmasta.

Yhdysvaltojen suurin energiaturvallisuuteen liittyvä osa-alue on öljyn- ja kaasuntuotanto, mikä on mahdollistanut maan tuontienergian määrän vähentämisen. Arktisella alueella voi 2008 U.S. Geological Surveyn julkaiseman tutkimuksen mukaan sijaita jopa 10 % maailman löytämättömistä öljykentistä ja 30 % löytämättömistä kaasukentistä, mistä suurin osa sijaitsee meren pohjassa mannerjalustassa.¹⁶³ Kuten 2009 *Arctic Region Policy* toteaa, Yhdysvallat tekee kaikkensa ulottaakseen mannerjalustansa ulkorajan mahdollisimman kauas kansainvälisen lain puitteissa.¹⁶⁴ Tähän liittyy myös selvittämätön Yhdysvaltojen ja Kanadan välisen merirajan kiista. Kiistanalaisella alueella oletetaan sijaitsevan suuria määriä öljyä, maakaasua ja muita luonnonvaroja, mitkä saattaisivat tasapainottaa Alaskan öljyntuotannon hiipumista.¹⁶⁵ Alaskan North Slope -öljykentän tuotannon hiipuminen on alkanut jo 1990-luvulla vaikuttaen koko Yhdysvaltojen öljyntuotantoon huomattavasti.¹⁶⁶

Kuva 2. Alaskan North Slope- kentän öljyntuotannon lasku vuodesta 1987¹⁶⁷

¹⁶² Käpylä, Mikkola (2013b), s.6

¹⁶³ ”Circum-Arctic Resource Appraisal: Estimates of Undiscovered Oil and Gas North of the Arctic Circle” (2008)

¹⁶⁴ Parhaiten USA:n mannerjalustan laillinen ja kansainvälisen yhteisön hyväksyntä tapahtuu UNCLOS:n ratifioidun kautta.

¹⁶⁵ Arctic Region Policy (2009), s.3-4

¹⁶⁶ Cunningham (2015b)

¹⁶⁷ ”Alaska North Slope Crude Oil Production”, EIA

Öljynporauksessa tapahtunut kehitys manneralueella on kuitenkin vähentänyt arktisten öljykenttien hyödyntämistarpeita ja viivästännyt tarvetta porausten aloittamiselle alueella. Kuitenkin jatkuva kehitys- ja tutkimustyö antaa viitteitä siitä, että Arktinen alue nähdään tulevaisuudessa tärkeänä osana Yhdysvaltojen energiapolitiikkaa.¹⁶⁸ Hidasteita arktisten öljyvarantojen porausten aloittamiselle on asettanut lisäksi muun muassa Meksikonlahdella 20.4.2010 alkaen tapahtunut öljyonnettomuus¹⁶⁹, mikä on asettanut suuria paineita päättäjille, öljy-yhtiöille ja kaikille toimintaan osallistuneille. Poraamisen aloittamiseksi toimijat on saatava vakuutuneeksi poraamisen turvallisuudesta, riskittömyydestä sekä luonnonvarojen säästäväisestä käytöstä. Myös eri ympäristöjärjestöt ovat osoittaneet huolensa Arktisten porausten aloittamisesta. Tämän seurauksena Greenpeace, Platform ja Fairpensions ovat julkaisseet dokumentin koskien sijoittajien riskejä alueella. Tällä on haluttu vaikuttaa erityisesti Shellin rahoitukseen painottamalla poraukseen liittyvien riskien määrää.¹⁷⁰

Tällä hetkellä kiinnostus porausta kohtaan on hiipunut huomattavasti. Suurin tekijä Arktisten öljyvarantojen hylkäämiselle on öljyn hinnan ailahtelu 2005–2015. Raakaöljyn hinta on vaihdellut huomattavasti 2000-luvulla, mikä on saanut öljy-yhtiöt ja niiden kumppanit huolestumaan tulevien porausten kannattavuudesta ja miettimään tarkasti investointejaan. Arktisen alueen poraus on kallista, riskialtista ja aikaa vievää sekä saattaa kestää vuosia ennen kuin investoinnit saadaan tuottaviksi. Nykyisellä hintatasolla Arktisten öljyvarantojen hyödyntäminen aiheuttaa vain suuria taloudellisia tappioita.¹⁷¹ Shell on todennut mittavien tutkimusten ja investointien myötä, ettei Alaskan pohjoispuolella ole tällä hetkellä kannattavia öljykenttiä. Shell tiedotti itse asiasta 28.9.2015 ilmoittamalla, ettei se jatka tulevia tutkimuksia vaan siirtää ne mahdollisesti tulevaisuuteen. Tämän ilmoituksen seurauksena myöskään muut yhtiöt eivät näytä toistaiseksi panostavan Arktisen alueen kartoittamiseen.¹⁷²

---

¹⁶⁸ Käpylä, Mikkola (2013b), s.7–9, katso myös Käpylä, Mikkola (2013a), s.9, sekä National Strategy for the Arctic Region (2013), s.7

¹⁶⁹ Meksikonlahden onnettomuudessa Deepwater Horizon –öljynporauslautalla tapahtunut räjähdys aiheutti lautan uppoamisen ja öljyputken rikkoutumisen, minkä seurauksena arviolta viisi miljoonaa barrelia eli noin 800 000 kuutiometriä öljyä valui mereen aiheuttaen suurta vahinkoa alueen ympäristölle, eliöstölle sekä kalastus- ja matkailuelinkeinolle.

¹⁷⁰ Greenpeace, Platform, Fairpensions (2012)

¹⁷¹ ”Arctic Oil and Natural Gas Potential”, 21.12.2011

¹⁷² ”2015 Shell updates on Alaska exploration”, 28.9.2015, katso myös Cunningham (2015a)

Kuva 3. Raakaöljyn hintakehitys vuodesta 1986 (dollaria/barreli)¹⁷³

Kuten aikaisemmin on todettu, kansainvälistyminen ja yhteistyö liittyvät monella tavalla Yhdysvaltojen intressien ajamiseen Arktisella alueella. Suurin hyöty saavutetaan, kun maiden intressit ovat yhteneviä ja yhteistyö hyödyttää kaikkia osapuolia. Yhteistyön ja koordinoinnin kautta päällekkäistä työtä saadaan vähennettyä, kustannuksia pienennettyä ja työn tuloksista kattavampia. Tutkimus ja kansainvälinen yhteistyö mainitaan jo 1994 asiakirjassa¹⁷⁴, mutta sen painoarvo on pieni. Vasta 2009 ja 2013 tutkimusyhteistyö ja sen edistäminen nostetaan paremmin esiin. Uusimmat asiakirjat korostavat erityisesti alueen merenpohjan tutkimusta, luonnonvarojen kartoittamista, sekä alueen tilan tarkkailua.¹⁷⁵

3.2.3. Turvallisuusintressit

*”Merenkulun vapaus on tärkein kansallinen päämäärä.”*¹⁷⁶

Yhdysvaltojen turvallisuusintressit Arktisella alueella ovat käytännössä pysyneet samoina koko 2000–2010 välisen ajan. Aiemmin mainittu kylmän sodan jälkeinen 1994 strategia ei tuonut kevennyksiä sotilaallisiin valmiuksiin Arktisella alueella, vaikka korostikin uusia yhteistyömahdollisuuksia Venäjän kanssa. Käytännössä seuraava asiakirja ilmestyi vasta vuonna 2009 George Bushin viimeisinä kuukausina muokaten politiikkaa merkittävästi.¹⁷⁷ Vuoden

¹⁷³ ”Spot Price for crude oil and Petroleum Products”, EIA

¹⁷⁴ United States Policy on the Arctic and Antarctic Regions (1994), s.1–2

¹⁷⁵ Arctic Region Policy (2009), s.4–6, sekä National Strategy for the Arctic Region (2013), s.7–8

¹⁷⁶ Arctic Region Policy (2009), s.2 (Oman käänös)

¹⁷⁷ United States Policy on the Arctic and Antarctic Regions (1994), s.4, sekä Arctic Region Policy (2009), s.2

2013 strategiat¹⁷⁸ ovat painottaneet yhä kansainvälisempää lähestymistapaa turvallisuushaasteita kohtaan. Tämä mahdollistaa monipuolisemmat ratkaisut sekä vähentää kustannuksia ja päällekkäistä työtä.

Arktinen alue on merellinen ympäristö, minkä takia jokainen asiakirja 1971 alkaen on korostanut vapaata liikkuvuutta alueella. 2009 *Arctic Region Policy* määrittelee merenkulun vapauden Arktisella alueella, kansallisen turvallisuuden ohella, Yhdysvaltojen tärkeimmäksi turvallisuusintressiksi. Tämä tukee Yhdysvaltojen merenkäyttöä ja strategisesti tärkeiden väylien käyttöä. Asiakirjassa ennustetaan myös liikenteen määrän kasvavan tulevaisuudessa, mikä vaatii Yhdysvalloilta aktiivisempaa ja vaikutusvaltaisempaa läsnäoloa alueellisten intressien turvaamiseksi.¹⁷⁹ Merenkulun vapaus mainitaan 2013 yhdeksi Yhdysvaltojen puolustusministeriön Arktisen strategian kulmakivistä. Arktisella alueella tapahtuva vapaan merenkulun turvaaminen sekä ilmatilan käytön vapaus mahdollistaa intressien turvaamisen myös muualla strategisesti tärkeillä alueilla.¹⁸⁰ Vapaa merenkulku Arktisella alueella koskee Koillis- ja Luoteisväylien kautta kulkevaa meriliikennettä. Tällä mahdollistetaan Yhdysvaltojen merivoimien läsnäolo alueella ja joustava joukkojen liikuttelu, mikä nousee yhtenä tavoitteena esille maailmanlaajuisesti uusimmassa kansallisessa asevoimien strategiassa.¹⁸¹ USA osoittaa tällä selkeästi olevansa valmis puolustamaan vapaata merenkulkua ja väylien käyttöä maailmanlaajuisesti.¹⁸²

1994 julkaistun *United States Policy on the Arctic and Antarctic Regions* -asiakirjan suurin turvallisuusintressi on kylmän sodan jälkeiseen turvallisuusympäristöön sopeutuminen. Asiakirjassa todetaan jännitteiden vähentyneen huomattavasti, mutta samalla Yhdysvalloilla olevan edelleen kansalliseen turvallisuuteen ja puolustukseen liittyviä intressejä alueella. Siinä todetaan lisäksi Yhdysvalloilla olevan vahva intressi rauhan ja vakauden ylläpitämiseksi Arktisella alueella. Samalla kun Yhdysvallat julistaa ylläpitävänsä kykyä torjua hyökkäykset alueella, se kuitenkin korostaa rauhanomaisia keinoja ja uusia yhteistyömahdollisuuksia Venäjän kanssa.¹⁸³

Kylmän sodan jälkeistä politiikkaa on noudatettu aina vuoteen 2009, milloin uusi *Arctic Region Policy* korvasi vanhentuneen lähestymistavan Arktista aluetta kohtaan. Asiakirjan suurin

¹⁷⁸ DOD Arctic Strategy (2013) ja National Strategy for the Arctic Region (2013)

¹⁷⁹ Arctic Region Policy (2009), s.2

¹⁸⁰ DOD Arctic Strategy (2013), s.3

¹⁸¹ The National Military Strategy of the United States of America (2015), s.15

¹⁸² Käpylä, Mikkola (2013b), s.6

¹⁸³ United States Policy on the Arctic and Antarctic Regions (1994), s.2

turvallisuusintressi oli merenkulun vapaus, mikä mahdollistaa kansallisen turvallisuuden takaamisen. Asiakirjassa on mainittu myös terrorismin estäminen alueella, johtuen 11.9.2001 terroristi-iskuista ja sen jälkeisestä terrorismin vastaisesta sodasta.¹⁸⁴ Se mainitsee myös suvereniteetin vaalimisen omalla alueellaan ja sen vaikutuksen ulottamisen aina Yhdysvalloille kuuluvalla mannerjalustalle asti. Tämä lähestymistapa on kuitenkin ongelmallinen, sillä tähän päivään mennessä Yhdysvallat ei ole ratifioinut UNCLOS:a, mikä oikeuttaisi sen laillisesti kyseiseen alueeseen. UNCLOS:n ratifioiminen palvelisi Yhdysvaltojen kaikkia intressejä Arktisella alueella ja vahvistaisi sen asemaa neuvotteluissa, kun alueen mannerjalustan rajoista keskustellaan.¹⁸⁵ Asiaan otetaan uudelleen kantaa vuoden 2013 strategiassa, missä mainitaan UNCLOS tärkeäksi osaksi merenkulun vapauden turvaamista ja Yhdysvaltojen intressien edistämistä.¹⁸⁶

Vuoden 2009 asiakirja ei kuitenkaan tarkemmin määrittele miten turvallisuustavoitteisiin päästään. Se mainitsee lyhyesti, että ministeriöiden ja asiaankuuluvien virastojen tulee toimia yhteistyössä, mutta tarkat suunnitelmat toteutukseen jäävät alempien tasojen suunniteltavaksi. Keinoiksi mainitaan viiden kohdan listauksessa arktisten kyvykkyyksien ja suorituskykyjen kehittäminen Yhdysvaltojen rajojen suojelemiseksi, alueellisen tietouden kasvattaminen merenkulun ja infrastruktuurin kannalta, vapaan liikkuvuuden säilyttäminen, läsnäolon varmistaminen intressien turvaamiseksi sekä kiistojen rauhanomainen sopiminen alueella. Vaikka lista vaikuttaa korostavan voimankäyttöä intressien turvaamiseksi, viimeinen kohta kuitenkin painottaa korostaa konfliktien välttämistä ja sopimista.¹⁸⁷

Merenkulun ja erityisesti kauppaliikenteen edistämiseksi tähtääviä tavoitteita on mainittu ensimmäisen kerran vasta 2009 *Arctic Region Policy* -asiakirjassa. Tavoitteena on turvallinen merenkulku, mikä saavutetaan esimerkiksi riittävällä rannikon infrastruktuurilla, kuten satamilla ja muilla tukipalveluilla. Muiksi keinoiksi mainitaan riittävä etsintä- ja pelastuskyky (SAR), erilaiset liikenteen seuranta ja ohjausmenetelmät (Vessel Traffic Service Management) sekä erilaiset varoitussjärjestelmät ja tietopalvelut. Yhdysvallat painottaa merenkulun turvallisuutta osana ympäristönsuojelua ja etenkin turvallisuuden edistämistä Kansainvälisen merenkulkujärjestön (IMO¹⁸⁸) kautta. Nämä tavoitteet ovat säilyneet lähes muuttumattomina

¹⁸⁴ 11.9.2001 Terroristi-iskuissa neljä lentokonetta kaapattiin, joista kaksi ohjattiin World Trade Center:n kaksoistorneihin ja yksi Pentagoniin. Neljäs kone putosi, kun matkustajat yrittivät kaapata sen takaisin. Iskuista aiheutui mittavat vahingot ja yhteensä n. 3000 ihmistä menehtyi.

¹⁸⁵ Arctic Region Policy (2009), s.2–4

¹⁸⁶ National Strategy for the Arctic Region (2013), s.7

¹⁸⁷ Arctic Region Policy (2009), s.2–3

¹⁸⁸ International Maritime Organization eli Kansainvälinen merenkulkujärjestö on Yhdistyneiden Kansakuntien alainen järjestö, mikä asettaa kansainvälisiä säännöksiä ja standardeja merenkululle tavoitteenaan turvallinen

myös seuraavassa 2013 strategiassa.¹⁸⁹ Kuitenkin ottaen huomioon muut turvallisuusintressit, VTS -toiminta sekä muut liikenteen seuraamiskeinot ja riittävän kartta-aineiston tuottaminen alueelta antaisi Yhdysvalloille hyvät keinot valvoa ja tarkkailla alueen alusliikennettä sekä parantaa merenkulun turvallisuutta.¹⁹⁰

Yhdysvaltojen Arktisen alueen turvallisuusintressien viimeaikainen kehittyminen on syvästi kytköksissä puolustusministeriön 2015 julkaisemaan asevoimien strategia -asiakirjaan *The National Military Strategy of the United States of America 2015*. Vaikka 2013 julkaistut *National Strategy for the Arctic Region* ja puolustusministeriön *Arctic Strategy* ovat vain kaksi vuotta vanhempia, on niissä selkeitä viitteitä ja yhtymäkohtia silloin valmistelussa olleeseen 2015 strategiaan. Oleellisinta uudessa 2015 strategiassa on kuitenkin sen painotus kansainväliseen toimintaan ja liittolaissuhteiden tärkeyteen, mikä on ollut nähtävissä jo aiemmissa asiakirjoissa 2000-luvulla. Vaikka tällä tarkoitetaan pääasiassa nykyisiä kriisialueita, strategiaa voidaan tulkita sovellettavaksi myös Arktisella alueella. Kuten todettu jo aiemmin, Arktinen alue voidaan nähdä vain yhdeksi maantieteelliseksi alueeksi, missä Yhdysvallat toteuttaa maailmanlaajuista politiikkaansa.

Puolustusministeriön vuoden 2013 *Arctic Strategy* on laadittu *National Strategy for the Arctic Region* -asiakirjan pohjalta ja lähestyy alueen haasteita turvallisuusnäkökulmasta, ottaen huomioon kansalliset ja kansainväliset turvallisuustavoitteet. Tavoitteena on turvallinen ja vakaa alue, missä USA:n kansalliset intressit ja valtio on turvattu sekä alueella toimivat valtiot työskentelevät yhteistyössä vastatakseen haasteisiin. Tämä toteutetaan turvallisuuden varmistamisella, tukemisella ja puolustusyhteistyön edistämällä, sekä valmistautumisella toimimaan erilaisia uhkia ja epävarmuustilanteita vastaan. Strategia painottaa kansainvälisen yhteistyön ja erityisesti asevoimien merkitystä alueen turvallisuuden ja vakauden kannalta.¹⁹¹

Puolustusministeriön strategiassa on selkeästi korostettu Yhdysvaltojen omia intressejä ja niiden toteutustapoja. Suuressa roolissa intressien edistämässä on kansallinen ja kansainvälinen yhteistyö sekä suhteiden rakentaminen ja vaaliminen. Yhteistyön tavoitteena on tuottaa riittävät keinot, joilla vastata alueen uhkiin ja ehkäistä mahdollisia konflikteja yhdessä. Strategiset kumppanuussuhteet mahdollistavat innovatiiviset turvallisuusratkaisut, vastuun jakamisen

---

sekä ympäristöystävällinen merenkulku. Sen tavoitteet on tiivistetty IMO sloganiin: ”Safe, secure and efficient shipping on clean oceans.”

¹⁸⁹ Arctic Region Policy (2009), s.5, sekä National Strategy for the Arctic Region (2013), s.6–8

¹⁹⁰ Arktisen alueen merenmittauksen taso on erittäin huono. Jäämassojen liikkeistä johtuen reittisuunnitelmat pitävät harvoin pitävät paikkaansa ja vähiltä luodatuilta väyläalueilta joudutaan poikkeamaan kartoittamattomalle merialueelle. Tämä lisää onnettomuuden riskiä huomattavasti.

¹⁹¹ Arctic Strategy (2013), s.2

maiden kesken ja syvyyden luomisen kansalliseen puolustukseen.¹⁹² Tämä vahvistaa myös Yhdysvaltojen nykyistä linjaa liittolaisten tukemisesta alueellisissa kriiseissä. Tällöin Yhdysvaltojen ei enää tarvitse lähettää joukkoja ympäri maailmaa, vaan se pyrkii tukemaan paikallisia asevoimia ja joukkoja yhteisten turvallisuusongelmien ratkaisemiseksi.¹⁹³ Realismin mukaan Yhdysvallat suurvaltana kuitenkin ajaa omia turvallisuusintressejään yhteisten intressien ja erilaisten tahojen kautta. 2015 asevoimien strategia toteaaakin heti alussa valtioiden olevan kansainvälisen järjestelmän tärkeimpiä toimijoita, mikä on yksi poliittisen realismin lähtökohdista. Lisäksi omien etujen ajamisesta on asiakirjassa selkeitä viitteitä.¹⁹⁴

Puolustusministeriön Arktinen strategia ottaa kuitenkin esiin myös kriittisen kannan Arktisen alueen kehittymiseen ja turvallisuustilanteeseen. Siinä mainitaan, ettei tehdyt ennusteet aktiivisuuden lisääntymisestä ole välttämättä paikkansapitäviä ja tämä saattaa johtaa joko liialliseen tai liian vähäiseen panostukseen alueen kehittämiseksi. Asiakirja mainitsee myös valtiolliset rajoitteet kriittisten investointien hidastajina. Yllättävää on asiakirjan kannanotto Arktisen alueen energiavarantoihin, aktiivisuuteen ja kiistoihin liittyvästä diskurssista. Sen mukaan liiallinen raportointi kiistoista ja kilpailusta saattaa jopa vaikeuttaa toimintaa ja nostaa jännitettä alueella. Strategia myös korostaa maltillista suhtautumista alueellisiin riskeihin, sillä pahimmassa tapauksessa se saattaisi johtaa alueen militarisoimiseen ja kilpavarusteluun. Yhdysvallat pyrkii edistämään intressejään hillitysti yhteistyön ja tiedonvaihdon kautta.¹⁹⁵

Yhdysvallat on osoittanut tyytyväisyytensä Kanadan tapaan päivittää kyvykkyyksiään Arktisella alueella. Kansainväliseen yhteistyöhön ja etenkin yhteiseen puolustukseen tähtäävällä Yhdysvalloilla on vahva intressi tukea myös Kanadaa puolustus- ja turvallisuusyhteistyön kautta.¹⁹⁶ Tämä näyttäytyy erityisesti yhteisen ohjuspuolustus- ja ennakkovaroitusjärjestelmän sekä yhteisen ilmapuolustuksen sijoittamisella Arktiselle alueelle.

Yhdysvaltojen turvallisuusintressit Arktisella alueella ovat kehittyneet 2000-luvulla kylmän sodan jälkeisen maailman näkökulmasta yhä enemmän kansainvälistä toimintaa painottavaksi. 2000-luvun alussa intressit painottivat edelleen sotilaallista läsnäoloa Arktisella alueella, kun nykypäivänä Yhdysvallat lähestyy aluetta enemmän luonnonvarojen näkökulmasta. Nykyisen

¹⁹² Department of Defense, Arctic Strategy (2013), s.5, sekä The National Military Strategy of the United States of America (2015), s.10–12

¹⁹³ The National Military Strategy of the United States of America (2015), s.9, s.10, s.12

¹⁹⁴ The National Military Strategy of the United States of America (2015), s.12

¹⁹⁵ DOD Arctic Strategy (2013), s.12–13

¹⁹⁶ Käpylä, Mikkola (2013b), s.7

lähestymistavan mukaan Yhdysvallat pyrkii rauhanomaisiin ratkaisuihin alueellisissa erimielisyyksissä yhdessä Arktisen Neuvoston kanssa.

Vaikka läsnäolon merkitystä korostetaan asiakirjoissa, Yhdysvallat ei ole kyennyt osoittamaan miten se läsnäolonsa toteuttaa. Lähes kaikki Arktisen alueen turvallisuuteen liittyvistä haasteista kuuluvat Yhdysvaltojen rannikkovartioston vastuualueeseen vastaten käytännössä kaikista, paitsi alueen sotilaallisesta puolustamisesta. Kaikista huolestuttavinta on kaluston tämänhetkinen tila. Rannikkovartioston jäänmurtaajakalusto on liian kevyttä ja lähestyy elinkaarensa loppua. Yhdysvallat on jopa joutunut ottamaan uudelleen käyttöön vanhaa kalustoaan. Rannikkovartiostolla ei myöskään ole käytössään jäävahvisteisia vartioaluksia, mitkä mahdollistaisivat pitkäaikaisen partioinnin ja valvonnan alueella. Tästä syystä myöskään kaikkia tehtäviä ei pystytä toteuttamaan. *United States Coast Guard Arctic Strategy* vuodelta 2014 mainitsee uudistuksia tehtävän siellä missä rahoitus sen mahdollistaa. Ainoa ilmoitus kalustollisista uudistuksista on uuden raskaan jäänmurtaajan hankkiminen lähivuosina, minkä on tarkoitus korvata vanhentuva kalusto. Projekti on kuitenkin vasta suunnitteluvaiheessa ja arvioitu kesto on kymmenen vuotta. Puuttuva muu kalusto jättää suuren aukon Arktisen alueen turvallisuuskenttään. Näistä mainittakoon satelliittijärjestelmät, ilmailuun liittyvä kalusto, syvän veden satamat ja navigoinnin apuvälineet.¹⁹⁷ Koska pinta-aluskalusto on suurilta osin puutteellista Arktisen alueen läsnäolon toteuttamiseksi, Yhdysvallat on edelleen jatkanut partiointia alueella siihen kykenevällä kalustolla. Tämä kalusto sisältää pitkän matkan pommikoneet ja sukellusveneet. Partiointia on tehty jo kylmän sodan aikaan ja näyttää siltä, että rannikkovartioston pinta-aluskaluston huono tila tulee jatkossakin perustelemaan sotilaallisen läsnäolon eri muodot alueella.

3.2.4. Muut intressit

Yhdysvaltojen muihin intresseihin voidaan lukea tieteellinen tutkimus, ilmastonmuutoksen ymmärtäminen, arktisen merialueen kartoittaminen, ympäristönsuojelu ja resurssien kestävä käyttö sekä talouden kehittäminen. Varsinkin 2009 strategian ilmestyminen on painottanut yhä enemmän kansainvälisen toiminnan, sopimusten ja lakien merkitystä haasteiden ratkaisemiseksi.¹⁹⁸

---

¹⁹⁷ USCG Arctic Strategy (2013), s.36, sekä ”Polar Icebreaker” (2015)

¹⁹⁸ Arctic Region Policy (2009), s.2

Ilmastonmuutos on yksi suurimmista tekijöistä mikä vaikuttaa Arktisen alueen muutokseen. Yhdysvallat on ilmoittanut 2009 tavoitteekseen Arktisen alueen ympäristön ja ilmastonmuutoksen tutkimisen kansainvälisesti. Strategiassa korostetaan Yhdysvaltojen johtavaa roolia, mutta myös veloitetaan muita Arktisia valtioita osallistumaan yhteistyöhön. Huomattavaa on, että vuoden 2013 strategiassa ilmastonmuutos ja tutkimus yhteistyö mainitaan lähinnä omien intressien kautta. Strategiassa mainitaan toiminnan tehostuminen yhteistyön kautta ja tutkimuksen merkitys päätöksenteon taustalla, mutta 2009 asiakirjan tyylinen yksityiskohtainen toteuttaminen on nähtävillä vasta hyvin laajassa 2014 *Implementation Plan:ssa*.¹⁹⁹ Vuoden 2013 asiakirjan rooli jääkin hieman hämärän peittoon, sillä mitään varsinaisia toimenpiteitä ei strategiassa mainita.

Kansainvälisen yhteistyön edistäminen Arktisella alueella tukee Yhdysvaltojen intressejä maailmanlaajuisesti. Kuten todettu, Arktisen alueen politiikkaan vaikuttaa suuresti Yhdysvaltojen muu ulkopoliittikka, joten myös Arktisella tapahtuva yhteistyö vahvistaa suhteita myös muualla tapahtuvassa toiminnassa. Vaikka yhteistyö käsittääkin lähinnä tieteellisen tutkimuksen ja luonnonsuojelun, myös merialueen kartoittaminen mainitaan yhdeksi intressiksi. Tämä liittyy oleellisesti myös energiavarantojen kartoittamiseen ja sillä on suora vaikutus esimerkiksi merenkulun turvallisuuteen ja vapauteen sekä sen turvaamiseen.²⁰⁰

Yhdysvaltojen näkökulmasta Arktisen alueen hallinta tapahtuu parhaiten olemassa olevien sopimusten, kuten UNCLOS:n ja IMO:n, linjoja noudattaen. Myös 2009 *Arctic Region Policy* korostaa politiikan perustumista kansainvälisiin sopimuksiin ja lakiin.²⁰¹ Sen intressien turvaamiseen riittää olemassa oleva hallintorakenne, eikä esimerkiksi Arktisen Neuvoston roolia ole tarvetta laajentaa tai mandaattia uudistaa. Arktinen neuvosto nähdään organisaationa muiden joukossa, jota ohjaa kansainväliset sopimukset. Yhdysvallat ei myöskään hyväksy esimerkiksi Kanadan vaatimia UNCLOS:n ulkopuolisia ilmoitusmenettelyitä suvereniteetin vahvistamiseksi. Sopimuksen korostaminen liittyy osaltaan myös erimielisyyteen Luoteisväylän hallinnasta, missä Yhdysvallat perustelee reitin olevan kansainvälinen merenkulkuväylä. Tämä liittyy taas Yhdysvaltojen kansainväliseen politiikkaan.²⁰² Yhdysvallat ei näe arktisen alueen hallintaa alueellisen organisaation vastuuna, vaan korostaa erityisesti kansainvälisiä sopimuksia. Arktinen neuvosto ajaa myös Yhdysvaltojen intressejä, mutta sillä on suurempia intressejä muualla maailmassa.

¹⁹⁹ Implementation Plan for the National Strategy for the Arctic Region (2014), s.15–22

²⁰⁰ Arctic Region policy (2009), s.4 , sekä National Strategy for the Arctic Region (2013), s.8

²⁰¹ Arctic Region policy (2009), s.1

²⁰² Steinberg (2014), s.168–175

3.2.5. Käytännön politiikka

Monet Yhdysvaltojen vastahakoisen politiikan syistä ovat valtion sisäpolitiikassa ja johtuvat kongressin kyvyttömyydestä tehdä kompromisseja. Tästä on esimerkkinä muun muassa UNCLOS:n ratifioiminen, mitä on yritetty edistää 2000-luvulla useita kertoja. Ratifioiminen edistäisi niin Yhdysvaltojen taloudellisia, kuin turvallisuusintressejä. Taloudellisilla intresseillä tarkoitetaan erityisesti päällekkäisiä aluevaatimuksia ja muita erimielisyyksiä. Ratifioimisen puuttumisesta huolimatta Yhdysvallat on vuonna 2008 sitoutunut ratkaisemaan erimielisyytensä muiden rantavaltioiden kanssa kansainvälisen lain puitteissa.²⁰³

Yhdysvallat on osoittanut 2009 jälkeen ilmestyneillä strategioillaan olevansa tosissaan Arktisen alueensa kanssa ja toistuvasti todennut intressien painoarvon. Kuitenkin turvallisuuden osa-alueella sen käytännön toimenpiteet ovat liittyneet Kanadan kanssa yhteistyössä toteutettavaan merenpohjan kartoittamiseen ja yhteisiin harjoituksiin Arktisella alueella. Yhdysvallat on hankkimassa uutta raskasta jäänmurtajaa tulevaisuudessa, mutta sen suorituskyvystä tai tarkemmasta käyttöönottoajasta ei ole vielä tietoa. Toistaiseksi läsnäoloa alueella toteutetaan jo mainituilla sukellusveneillä ja pommikoneilla.

Yhdysvallat on ollut edelläkävijä tieteellisessä tutkimuksessa Arktisella alueella jo pitkään. Sen satelliittiverkosto on muun muassa valjastettu seuraamaan merijään kehittymistä ja sään muutosta. Tieteellisellä tutkimuksella luodaan perusta päätöksenteolle ja mahdollistetaan turvallinen toiminta Arktisella alueella. Tähän liittyy muun muassa merenkulun varoitukset ja jääraportit, millä on suora yhteys kansallisiin turvallisuusintresseihin.²⁰⁴

Yhdysvaltojen toimintaa ympäristönsuojelun alalla ohjaa Environmental Protection Agency (EPA)²⁰⁵. Sen rahoitus on pysynyt suhteellisen vakaana 2000-luvulla ja ilmastonmuutoksen ehkäiseminen määritellään sen tärkeimmäksi tavoitteeksi. Tähän on kuitenkin varattu EPA:n budjetista vain 13,1 prosenttia. Vastaava prosenttiluku toisen tavoitteen, Yhdysvaltojen vesien puhtaanapidon kohdalla on 44,2. Ilmastonmuutokseen suhtaudutaan kuitenkin vakavasti osana kansallista politiikkaa lukuisien tavoitteiden ja tutkimuksen kautta.²⁰⁶ Yhdysvaltojen ilmasto-

²⁰³ Iulissat Declaration (2008), s.1

²⁰⁴ NOAA's Arctic Action Plan (2014), s.2-5 ja s.24-25. Vuonna 2013 NOAA:n budjetista 61,6 % kului Arktisen alueen tilan tutkimiseen.

²⁰⁵ Valtion alainen ympäristönsuojeluvirasto EPA vastaa kaikesta ympäristönsuojeluun liittyvästä toiminnasta ja koordinoinnista Yhdysvalloissa.

²⁰⁶ FY 2015 EPA Budget in Brief (2015), s.9–21

politiikka on kehittynyt 2000-luvun alusta huomattavasti, sillä 1997 Kioton ilmastopöimuk- sen mukaisiin päästöjen leikkauksiin ei suostuttu eikä sopimuksen ratifioiminen onnistunut Yhdysvalloissa. Kuitenkin sitoutuminen ilmastomuutoksen ehkäisemiseen on ollut nähtävillä tutkimustoiminnan osa-alueella. Viimeisin konkreettinen esimerkki ilmastomuutoksen eh- käisemisestä on Yhdysvaltojen sitoutuminen 2015 Pariisin ilmastopöimukseen yhdessä Ka- nadan kanssa, minkä on odotettu vähentävän maailmanlaajuisia päästöjä huomattavasti.²⁰⁷

3.3. Intressien päälinjat

Kanadan ja Yhdysvaltojen intressien kehittyminen on ollut nopeaa 2000-luvulla, mitä on osal- taan muokannut maiden lähestymistavat Arktiseen alueeseen ja sen luonteeseen. Syyskuun 11. Päivän terroristi-iskujen jälkeen yhteinen huoli turvallisuudesta on noussut ja saanut ai- kaan kaksi erilaista reaktiota. Yhdysvaltojen keskittyminen terrorismin vastaiseen sotaan on kääntänyt huomion pois alueelta. Tämä kiinnostus on kasvanut vasta 2000-luvun loppua koh- den aiheuttaen lukuisien Arktisten strategioiden julkaisun vasta 2009 jälkeen. Kanada taas on lisännyt joukkojensa määrää ja harjoitustoimintaa pohjoisessa 2002 alkaen. Viimeisimpänä konkreettisena esimerkkinä Harperin hallitus on aloittanut uusien vartiolaivojen ja jäänmurta- jan rakentamisen. Vastaavaa kehitystä ei ole ollut havaittavissa Yhdysvaltojen osalta.

3.3.1. Kanada

Kanadan turvallisuusnäkemukset muuttuivat kylmän sodan päätyttyä, kun sotilaallisen uhkan todettiin poistuneen. Kanada muutti lähestymistapaansa ja alkoi keskittymään laajan turvalli- suuden sekä pohjoisen hyvinvoinnin ja talouden edistämiseen.²⁰⁸ Nämä painotukset ilmenevät Kanadan virallisista strategioista. Kuitenkin Kanada on edelleen pitänyt kiinni suvereniteetis- taan ja sen turvaamisesta. Tämä ilmenee erityisesti päättäväisyytenä Luoteisväylän hallintaan liittyvissä kysymyksissä sekä tulevina hankintoina rannikkovartiostolle ja asevoimille, mitkä parantavat valtion arktista suorituskykyä.²⁰⁹

Kanadan Arktisten intressien kehittyminen on alkanut 2000-luvun alussa. Jean Crétienin kaudella tapahtuneet World Trade Centerin terroristi-iskut saivat aikaan asevoimien kasvatta- misen ja mielenkiinnon suuntautumaan kansainvälisiin operaatioihin. 2003 alkaen Paul Marti- nin hallituksen aikana Arktista politiikkaa alettiin muotoilemaan ja julkaistiin useita alueeseen

²⁰⁷ ”Paris Agreement - Status of Ratification” (2016)

²⁰⁸ Huebert (2014), s.144

²⁰⁹ Canada’s Northern Strategy (2009), s.9–11, sekä Statement on Canada’s Arctic Foreign Policy (2010), s.5–10

liittyviä asiakirjoja. Kuitenkin vasta 2006 alkaen Stephen Harperin vahvempi ja konservatiivisempi pohjoisen aseman korostaminen ja suvereniteetin varmistaminen on muotoillut selkeän vision pohjoisille alueille. Suvereniteetti ja sen säilyttäminen Arktisen alueen politiikassa on Kanadan tärkein tavoite. Toisena tavoitteena Kanada näkee pohjoisten alueiden sosiaalisen ja taloudellisen kehittymisen. Talouden kehittymistä on edistetty vahvasti Kanadan Arktisen neuvoston puheenjohtajuuskaudella. Kolmantena tavoitteena on Arktisen alueen luonto osana Kanadan perintöä ja identiteettiä, mikä on muodostanut Kanadalle selkeän kohteen mitä puolustaa. Neljäs tavoitteista on Kanadan pohjoisten alueiden hallintamekanismien kehittäminen, mikä liittyy myös väestön hyvinvointiin.

Intressien muokkautumiseen on luonnollisesti vaikuttanut kanadalainen kulttuuri, perinteet ja pohjoisten alueiden korostaminen. Toisaalta myös Harper on tiedostetusti korostanut pohjoisen merkitystä Kanadan sisäpolitiikassa. Kulttuuri ja perinteet voidaan nähdä eräänlaisena intressien tukijana ja perusteluna, kun käytännön toimenpiteitä toteutetaan. Ulkoinen vaikutus tai sen puuttuminen on myös mahdollistanut politiikan muokkaamisen haluttuun suuntaan. Vuonna 2001 terroristi-iskujen jälkeen turvallisuusympäristön muutoksen jälkeen maailman mielenkiinto, Kanada ja Yhdysvallat mukaan lukien, alkoi keskittymään terrorismin vastaiseen sotaan. Yhdysvaltojen mielenkiinto pysyi tällä tiellä pitkään, mahdollistaen Kanadan Arktisen politiikan kehittymisen omaan vahvaan suuntaansa. Kanada taas reagoi vahvasti kiihtyvään ilmastonmuutokseen ja tulevaan toimintaympäristönsä muutokseen 2004 alkaen.

Harperin hallinnon aikaansaama vahva arktinen politiikka on uudelleen nostanut suvereniteetin tärkeimmäksi intressiksi 2006 alkaen. Selkeä poliittinen linja on myös tehnyt Kanadasta uskottavan Arktisen valtion ja vahvistanut sen identiteettiä. Vahva Arktinen politiikka on onnistuneesti perustellut kanadalaisille tarpeen kehittää pohjoista aluetta ja suojella sen ympäristöä, mukaan lukien suvereniteettia. Tällä on ollut suuri vaikutus käytännön toimintaan. Konkreettisin esimerkki tästä on mittavien asevoimien uudistushankkeiden toteutuminen 2010 jälkeen. Tämä voidaan toisaalta nähdä myös merkinä sotilaallisen voiman lisäämisestä alueella, mutta suorituskyvyn lisäämisen tärkein tavoite on ollut parantaa Kanadan kykyä edistää suvereniteettiaan Arktisella alueella. Kuitenkin ilmastonmuutoksen pysäyttämällä ja ympäristönsuojelulla ratsastanut politiikka on onnistuneesti ajanut vain talouden ja suvereniteetin parantamista. Samalla ympäristönsuojeluun ja ilmastonmuutokseen tähtäävien hankkeiden rahoitusta on leikattu suuresti ja Kanada on jäänyt pois Kioton ilmastopöytäkirjasta. Ilmastonmuu-

tokseen ja sen ehkäisyyn on kuitenkin panostettu uudelleen 2015. Viimeisimpänä saavutuksena niin Kanada kuin Yhdysvallat ovat molemmat sitoutuneet Pariisin ilmastopöytäkirjaan. Ympäristönsuojelulla on myös suuri rooli Kanadan 2016 budjetissa.

Vaikka Kanada ei sisäpolitiikassaan olekaan osoittanut seisovansa sanojensa takana ympäristönsuojelun osalta, se kuitenkin on sitoutunut edellä mainittujen tavoitteiden edistämiseen Arktisen neuvoston kautta. Tämä on yksi syy, miksi kansainvälisen yhteistyön rooli Arktisen alueen turvallisuuden edistäjänä koetaan Kanadassa tärkeänä. Arktinen neuvosto toimiikin yhteistyöfoorumina kaikissa muissa paitsi Kanadan vahvistaman sotilaallisen suorituskyvyn kysymyksissä. Lisäksi sen syvät liittolaissuhteet Yhdysvaltoihin mahdollistavat tiiviin kahdenvälisen yhteistyön parantaen yhdessä Arktisen neuvoston kanssa ympäröivän tilan turvallisuutta huomattavasti.

Kanadan intressien kehittyminen on keskittynyt lähivuosina erityisesti suvereniteetin varmistamiseen mittavien hankkeiden kautta. Kanadan voidaan todeta lisäävänsä Arktista suorituskykyään osoituksena asemastaan merkittävänä arktisena valtiona. Samalla suorituskyvyn lisääminen on oleellisesti palvellut myös muita turvallisuuden muotoja, johtuen uusien kyvykkyyksien monimuotoisesta tehtäväkentästä. Tämä on osoittanut Kanadan reagoivan yhteisiin haasteisiin ja antanut sille lisää sananvaltaa arktisten valtioiden yhteisessä neuvottelupöydässä. Vaikka suvereniteetti ja talouden kehittäminen ovat olleet sen selkeitä pääintressejä, Kanada pyrkii luomaan toiminnallaan kuvan itsestään vastuullisena arktisena valtiona. Se on kuitenkin osoittanut ajavansa kansallisia intressejään myös kansainvälisten toimijoiden kautta suojellakseen pohjoista aluettaan.

3.3.2. Yhdysvallat

Toisin kuin Kanada, Yhdysvallat ei laskenut sotilaallista valmiuttaan ja muuttanut lähestymistapaansa Arktista aluetta kohtaan kylmän sodan päätyttyä. Tästä kertoo myös se, ettei Yhdysvallat kokenut tarpeelliseksi päivittää 1994 julkaistua Arktista strategiaansa, kuin vasta Bushin toisen kauden loppuvaiheessa 2009. Yhdysvaltojen intressien kehittyminen Arktisella alueella perustuu pitkälti kansainvälisen järjestelmän muutokseen. Muutoksen keskellä Yhdysvaltojen tärkeimpänä intressinä on kansallisen turvallisuuden varmistaminen.

Yhdysvaltojen rooli ja vastuu suurvaltana osana kansainvälistä järjestelmää on pakottanut sen reagoimaan maailmanlaajuisiin turvallisuusuhkiin. Tämä voidaan todeta intressien kehittymisen kautta. Terrorismin esiintulo 2001 ja Yhdysvaltojen painottama terrorismin vastainen sota

siirsi mielenkiinnon pitkäksi aikaa muualle. Kuitenkin Afganistanin ja Irakin operaatioiden korkea hinta on saanut sen miettimään uudelleen interventiopolitiikkaansa ja korostamaan yhteistyön ja paikallisten joukkojen merkitystä rauhan palauttamiseksi. Tämä on nähtävissä painopisteen siirtymisessä takaisin lähialueille. Voidaan luonnehtia, että Yhdysvallat on herännyt Arktisen alueen kiinnostuksen määrään ja se joutuu nyt itsekin pohtimaan alueellista politiikkaansa uudelleen.

Yhdysvaltojen rooli kansainvälisessä järjestelmässä vaikuttaa oleellisesti sen harjoittamaan Arktiseen politiikkaan. Siksi järjestelmän muutos vaikuttaa oleellisesti Yhdysvaltojen intresseihin myös Arktisella alueella. Sen tärkeimmäksi kansalliseksi intressiksi mainitaan merenkulun vapauden korostaminen, mihin perustuu myös Yhdysvaltojen kanta Luoteisväylän käyttöön.²¹⁰ Sen strategiat mainitsevat intressien ajamisen Arktisella alueella edistävän intressejä myös maailmanlaajuisesti. Tämä selkeästi osoittaa Arktisen alueen olevan vain pieni alueellinen osa kansainvälisiä intressejä. Käytännössä Yhdysvallat ajaa Arktisen alueen politiikkaan samoja teemoja, mitkä se kokee tärkeäksi myös kansainvälisesti. Sen arktinen politiikka siis ottaa vaikutteita maailmanlaajuisesta politiikasta. Tämä taas kertoo Arktisen alueen merkityksen vähyydestä kansallisella tasolla. Yhdysvaltojen historia ja identiteetti ei myöskään perustu millään lailla Alaskaan, vaan sen merkitys politiikalle nähdään hyvin pienenä.²¹¹

Yhdysvallat korostaa uusimmassa Arktisessa strategiassaan alueen vakautta. Kasvanut kiinnostus Arktista aluetta kohtaan maailmanlaajuisesti on herättänyt huolen tämän vakauden horjumisesta, minkä takia Yhdysvallat kokee sotilaallisen läsnäolon tärkeäksi alueella.²¹² Erityisesti Venäjän kiinnostuksen kasvaminen Arktista aluetta kohtaan on aiheuttanut selkeän reaktion. Vuosina 2013–2014 julkaistiin peräti neljä Arktiseen alueeseen liittyvää strategiaa eri hallinnonaloilta, painopisteen ollessa erityisesti sotilaallisessa läsnäolossa. Koska Yhdysvaltojen pitkäaikaisin kilpakumppani ja todennäköisin haastaja panostaa nyt vahvasti Arktisen alueensa kehittämiseen ja Koillisväylän infrastruktuurin rakentamiseen, myös Yhdysvaltojen painopiste on hiljalleen kääntynyt Arktisen alueen kehittämiseen. Suurin haaste on kuitenkin, ettei rannikkovartioston tai laivaston pinta-alukset tällä hetkellä kykene läsnäolon vahvistamiseen. Myöskään Kanadan kaltaisia investointeja jääkulkukykyiseen aluskalustoon ole tehty.

Yhdysvaltojen panostus Arktisen alueen kehittämiseen 2010 alkaen voidaan perustella myös intressillä korostaa sen asemaa vastuullisena Arktisena valtiona. Sen rooli kansainvälisessä

²¹⁰ Arctic Region Policy (2009), s.2

²¹¹ Alaskan merkitys on perinteisesti liitetty vain Yhdysvaltojen energiaturvallisuuteen.

²¹² Steinberg (2014), s.165-166, sekä s.180-181

järjestelmässä edellyttää siltä tietynlaista toimintatapaa ja siksi kehitys onkin keskittynyt aina-kin julkilausutuissa intresseissä enemmän pehmeämpien arvojen korostamiseen. Esimerkiksi Alaskan rooliin ja väestön hyvinvointiin on havahduttu vasta 2010-luvulla, mikä on muuttanut alueen turvallisuuskäsitteistä osittain Kanadan kaltaiseksi.²¹³ Näkemys Arktisen alueen turvallisuudesta onkin ollut suuressa muutoksessa Yhdysvaltojen lähestyessä vuotta 2015, milloin se vastaanotti Arktisen neuvoston puheenjohtajuuden Kanadalta. Pessimistisesti voidaan todeta, että uudet intressit ovat vain tähänneet maineen parantamiseen ennen puheenjohtajuuden vastaanottamista. Kuitenkin politiikan muutos voidaan perustella pelkästään Barack Obaman virkaanastumisella, sillä hänen politiikkansa on keskittynyt nimenomaan pehmeiden arvojen korostamiseen.

Yhdysvaltojen suurimpia intressejä ja käytännön toimenpiteitä Arktisella alueella edustaa tieteellinen tutkimustoiminta. National Strategy for the Arctic Region 2013 mainitsee tieteellisen tutkimuksen yhdeksi tavoitteista ja yksi politiikan ohjaavista tekijöistä on päätösten perustuminen parhaaseen saatavilla olevaan tietoon.²¹⁴ Yhdysvaltojen tutkimustyö Arktisella alueella on äärimmäisen kattavaa ja mahdollistaa faktapohjaisen päätöksenteon. Ilmastonmuutoksen tutkiminen Arktisen alueen lisäksi on nostanut Yhdysvaltojen roolia sen ratkaisemisessa. Yhdysvallat, toisin kuin Kanada ei alusta alkaenkaan osallistunut Kioton ilmastopöytäkirjaan, mutta on nyt mukana Pariisin ilmastopöytäkirjassa yhtenä tärkeimmistä sopijaosapuolista. Lisäksi Obama ja Trudeau ovat yhdessä ilmoittaneet sitoutuvansa ilmastonmuutoksen ehkäisemiseen.

3.4. Intressien vertailu

Kanadan ja Yhdysvaltojen lähestymistavat Arktiseen alueeseen eroavat toisistaan huomattavasti. Kanadan näkemys sen pohjoisista alueista maan perintönä on nähty jopa nationalismin kohottajana ja sen historia Arktisena valtiona vaikuttaa suuresti maan identiteettiin. Kanada painottaa pohjoisen turvallisuutta nimenomaan ympäristönsuojelun, sosiaalisen ja taloudellisen kehityksen, pohjoisen hallinnon sekä ihmisten hyvinvoinnin näkökulmasta.²¹⁵ Kuitenkin sen intressit ovat käytännössä keskittyneet suvereniteetin vaalimisen ja talouden kehittämisen ympärille. Arktinen alue on nostettu Harperin aikakaudella hyvin poliittiseksi asiaksi. Yhdysvaltojen näkemys Alaskasta ja pohjoisista alueistaan on ristiriitainen. Käytännössä Alaska on

²¹³ Conley, Rohloff (2015), s.16–21

²¹⁴ National Strategy for the Arctic Region (2013), s.8 ja s.10

²¹⁵ Huebert (2013), s.134, sekä s.149

mielletty vain tärkeäksi osaksi maan energiaturvallisuutta ja samalla Yhdysvallat ilmoittaa olevansa Arktinen valtio ja että sillä on monia intressejä alueella.²¹⁶ Alaskalla ja Arktisella alueella ei kuitenkaan ole vaikutusta maan kansalliseen identiteettiin tai Yhdysvaltojen ajamaan politiikkaan. Sen sijaan valtion Arktinen politiikka ottaa vaikutteita Yhdysvaltojen harjoittamasta politiikasta muualla maailmassa.²¹⁷

Kanadan ja Yhdysvaltojen näkemysero Arktisen alueen turvallisuudesta on perinteisesti ollut hyvin suuri. Kärjistettynä Kanada tarkastelee pohjoista laajan turvallisuuden näkökulmasta, kun Yhdysvaltojen näkemys alueeseen on suppeampi painottaen enemmän sotilaallista turvallisuutta ja läsnäoloa. Molemmat valtiot ovat yhtä mieltä siitä, että aktiivisuus Arktisella alueella on lisääntymässä, mutta sotilaallista uhkaa ei ole odotettavissa. Aktiivisuuden lisääntyminen tarkoittaa käytännössä lisääntyvää liikennettä, mikä vaatii panostusta infrastruktuuriin molempien valtioiden rannikolla. Lisäksi molempien huolenaiheena oleva etsintä- ja pelastuskyvyn puute vaikuttaa turvallisuuteen oleellisesti. Sotilaallisen uhan sijasta Kanada kokee uhaksi järjestäytyneen rikollisen, kun taas Yhdysvallat korostaa edelleen terrorismia.

Molemmat valtiot painottavat intresseissään alueen turvallisuutta. Kanadan suurimpana intressinä on suvereniteetin vaaliminen ja omien alueittensa hallinta, Yhdysvalloilla taas kaikkien intressien päämääränä on kansallinen turvallisuus. Kanada ei virallisissa intresseissään koe Arktiselta alueelta suuntautuvan sotilaallista uhkaa, mutta toisaalta se panostaa suuria summia asevoimiensa arktisen suorituskyvyn kehittämiseen. Virallisesti suorituskyvyn parantaminen perustellaan valvonnan ja läsnäolon parantamisella sekä suvereniteetin parantamisella. Yhdysvallat perustelee läsnäoloaan rajojensa valvonnalla. Lisäksi Yhdysvaltojen julkiset intressit painottavat sotilaallista varautumista, mutta käytännön toimenpiteitä suorituskyvyn lisäämiseksi ovat hyvin pieniä. Yhdysvallat vaikuttaakin luottavan Kanadan tuleviin arktisiin kykyihin sekä maiden väliseen puolustusyhteistyöhön, minkä luulisi olevan toisin päin puhuttaessa suurvallasta.

Kanada ja Yhdysvallat ovat molemmat todenneet Arktisen Neuvoston hyväksi yhteistyöforumiksi arktisten valtioiden välillä, mutta lisääntyvä kiinnostus alueella on herättänyt keskustelun sen roolista riittävänä hallintamekanismina. Neuvoston kasvava tarkkailijajäsenten määrä on mahdollistanut uusien tekijöiden pääsyn alueelle ja varsinkin Kanada on vastustanut tätä suuresti. Kanadan vaalima suvereniteetti koetaan olevan uhattuna, mikäli uudet toimijat

²¹⁶ Arctic Region Policy (2009), s.2

²¹⁷ Steinberg (2014), s.165–166

sekaantuvat alueen hallintaan. Kanada tukeekin neuvoston mandaatin laajentamista ja uusien säännösten luomista, mutta Yhdysvallat tuomitsee ajatuksen jyrkästi. Yhdysvallat näkee Arktisen Neuvoston kansainvälisenä organisaationa muiden joukossa ja korostaakin kansainvälisen lain ja olemassa olevien sopimusten merkitystä. Yhdysvaltojen kannanotto on kuitenkin ristiriitainen puuttuvan UNCLOS ratifiointin takia. Sen ajaisi intressejään parhaiten tuemalla sopimusta, mutta toistaiseksi kongressi ei ole pystynyt hyväksymään sitä.

Kanadan ja Yhdysvaltojen välisistä intresseistä eniten ristiriitaa aiheuttaa kanadalainen näkökulma suvereniteettiin ja Luoteisväylän hallintaan sekä yhdysvaltalainen näkemys merenkulun vapaudesta osana sen maailmanlaajuisia intressejä. Kuitenkin asiakirjoissa mainitaan kiistasta vain ohimennen. Tällä ja Beaufortinmeren rajaerimielisyydellä voi kuitenkin olla tulevaisuudessa suuri haitta muun yhteistyön jatkumiselle. Kiistojen jatkuminen voi lisäksi heikentää molempien valtioiden asemaa ja julkisuuskuvaa kansainvälisellä tasolla. Molemmat valtiot ovat sitoutuneet ratkaisemaan kiistat rauhanomaisesti, mutta etenemistä ei ole ollut nähtävissä.

Yksi osa-alue mihin kiistojen ratkaisemattomuus voi vaikuttaa on Kanadan ja Yhdysvaltojen välinen tiiviiksi muodostunut taloudellinen keskinäisriippuvuus. Molemmat ovat todenneet arktisella alueella olevan taloudellisia mahdollisuuksia ja niiden hyödyntäminen palvelisi molempien valtioiden etua. Kanada painottaa talouden kehittymistä kuitenkin pohjoisten alueiden hyväksi. Yhdysvallat on todennut Arktisen alueen energiavarantojen olevan tärkeässä roolissa valtion energiaturvallisuuden varmistamisessa. Molemmat ovat kuitenkin sitoutuneet hyödyntämään resursseja ympäristöä säästäväisellä ja kestäväällä tavalla, alkuperäisasukkaat huomioon ottaen.

Kanadan ja Yhdysvaltojen Arktinen politiikkaa on syvästi kytköksissä niiden identiteettiin ja rooliin kansainvälisessä järjestelmässä. Identiteetin ja kulttuurin vaikutus näkyy erityisesti toteutuneissa uudistuksissa ja panostuksissa. Sisäpolitiikka ja päätöksentekoprosessi vaikuttavat myös oleellisesti Arktiseen politiikkaan. Kuten on todettu jo uusklassisesta realismista, päätöksentekoprosessiin vaikuttaa usein myös päättäjän henkilökohtainen näkemys ajettavasta politiikasta sekä olemassa olevasta tiedosta ja tilanteesta. Tästä johtuen intressien toteutuminen tai toteutumattomuus on yleensä sisäpolitiikan onnistumisen tai epäonnistumisen tulos. Yhdysvaltojen ja Kanadan välisten erimielisyyksien voidaan siis todeta olevan myös suora seuraus sisäpoliittisista erimielisyyksistä.

4. YHTEISTYÖ JA KILPAILU

Tässä luvussa tarkastellaan Kanadan ja Yhdysvaltojen intressien kohtaamista kansainvälisessä ja kahdenvälisessä toiminnassa. Intressien kohtaaminen saattaa tarkoittaa joko samojen intressien eteen tehtävää yhteistyötä tai eriävien intressien kehittymistä kiistaksi tai konfliktiksi.

Tarkoituksena on selvittää mitkä ovat painotettavat osa-alueet kummankin yhteistyömuodon kohdalla ja miten yhteiset intressit kohtaavat käytännön toiminnassa. Alaluvussa 4.3. tarkastellaan intressien eroavaisuuksia ja maiden kahdenvälisiä erimielisyyksiä ja niiden kehittymistä. Yhteistyön ja erimielisyyksien kautta saadaan selvitettyä miten suhteet ovat kehittyneet.

4.1. Kanada ja Yhdysvallat osana kansainvälistä yhteistyötä

Jatkuvassa muutoksessa olevan Arktisen alueen kansainvälinen yhteistyö koostuu lukuisista organisaatioista ja niiden toimintaa ohjaavista sopimuksista. Pääsääntöisesti sopimuksilla on tähdätty yhteisen toimintatavan muodostamiseen ja sääntöjen luomiseen. Kuitenkin kansallisten intressien suuret eroavaisuudet ovat saaneet sopimusten merkityksen pienentymään, valtioiden voidessa käytännössä päättää mitä sopimusta ne noudattavat ja mitä eivät.

Arktisen alueen kansainvälisen yhteistyön tärkein foorumi on kahdeksan arktisen valtion, pysyväisjäsenien ja tarkkailijajäsenien muodostama Arktinen neuvosto.²¹⁸ Neuvosto perustettiin arktisten valtioiden edustajien tapaamisen tuloksena Kanadassa vuonna 1996 Ottawan julistuksella. Perustamisasiakirja määrittelee yhteisön tarkoituksen, jäsenet ja säännöt, sekä määritteli jo tässä vaiheessa perustettavat työryhmät²¹⁹ neuvostossa. Näiden kautta edistetään erityisesti ympäristönsuojelua ja kehitystyötä alueella. Arktinen neuvosto on lisäksi tuottanut monia tutkimuksia alueen ympäristön tilasta, ilmastonmuutoksesta, saasteista ja ihmisten hyvinvoinnista.

²¹⁸ Pysyväisjäsenet edustavat Arktisen alueen alkuperäisväestöä. Tarkkailijajäsenen rooli voidaan myöntää ei-arktiselle valtiolle tai järjestölle. Katso lisää ”Observers”

²¹⁹ Työryhmät ovat Arktinen saastumisvasteohjelma (ACAP, Arctic Contamination Action Programme), Arktinen tarkkailu- ja arviointiohjelma (AMAP, Arctic Monitoring and Assessment Programme), Arktisen alueen kasviston ja eläimistön suojelu (CAFF, Conservation of Arctic Flora and Fauna), Häätäehkäisy, valmius ja vaste (EPPR, Emergency Prevention, Preparedness and Response), Arktisen alueen meriympäristön suojelu (PAME, Protection of the Arctic Marine Environment) sekä Kestävän kehityksen työryhmä (SDWG, Sustainable Development Working Group).

Kanada ja Yhdysvallat ovat molemmat todenneet Arktisen Neuvoston olevan hyödyllinen tapa ratkaista yhteisiä haasteita Arktisella alueella. Arktisen neuvoston joustavat yhteistyömahdollisuudet ovat helpottaneet kansainvälisiä ponnisteluja Arktisen alueen hyväksi. Kuitenkin sen mandaatti ei välttämättä riitä ratkaisemaan alueen tulevia haasteita, mitkä liittyvät talouden kasvuun, energiavarantojen hyödyntämiseen ja meriliikenteen kasvuun.²²⁰ Vaikka Arktinen neuvosto keskittyykin arktisen alueen turvallisuuskysymyksiin, se ei osallistu sotilaalliseen turvallisuuteen liittyviin asioihin. Sotilaallisten kysymysten sijaan sen tärkein tehtävä on toimia yhteistyön, koordinoinnin ja kanssakäymisen ylimpänä foorumina arktisissa asioissa, erityisesti kestävä kehityksen ja ympäristönsuojelua koskevista asioista.²²¹ Ottawan julistuksessa määritetyt arvot, tavoitteet ja sitoutuneisuus ohjaavat neuvoston toimintaa ja yhteistyötä edelleen.²²²

Arktisen neuvoston toimintaa ohjataan kahden vuoden jaksoissa vaihtuvan puheenjohtajamaan johdolla. Vuosina 2013–2015 Neuvoston puheenjohtajana toimi Kanada ja 2015 alkaen kiertävä puheenjohtajuus siirtyi Yhdysvalloille. Kanadan ja Yhdysvaltojen intressit Arktisen neuvoston teemoiksi puheenjohtajakaudellaan eroavat toisistaan hieman. Niissä on havaittavissa viittauksia myös valtion virallisiin julistettuihin intresseihin.

Kanadan puheenjohtajuuskauden tärkeimmät tavoitteet ovat keskittyneet pohjoisen väestön elinolosuhteiden kehittämiseen ja erityisesti pohjoiseen talouteen. ”*Kehitystyö Pohjoisen väestön hyväksi*”²²³ on myös kaksivuotisen puheenjohtajuuskauden teema. Kanada listaa puheenjohtajuuskauden tavoitteiksi vastuullisen taloudellisen kehittämisen, Arktisen neuvoston vahvistamisen sekä merenkulun turvallisuuden parantamisen. Taloudellisen kehittämisen osalta Kanada painottaa pohjoisia yhteisöjä ja kehitystä niiden hyväksi.²²⁴ Talouden painottaminen sai myös konkreettisen tuloksen vuonna 2014, kun Arktinen talousneuvosto perustettiin.²²⁵

Yhdysvaltojen tavoitteet eroavat kanadalaisista siinä, että Kanadan puheenjohtajuuskauden painopiste, talous, mainitaan vain ohimennen energia- ja vesiturvallisuuden yhteydessä sekä osana väestön hyvinvointia. Yhdysvallat painottaa puheenjohtajuuskaudellaan Arktisen neu-

---

²²⁰ Koivurova (2014)

²²¹ Ottawa Declaration (1996), s. 2–3

²²² Vision for the Arctic (2013), s.4

²²³ (Oma käännös)

²²⁴ Canada Arctic Council Chairmanship 2013–2015

²²⁵ Käpylä, Mikkola (2014), s.1

voston perinteisempiä toiminta-alueita. Sen tavoitteet liittyvät pohjoisten asukkaiden hyvinvoinnin parantamiseen²²⁶, merenkulun turvallisuuden parantamiseen, ilmastonmuutoksen vähentämiseen ja saasteiden rajoittamiseen. Yhdysvaltojen teema ”Yksi Arktis: Jaetut mahdollisuudet, haasteet ja vastuut” kertoo myös yhteistyön vahvistamisesta ja Arktisen alueen merkityksestä kaikille siellä vaikuttaville valtioille.²²⁷

Kanada on saanut kritiikkiä talouden painottamisesta, omien sisäpoliittisten tavoitteidensa ajamisesta ja neuvoston käytöstä oman pohjoisen alueensa kehittämiseen.²²⁸ Myös Yhdysvallat näyttää seuraavan samoja jälkiä. Vaikka politiikan suunta muuttuu, omat intressit ovat esillä puheenjohtajuuskauden tavoitteissa. Yhdysvaltojen ja Kanadan Arktisen neuvoston puheenjohtajuuskausien painotuserot osoittavat, että jäsenvaltiot voivat ajaa kansallisia tavoitteitaan kahden vuoden mittaisella puheenjohtajuuskaudellaan haluamaansa suuntaan. Arktisen alueen hallinta ja politiikan pitkäjänteisyys on tällöin haastavaa, sillä painopiste muuttuu kahden vuoden välein.

Arktisen alueen hallintaan ja toiminnan koordinointiin liittyy oleellisesti myös Yhdistyneiden kansakuntien merioikeusyleissopimus. Arktiset valtiot ovat toistuvasti sitoutuneet ratkaisemaan kiistansa sopimuksen mukaisesti. Toinen kansainväliseen merenkulkuun oleellisesti vaikuttava tekijä on Yhdistyneiden kansakuntien alainen Kansainvälinen merenkulkujärjestö, IMO.²²⁹ IMO:n tavoitteena on tukea kansainvälistä merenkulkua luomalla säädöksiä turvallisuuden parantamiseksi ja ympäristön säilymiseksi. Vuonna 2010 se julkaisi *Guidelines for Ships Operating in Polar Waters*²³⁰ asiakirjan, mikä toimii ohjeena arktisilla vesillä tapahtuvaa merenkulkua varten. Suurimpana saavutuksena pidetään hiljattain julkaistua *Polar Code*²³¹ asiakirjaa, minkä on tarkoitus täydentää aikaisempia ohjeita ja lisätä Arktisilla vesillä tapahtuvan kansainvälisen merenkulun turvallisuutta huomattavasti. *Polar Coden* on odotettu astuvan voimaan vuoden 2017 alusta lähtien.

Sotilaallisen läsnäolon vaikutuksesta Arktiseen alueeseen on keskusteltu paljon. Aluetta on kuvattu jopa demilitarisoiduksi alueeksi, eikä siitä toivota Kylmän sodan aikaista sotilaallisen

²²⁶ Yhdysvaltojen huoli väestön hyvinvoinnista liittyy erityisesti Alaskan kasvaneisiin itsemurhalukuihin ja muun muassa nuorten päihdeongelmiin. Yhdysvaltojen tavoitteet puheenjohtajuuskaudelle noudattavat pitkälti Conleyn ja Rohloffin tutkimusta ”*Recommendations for the U.S. Arctic Council Chairmanship*”, missä painotetaan erityisesti väestön hyvinvointia ja sen kehittämistä. Katso Conley, Rohloff (2015)

²²⁷ ”Arctic Council U.S. Chairmanship 2015–2017”, (Oma käännös)

²²⁸ Käpylä, Mikkola (2014), s.1

²²⁹ International Maritime Organization (IMO), katso lisää <http://www.imo.org/en/Pages/Default.aspx>

²³⁰ *Guidelines for Ships Operating in Polar Waters* (2010)

²³¹ *International Code for Ships Operating in Polar Waters (Polar Code)* (2015)

voiman näyttämöä. NATO:n roolista Arktisen alueen vakauden tuottajana on keskusteltu paljon, mutta on myös todettu ettei NATO:n läsnäoloa alueelle kaivata.²³² Arktinen neuvosto ei keskity toiminnassaan sotilaalliseen läsnäoloon liittyviin asioihin. Siksi Arktiset valtiot ovat perustaneet asevoimien komentajien välisen foorumin, minkä tarkoitus on yhteisymmärryksessä keskustella alueen sotilaallisesta ulottuvuudesta ja läsnäolosta. Yhteistyön on katsottu tuovan huomattavia hyötyjä yhteisten intressien hyväksi ja vahvistavan ymmärrystä toisten kyvykkyyksistä.²³³ Yhdysvallat on perinteisesti kannattanut sotilaallista läsnäoloa vakauden tuottajana, mutta Kanada on ilmaissut vahvasti ettei NATO ole tervetullut toimija Arktiselle alueelle.²³⁴

4.2. Kanadan ja Yhdysvaltojen kahdenvälinen yhteistyö

Kanadalla ja Yhdysvalloilla on pitkä historia yhteistyössä. Niiden sotilaallinen yhteistyö juontaa juurensa toiseen maailmansotaan. Puolustusyhteistyö maiden välillä on syventynyt kylmän sodan aikana ja 2000-luvulla erityisesti NORAD -sopimuksen uusimisen myötä. 2007 alkaen maiden asevoimien johtoportaiden ja NORAD:n yhteistoimintaa on parannettu ohjaavien selvitysten, sopimusten ja suunnitelmien myötä. Kanadan ja Yhdysvaltojen taloudelliset suhteet ovat olleet koetuksella aiemmin, mutta vapaakauppasopimukset ovat helpottaneet maiden välisten hyödykkeiden liikkumista ja muodostaneet maiden välille riippuvaisuussuhteen. Arktisen alueen talouskehitys vaikuttaa molempiin maihin oleellisesti. Maiden välinen tutkimusyhteistyö alueen hyväksi auttaa poistamaan päällekkäisiä toimia ja tehostamaan toimintaa niin taloudellisella sektorilla, kuin ympäristönsuojelun osalta.

4.2.1. Puolustus- ja turvallisuusyhteistyö

Kanada ja yhdysvallat ovat tärkeitä liittolaisia ja kumppaneita puolustuksen osalta niin kahdenvälisesti NORAD:n kautta, kuin kansainvälisesti NATO:n kautta. Mailla on pitkä molempia osapuolia hyödyttävä suhde ja yhteistyö on mahdollistanut molempien puolustuksen kehittämisen harjoitusten, henkilöstönvaihdon, keskusteluiden ja operatiivisten tehtävien kautta. Liittolaisuutta maiden välillä on pidetty tärkeänä etenkin Pohjois-Amerikan turvallisuuden kannalta. Kahdenväliseen puolustusyhteistyöhön liittyvät sopimukset, järjestelyt ja foorumit

²³² Suurin osa Arktisista valtioista on NATO:n jäsenvaltioita. Katso lisää NATO:n läsnäolosta Arktisella alueella <http://www.natolibguides.info/arcticsecurity>

²³³ ”Canada’s Chief of the Defence Staff Attends Second Annual Northern Chiefs of Defence Conference”, 13.6.2013

²³⁴ Coffrey (2012)

keskittyvät toiminnan yhteensovittamiseen ja suuntaviivojen muodostamiseen kansallista puolustusta ja yhteistoimintaa varten. Sopimusten avulla molemmat maat ovat osoittaneet sitoutuvansa yhteiseen puolustukseen.²³⁵ Valtioiden näkemys turvallisuudesta kattaa myös laajemmän tehtäväkentän kuin pelkästään sotilaallisen yhteistyön. Kanadan lähestymistapa Arktisen alueen turvallisuuteen korostaakin pehmeämpiä arvoja Yhdysvaltojen keskittyessä sotilaalliseen läsnäoloon. Molempien valtioiden strategiat korostavat turvallisuuden eri muotoja, eikä yhteistyö ei rajoitu pelkkään sotilaallisen puoleen. Yhteisissä harjoituksissa on opeteltu muun muassa öljyntorjuntaa sekä etsintä- ja pelastustehtäviä.

Yhdysvaltojen ja Kanadan puolustusyhteistyö ulottuu aina vuoteen 1940, milloin maat sopivat ensimmäisen kerran sotilaallisesta yhteistyöstä perustamalla puolustusyhteistyön poliittista ohjausta antavan toimikunnan, Permanent Joint Board on Defence (PJBD), mikä raportoi suoraan Kanadan pääministerille ja Yhdysvaltojen presidentille. Myöhemmin vuonna 1946 perustettiin Military Cooperation Committee linkiksi maiden sotilasjohtajien välille. Neuvostoliiton nousevaan uhkaan vastattiin lopulta 1950-luvulla rakentamalla Alaskan, Pohjois-Kanadan ja Grönlannin alueelle useita tutka-asemia sekä perustamalla 1957 North American Air Defence Command (NORAD). Myöhemmin nimi muutettiin 1981 muotoon North American Aerospace Defence Command. Yhdysvallat ja Kanada allekirjoittivat ensimmäisen NORAD –sopimuksen pian perustamisen jälkeen ja sopimus on uusittu tasaisin väliajoin. Yhteinen ilma- puolustus ja -valvontaverkosto on nähty vuosien varrella äärimmäisen tärkeäksi osaksi Pohjois-Amerikan puolustusta ja molemmat maat ovat sitoutuneet sen kehittämiseen. NORAD on osoittanut kykynsä sopeutua vallitseviin uhkiin muokkaamalla rakenteita ja päivittämällä kyvykkyyksiään. Arktisen alueen jääalueiden sulamisen ja sen myötä lisääntyvän merenkulun takia 2006 NORAD -sopimuksen allekirjoittaminen lisäsi sen tehtäviin myös merellisen valvonta- ja varoitusvastuun.²³⁶

Kanada ja Yhdysvallat ovat valmistautuneet lisäksi maiden yhteiseen turvallisuuteen ja sen parantamiseen The Combined Defence Plan:n (CDP) kautta. CDP luotiin suunnittelun tueksi asevoimien johtoportaiden ja NORAD:n välille WTC iskujen jälkeen, mikäli avuntarvetta maiden välillä ilmenisi. Kanada ja Yhdysvallat ovat sitoutuneet yhteistyöhön, mitä vahvistaa niiden halu kehittää yhteisiä kyvykkyyksiään. Vuonna 2007 maat teettivät *Tri-Command Study* -selvityksen, missä tarkasteltiin Kanadan ja Yhdysvaltojen asevoimien johtoportaiden

²³⁵ "The Canada – U.S. Defence Relationship" (2013)

²³⁶ "A Brief History of NORAD" (2012), s 4–9

sekä NORAD:n suhdetta. Canada Command (Canada COM)²³⁷, United States Northern Command (USNORTHCOM) ja NORAD sidottiin selvitystyön perusteella tehtyjen sopimusten kautta paremmin yhteen ja toimintaa tehostettiin. Selvitystyön pohjalta vuonna 2009 vahvistettiin *Tri-Command Framework* ohjaamaan johtosuhteita ja toimintaa maiden välillä. Tämän jälkeen vahvistaakseen kolmen johtoportaan yhteistyötä julkaistiin 2010 yhteinen *Tri-Command Vision* ja *Tri-Command Strategy*. 2012 maat allekirjoittivat yhteisen arktista yhteistyötä koskevan sopimuksen²³⁸ sekä yhteistä koulutus- ja harjoitustoimintaa käsittelevän *Training and Exercise Statement of Intent* -asiakirjan. Harjoitustoiminnan päämääräksi asetettiin muun muassa lisääntyvä yhteistoimintakyky, siviiliviranomaisten tukeminen, tiedonvaihto sekä erilaisten harjoitusten järjestäminen vaihtuvissa ilmasto-olosuhteissa. Kanada ja Yhdysvallat ovat myös sitoutuneet muiden viranomaisten ja siviiliorganisaatioiden tukemiseen. Tästä on esimerkkinä vuonna 2008 allekirjoitettu ja vuonna 2012 uudistettu *The Canada-U.S. Civil Assistance Plan*.²³⁹

Yhteistyötä ja toimintatapojen vertailua toteutetaan vuosittain Kanadan ja Yhdysvaltojen välillä järjestettävissä harjoituksissa. Yksi suurimmista harjoituksista vuosittain on 2007 alkaen Kanadan järjestämä Operation NANOOK, mikä keskittyy erityisesti pohjoisen turvallisuuteen ja suvereniteetin osoittamiseen. Yhdysvallat on vuosien varrella joko osallistunut harjoitukseen tai lähettänyt tarkkailijaosaston seuraamaan sitä.²⁴⁰ Maat ovat harjoitelleet myös yhteistyötä NORAD:n kautta. Yhteistä etsintä ja pelastustoimintaa on myös harjoiteltu johtoportaiden ja operatiivisten joukkojen välillä.²⁴¹

4.2.2. Taloudellinen yhteistyö

Harvat valtiot ovat taloudellisesti niin riippuvaisia toisistaan, kuin Kanada ja Yhdysvallat ovat olleet 2000-luvulla. Tämän on mahdollistanut muun muassa 1994 vapaakauppasopimus ja jatkuvat investoinnit. Maiden välisen kaupan ja investointien arvioidaan olevan vuosittain jopa 1 400 miljardia dollaria. Yhdysvalloille tuotavasta öljystä lähes 40 prosenttia tuotiin Kanadasta

²³⁷ Canada Command oli yksi neljästä operatiivisesta johtoportasta, mutta ne yhdistettiin lopulta vuonna 2012 The Canadian Joint Operations Command:n (CJOC) alle.

²³⁸ Framework for Arctic Cooperation (2012) keskittyy yhteisten haasteiden ja vastualueiden toiminnan koordinoimiseen sekä operatiivisen tasan yhteistyön toteuttamiseen. Asiakirja määrittelee miten alueen toimintaa suunnitellaan, harjoitellaan ja toteutetaan. Lisäksi se määrittelee informaation jakamisen, tutkimustoiminnan ja kyvykkyyksien kehittämisen yhteisen puolustuksen tehostamiseksi.

²³⁹ The Canada-U.S. Civil Assistance Plan (2012) määrittelee miten asevoimat voivat tukea toisen valtion asevoimia ja muita viranomaisia hätätilanteissa, kuten luonnonkatastrofeissa. ”The Canada – U.S. Defence Relationship”

²⁴⁰ ”Operation NANOOK”

²⁴¹ ”Alaska, Canada conduct joint arctic SAREX” 2.11.2013

vuonna 2014. Vienti naapurimaahan on myös suurempaa ja helpompaa, kuin muualle maailmaan.²⁴² Harper ja Obama julistivat vuonna 2011 uudistuksia maiden väliseen rajat ylittävään joustavaan kaupankäyntiin perustamalla yhteistyötä edistävän Regulatory Cooperation Council(RCC) -yhteistyöfoorumin. *Beyond the Border* -visiossa turvallisuus oli pääasemassa, mutta sen periaatteet käsittelivät myös talouden edistämistä sekä kaupan ja työpaikkojen luomisen kiihdyttämistä molempien valtioiden osalta. Talouden osalta yhteistyömuodot helpottaisivat kaupankäyntiä infrastruktuurin rakentamisella, rajan ylittävän kaupan helpottamisella ja toiminnan tehostamisella. Yhteistyöllä on todettu olevan merkittävä vaikutus Kanadan ja Yhdysvaltojen talouteen.²⁴³

Vaikka vapaakauppasopimus ja maiden syvät suhteet eivät varsinaisesti kuvaa pohjoisten alueiden talouden kehittämistä, ovat ne rakentaneet perustan vahvalle yhteistyölle. Kanadan ja Yhdysvaltojen taloudelliset intressit Arktisella alueella liittyvät merenpohjan luonnonvaroihin ja pohjoisen talouden kehittämiseen. Taloudellinen yhteistyö on koskenut erityisesti luonnonvarojen etsimistä ja niihin liittyvän mannerjalustan kartoittamista. Molemmat ovat maininneet talouden kehittämisen pohjoisten alueiden hyväksi kansallisissa strategioissa.²⁴⁴

Kanada ja Yhdysvallat ovat tehneet yhteistyötä merenpohjan kartoittamiseksi ja merenkulun turvallisuuden parantamiseksi Arktiselle merialueella. Molempien valtioiden etua ajanut mannerjalustan kartoitusprosessi toteutettiin vuosina 2007–2011 rannikkovartioston USCGC Healy ja CCGS Louis S. St-Laurentin toimiessa yhteistyössä. Projektin suurimpina tavoitteena oli kerätä tietoa merenpohjan ominaisuuksista tukemaan Kanadan ja Yhdysvaltojen kantaa mannerjalustan omistusvaatimuksissa.²⁴⁵ Vaikka yhteistyöhanke tähtääkin pääsääntöisesti merenpohjan kartoitukseen ja mannerjalustan omistuksen todistamiseen molempien valtioiden osalta, sen hyödyt ovat olleet paljon suuremmat. Se on mahdollistanut myös yhteistoiminnan ja käytäntöjen kehittämisen sekä lisännyt oleellisesti merenkulun turvallisuutta alueella. Suurin osa tutkimustuloksista on välitetty eteenpäin myös kansainvälisen karttamateriaalin päivittämiseksi. Kanada on myös investoinut 35 miljoonaa meteorologisen ja navigointiin liittyvän aineiston tuottamiseksi parantaakseen turvallista merenkulkua alueellaan.²⁴⁶

²⁴² ”U.S. – Canada Economic Relations” (2014)

²⁴³ Obama, Harper (2011), s.i-v, sekä s.11–20, katso yhteistyöstä myös ”Joint Statement by President Obama and Prime Minister Harper of Canada on Regulatory Cooperation”, 4.2.2011

²⁴⁴ Statement on Canada’s Arctic Foreign Policy (2010), s.11–15, sekä National Strategy for the Arctic Region (2013), s. 7–8

²⁴⁵ U.S. Extended Continental Shelf Project

²⁴⁶ U.S. Extended Continental Shelf Project, sekä Arctic–Antarctic Seafloor Mapping Meeting (2011), sekä Achievements Under Canada’s Northern Strategy, 2007-2011 (2011), s.12

4.2.3. Ympäristönsuojelu

Kanadan ja Yhdysvaltojen intressit Arktisen alueensa suojelemiseksi ovat pitkälti samat. Energiavarantoja tulee käyttää luontoa säästävällä tavalla ja erityisesti tieteellinen tutkimus on oleellinen osa alueen muutoksen ymmärtämistä ja siihen reagoimista. Molemmilla valtioilla on Arktisella alueella alkuperäisväestöä, mille luonnon suojeleminen on tärkeä osa elintapoja. Valtioilla ovat mukana sadoissa sopimuksissa, mitkä ohjaavat niiden toimintaa kahdenvälisesti ja kansainvälisesti. Tärkeimmän ympäristönsuojeluun liittyvät kansalliset tahot ovat kanadalainen Environment Canada (EC) ja yhdysvaltalainen Environmental Protection Agency (EPA). Näiden edustajat tapaavat kahdesti vuodessa kahdenvälisissä ympäristökokouksissa.²⁴⁷

Vuonna 2009 perustettu kahdenvälinen Clean Energy Dialogue (CED) on merkinnyt sitoutumista ilmastonmuutoksen ehkäisemiseen. Sen tavoitteisiin kuuluu puhtaiden energiamuotojen, tieteellisen tutkimuksen ja teknologisten innovaatioiden kehittäminen ympäristöystävällisemmän talouden kehittämiseksi. Tärkeimmäksi tavoitteeksi on otettu hiilidioksidipäästöjen vähentäminen. CED:n vuoden 2012 toimintasuunnitelma toteaa kansallisten toimenpiteiden ilmastonmuutosta vastaan olevan koordinoitumpia ja linjassa naapurivaltion kanssa. Tästä on esimerkkinä yhtenäiset tavoitteen päästöjen vähentämisessä. CED raportoi toiminnastaan suoraan Kanadan pääministerille ja Yhdysvaltojen presidentille, mikä kertoo sen merkityksestä kahdenvälisen yhteistyössä.²⁴⁸ Regulatory Cooperation Council:n (RCC) perustaminen 2011 on saanut aikaan myös pitkäaikaisen yhteistyön syvenemisen paitsi kaupankäynnin, myös ympäristönsuojelun osalta. EC ja EPA ovat yhdessä sitoutuneet yhteistyöfoorumien tavoitteisiin.²⁴⁹

Yhteistoiminta tieteellisen tutkimuksen ja kehittämistoiminnan osa-alueella edistää Kanadan ja Yhdysvaltojen toimintaa myös ympäristönsuojelussa. Molempien valtioiden strategiat perustavat toiminnan tieteellisen tutkimuksen tuloksille ja painottavat sen merkitystä muuttuvalla Arktisella alueella. Tutkimuksen perusteella on mahdollista määrittää mitkä toimenpiteet ovat kriittisimpiä alueen suojelemiseksi. Tieteellisen tutkimuksen lisäksi paikallisväestön näkökulma ja tietotaito energiavarantojen hyödyntämiseksi ympäristöä säästävällä tavalla on tärkeää.²⁵⁰

²⁴⁷ ”EPA Collaboration with Canada”

²⁴⁸ ”United States – Canada Clean Energy Dialogue”, sekä ”U.S. - Canada Clean Energy Dialogue: Action Plan II” (2012)

²⁴⁹ ”EPA Collaboration with Canada”, sekä ”Canada – United States Regulatory Cooperation Council (RCC)”

²⁵⁰ The National Strategy for the Arctic Region (2013), s.7-8, sekä Canada’s Northern Strategy (2009), s.24–26

Kanadalla ja Yhdysvalloilla on selkeät yhteiset tavoitteet energiamuotojen uudistamisesta, hiilidioksidipäästöjen leikkaamisesta ja energiavarojen käytöstä. Yhteistyön päämäärät palvelevat molempien valtioiden tavoitteita Arktisella alueella. Barack Obama ja Justin Trudeau ovat 2016 maaliskuussa yhteisellä kannanotollaan ilmastonmuutoksesta, energiasta ja Arktisesta alueesta osoittaneet maiden yhteistyön jatkuvan tiiviinä myös tulevaisuudessa. Kannanotto keskittyy erityisesti uusiutuvien ja ympäristöystävällisempien energiamuotojen kehittämiseen sekä 2015 Pariisin ilmastopimuksen korostamiseen tärkeänä käännöskohtana osana taistelua ilmastonmuutosta vastaan. Molemmat ovat yhtä mieltä siitä, että Kanadan ja Yhdysvaltojen tulee toimia johtavassa roolissa kun muuttuvan Arktisen alueen haasteisiin vastataan yhteistyössä.²⁵¹

4.3. Eriävät intressit ja kilpailu

Intressien kohtaaminen voi johtaa niiden suurten eroavaisuuksien takia konfliktiin valtioiden välillä. Kanadan ja Yhdysvaltojen välillä suurimmat eroavaisuuden Arktisen alueen politiikassa painottavat käytännössä Luoteisväylän roolia, suvereniteettia ja näkemystä kansallisesta turvallisuudesta. Erimielisyys Luoteisväylän asemasta voidaan todeta olevan merkittävin erimielisyys, missä eri intressien kohtaaminen aiheuttaa vaikeasti ratkaistavan kiistan. Erimielisyyksien voidaan todeta johtuvan pitkälti sisäpoliittisista syistä.

4.3.1. Kansallinen turvallisuus ja suvereniteetti

Kuten on todettu jo luvussa kolme, kanadalainen ja yhdysvaltalainen näkemyselä turvallisuudesta ja sen edistämistavoista on merkittävä. Arktisen alueen läsnäolo perustellaan Yhdysvalloissa kansallisen turvallisuuden varmistamisella. Kanadassa vastaava läsnäolo perustuu sen painottamaan suvereniteettiin. Yhdysvallat näkee turvallisuutta edistettävän parhaiten sotilaallisella läsnäololla, suppean turvallisuusnäemyksen kautta. Kanadan näkemys perustuu sen huoleen alueittensa ja siellä asuvien ihmisten turvallisuudesta. Kanadan voidaan sanovan lähestyvän turvallisuutta laajan turvallisuuden näkökulmasta. Näkemyselä vaikuttaa erityisesti valtioiden väliseen turvallisuusyhteistyöhön, mitä käsitellään osana tätä lukua sekä seuraavassa luvussa tarkemmin käsiteltävään Luoteisväylän erimielisyyteen.

---

²⁵¹ ”U.S.-Canada Joint Statement on Climate, Energy, and Arctic Leadership”, 10.3.2016

Kuten on todettu, Yhdysvaltojen turvallisuusintressien kehittyminen on vahvasti sidoksissa kansainvälisen järjestelmän muutokseen ja kansallisen turvallisuuden varmistamiseen. Siksi sen intressien kehityssuunta on ottanut kansainvälisemmän suunnan ja kansallista turvallisuutta on ajettu muun muassa terrorismin vastaisella sodalla. Alueellisen vakauden edistämiseksi kriisialueilla on todettu olevan turvallisuutta edistävä vaikutus myös kotimaassa. Kuitenkin viimeisin kehitys on osoittanut liittolaisuussuhteiden tärkeyden vakauden edistämässä.²⁵² Yhdysvaltojen voidaan katsoa toteuttavan tätä politiikkaa myös Arktisella alueella. NORAD täydentää sen puolustuskykyä ja siten ajaa yhteisiä turvallisuusintressejä Pohjois-Amerikassa. Siksi NORAD:n kehittäminen on koettu Yhdysvalloissa äärimmäisen tärkeäksi. Arktinen alue on koettu Yhdysvalloissa jo pitkään puolustuksellisenä alueena, missä sotilaallinen läsnäolon tuloksena alueellinen vakaus säilytetään.²⁵³

Vaikka Kanadan turvallisuusintressien kehittyminen on tiiviisti kytköksissä Yhdysvaltojen intresseihin valtioiden liittolaisuuden kautta, ei Kanada ole silti samaa mieltä sotilaallisen läsnäolon tarpeellisuudesta. Kanadan reaktio ilmastonmuutokseen ja laajan turvallisuuskäsityksen näkemys sen pohjoisista alueista on painottanut alueen väestön hyvinvointia ja ympäristöä osana Kanadan perintöä. Kanada on perustanut luonnonsuojelualueita pohjoiseen ja on äärimmäisen kiinnostunut pohjoisen kehittämisestä hyvinvoinnin parantamiseksi.²⁵⁴ Suvereniteetin korostaminen voidaan nähdä keinona ajaa Kanadan intressejä turvallisuuden osa-alueella. Viimeisin käänne Kanadan turvallisuuspolitiikkaan on pääministeri Justin Trudeauun linjaus kanadalaisista joukoista kansainvälisissä operaatioissa. Trudeau ilmoitti 2015 lopussa, että Kanada vetää joukkonsa Yhdysvaltojen johtamasta operaatiosta ISIS:ä vastaan ja keskittyy jatkossa yhteistyöhön Yhdysvaltojen kanssa muilla aloilla. Tämä korostaa Kanadan intressejä kotimaan puolustuksessa, millä saattaa olla vaikutuksia myös kahdenvälisiin suhteisiin Yhdysvaltojen kanssa.²⁵⁵

Arktisen suvereniteetin edistäminen nousee korostetusti esiin Kanadan julkilauselmissa yhdessä Arktisen turvallisuuden edistämisen kanssa. Sillä on tärkeä rooli turvallisuuden käsityksen muodostumisessa. Suvereniteetilla voidaan tarkoittaa valtion vapautta päättää politiikastaan ja siten vapautta tehdä päätöksiä sekä vaikuttaa ulkopoliittikan suuntaan. Se ei kuitenkaan

²⁵² The National Military Strategy of the United States (2015), s.9–12

²⁵³ Steinberg (2014), s.180–181

²⁵⁴ The Achievements Under Canada's Northern Strategy (2011), s.4–9

²⁵⁵ "Canada to withdraw fighter jets from Syria and Iraq strikes" 21.10.2015

tarkoita, että valtio voisi tehdä päätöksiä kansainvälisiä sopimuksia tai muita valtioita huomioiden.²⁵⁶ Kanadan osalta suvereniteetin korostaminen voidaan nähdä vaikutusvallan lisäämisen ja alueiden hallinnan kautta, mikä ilmenee erityisesti Arktisen politiikan kautta. Rob Huebert on määritellyt on määritellyt Arktisen suvereniteetin tarkoittavan Kanadan osalta Pohjoisten rajojen suojelua ulkopuoliselta vaikutukselta ja Arktisen turvallisuuden tarkoittavan Arktisen alueen ihmisten suojelua ulkoisilta uhilta. Kuitenkin Guy-Serge Côté ja Matthew Paterson toteavat, ettei valtion suvereniteetti kykene vastaamaan kaikkiin Arktisella alueella nouseviin haasteisiin. Muuttuvat luonnonolosuhteet eivät tunne rajoja ja tämä rajoittaa suvereniteetin liittämistä Arktisen alueen politiikkaan. Valtioiden on siis tehtävä yhteistyötä esimerkiksi eläinkantojen, saasteiden ja jääolosuhteiden takia.²⁵⁷

Suvereniteetin merkitys Kanadan politiikassa on ollut korostetussa roolissa jopa 150 vuotta. Kanada korostaa rajojensa valvontaa ja alueensa koskemattomuutta, mikä on vaikuttanut suuresti sen alueiden käyttöön ja kauttakulkuun. Jo toisen maailmansodan jälkeen sotilaallinen yhteistyö, NORAD:n perustaminen ja yhteinen tutkaverkosto aiheutti keskustelua Kanadalaisien poliitikkojen keskuudessa, sillä se mahdollisti yhdysvaltalaisien sotilaiden läsnäolon Kanadan maaperällä. NORAD ja siihen liittyvä valvonta-asemien rakentaminen ja päivittäminen hiertää edelleen Kanadan ja Yhdysvaltojen välisiä suhteita, sillä osa kanadalaisista kokee Yhdysvaltojen vaikuttavan Kanadan puolustukseen.

Kaikesta huolimatta yhteinen puolustus on koettu tärkeäksi niin Yhdysvalloissa kuin Kanadassakin. Kanadan on toisaalta todettu olevan jopa pakotettu joustamaan omista näkökulmistaan suvereniteetin osalta, ylläpitääkseen asemaansa alueellisen puolustuksen tärkeänä tekijänä. Puolustusyhteistyö nähdään oleellisena osana Kanadan aseman korostamista ja ilman sitä Yhdysvallat saattaisi ottaa vastuulle koko Pohjois-Amerikan puolustamisen.²⁵⁸ Tätä ajatusta tukee myös 2009 *Arctic Region Policy* mainitsemalla seuraavaa Arktisen alueen intressien turvaamisesta: ”(Yhdysvallat)...on valmis toimimaan joko yksin tai yhteistyössä muiden valtioiden kanssa turvatakseen nämä intressit.” Näihin intresseihin mainitaan myös ohjuspuolustus ja siihen liittyvä ennakkovaroitusjärjestelmä.²⁵⁹

Suvereniteettidilemma Yhdysvaltojen ja Kanadan välillä on edelleen läsnä, mutta Kanadan on oltava valmis sivuuttamaan sen yhteisen turvallisuuden saavuttamiseksi. Rob Huebert toteaa,

²⁵⁶ Murray (2014), s.35–36

²⁵⁷ Huebert (2014), s.131–132, sekä Côté, Paterson (2014), s.108–117

²⁵⁸ Lagassé (2003), s. 15–16, sekä Huebert (2014), s.140

²⁵⁹ Arctic Region Policy (2009), s.2 (Oma käännös)

ettei maiden välinen puolustusyhteistyö uhkaa Kanadan suvereniteettia millään lailla.²⁶⁰ Philippe Lagassé mainitsee Canadian Military Journalissa ilmestyneessä artikkelissaan *Northern Command and the Evolution of Canada–US Defence Relations* Kanadan suvereniteetin suurimmaksi uhaksi nimenomaan puolustusyhteistyöstä jättäytymisen. Kanadan voidaan katsoa olevan jopa painostettu yhteistyöhön Yhdysvaltojen ottaessa yhä suurempaa vastuuta koko Pohjois-Amerikan puolustuksesta.²⁶¹

Toisesta näkökulmasta kiinnostus NORAD:n kehittämistä kohtaan on hiipunut ja saanut jopa kyseenalaistamaan koko yhteistyön. Yhteisen vastustajan puuttuessa Kanada on ollut haluttomampi kehittämään yhteistä puolustusta ja keskittymään suvereniteettinsa vaalimiseen. NORAD:n ohjuspuolustushankkeesta jättäytyminen vahvisti Kanadan näkemystä 2000-luvun turvallisuusympäristöstä ja laajan turvallisuuden painottamisesta. Kanadan hallitus ilmoitti 2005 jättäytyvänsä koko hankkeesta. Tämän seurauksena Yhdysvaltojen suurlähettiläs Paul Cellucci varoitti Kanadaa sen heikentyvästä suvereniteetista. Cellucci lausui tuhtuneena, ettei voinut käsittää Kanadan päätöstä luovuttaa päätäntävaltaa sen ilmatilan puolustamisesta Yhdysvalloille, mikä viittasi koko ilmatilaan. Kuitenkin Kanadan pääministeri Martin totesi nopeasti Kanadan edelleen hallitsevan ilmatilaansa.²⁶² Tämän seurauksena ohjuspuolustusjärjestelmän kehitystyö, käyttöönotto ja operointi on jäänyt kokonaan Yhdysvaltojen harteille Pohjois-Amerikassa. NORAD kuitenkin on säilynyt maiden välisenä, ikään kuin symbolisena, turvallisuusyhteistyön tahona. NORAD edelleen toimii tärkeänä linkkinä Kanadan ja Yhdysvaltojen välillä.²⁶³

Yhdysvaltojen suuri kiinnostus NORAD:a kohtaan näkyy myös rahallisessa panostuksessa. Kanadaan sijoitetut järjestelmät ovat suurilta osin Yhdysvaltojen rahoittamia. Tämä on mahdollistanut kattavan valvontaverkoston luomisen, mistä Kanada hyötyy suuresti. Maiden keskinäinen sotilaallinen liittoutuminen niin kahdenvälisesti NORAD:n kautta, kuin NATO:n kautta on vahvistanut maiden välistä suhdetta. Lisäksi sen vahvistanut Kanadan kykyä valvoa aluettaan ja edistää suvereniteettiaan.²⁶⁴

---

²⁶⁰ Lagassé (2003), s.15–16

²⁶¹ Lagassé (2003), s.21, katso myös Fergusson James (2009), s.3

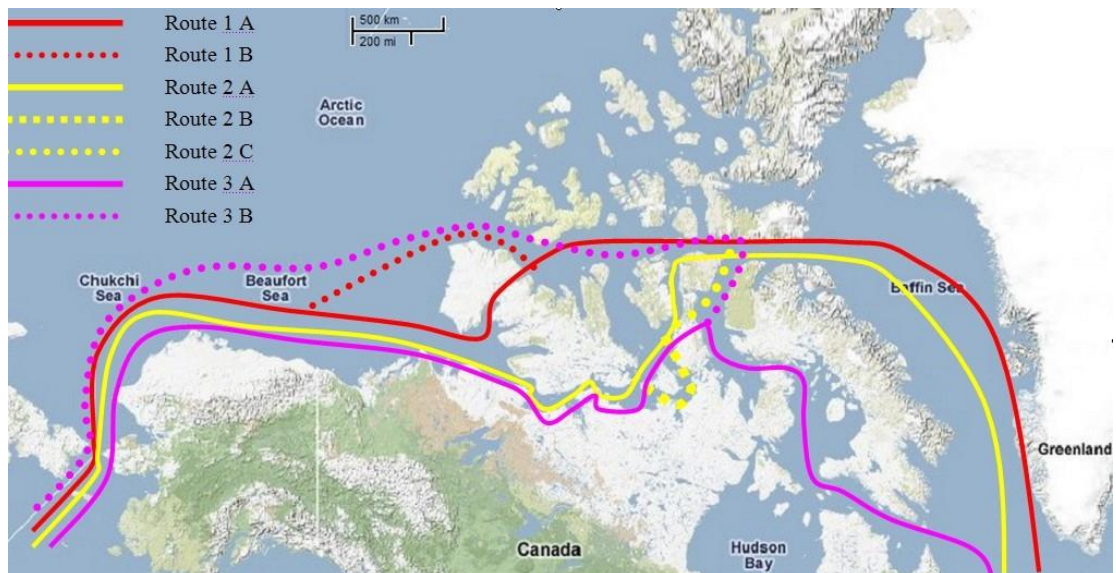
²⁶² ”Canada rejects larger role in missile defence”, 24.2.2005

²⁶³ Fergusson (2009), s.8–16

²⁶⁴ Fergusson (2009), s.5–6

4.3.2. Luoteisväylä

Kanadan koillispuoleisessa saaristossa kulkevaa väylästä kutsutaan Luoteisväyläksi. Ilmastonmuutoksen seurauksesta aiemmin jään takia kulkukelvoton väylä on muuttunut yhä kulkukelpoisemmaksi kesäkuukausina²⁶⁵ ja vaatimukset sen käytöstä ovat alkaneet uhata Kanadan suvereniteettia. Luoteisväylä on nähty kansainvälisesti tärkeänä merenkulkuväylänä, sillä sen käyttö voi lyhentää matkaa Tyyneltämereltä Atlantille jopa 7000km.²⁶⁶ Lisäksi Luoteisväylän kautta on mahdollista siirtää suurempia aluksia mitkä eivät mahdu läpi Panaman kanavasta.²⁶⁷ Näkemys ero Luoteisväylän käytöstä meriliikenteelle on hiertänyt Yhdysvaltojen ja Kanadan välejä useita vuosia. Kanada kokee sen osaksi sisävesiään, kun Yhdysvallat taas näkee väylän kansainvälisenä kauttakulkuväylänä.

Kuva 4. Luoteisväylän eri reittimahdollisuudet²⁶⁸

Kanadan Arktista suvereniteettia koeteltiin ensimmäisen kerran vuonna 1969, kun yhdysvaltalainen jäävahvisteinen supertankkeri SS Manhattan ja jäänmurtaja Northwind testasivat väylän käyttökelpoisuutta öljykuljetuksia varten. Yhdysvallat korosti, ettei ole rikkomassa kansainvälistä lakia eikä siksi kysynyt Kanadalta lupaa väylän käyttöön. SS Manhattanin matka oli ensimmäinen osoitus tulevasta Luoteisväylän käytöstä ja Kanadan mahdollisista haasteista

²⁶⁵ Luoteisväylä on käytännössä ollut jäätön kesäkautena ensimmäisen kerran jo 2007.

²⁶⁶ Byers (2009), s.40, sekä Charron (2005), s.1

²⁶⁷ Byers (2009), s.40, Luoteisväylä on äärimmäisen tärkeä kulkureitti esim. Yhdysvaltojen merivoimien voiman projisoinnin kannalta. Lentotukialukset eivät mahdu Panaman kanavaan, mutta kykenevät kulkemaan Luoteisväylän kautta. Voiman projisointi on määritelty USA:n asiakirjoissa tärkeäksi kyvyksi, katso esim. Arctic Strategy (2013), s.3, sekä National Military Strategy of the United States of America (2015), s.15, sekä Käpylä&Mikkola (2013b), s.6

²⁶⁸ ”The Arctic in History”

sen hallinnassa. Kanada ei kyennyt estämään Manhattanin matkaa, mutta seuraavana vuonna se vetosi ympäristönsuojelullisiin syihin perustaessaan 100 meripeninkulmaan asti ylettyvän suojeluvyöhykkeen, *Arctic Waters Pollution Prevention Act*:n (AWPPA) mukaisesti. Vyöhykkeelle tulevilta aluksilta vaadittiin AWPPA:n mukaisesti tiukkoja turvallisuus- ja ympäristövaatimusten noudattamista. 1985 yhdysvaltalainen jäänmurtaja Polar Sea käytti Luoteisväylää kulkeakseen Grönlannista Seattleen. Tähänkään matkaan ei kysytty lupaa, vaan ilmoitettiin sen olevan osoitus väylän vapaasta käytöstä. Matkan perusteella Kanada ja Yhdysvallat sopivat yhteisymmärryksessä, ettei väylän käytöstä olla yhtä mieltä. Vuonna 1988 ne allekirjoittivat *The Arctic Cooperation Agreement* -sopimuksen. Niin sanottu Agree-to-disagree -sopimus²⁶⁹ herätti kuitenkin Kanadassa paljon yleistä keskustelua ja johti lopulta nootin lähettämiseen Washingtoniin. Näkemys on säilynyt tähän päivään asti.²⁷⁰

Alueen vedenalaisen ulottuvuuden valvonta on ollut puutteellista. Tästä syystä on mahdollista, että väylää on voitu käyttää erityisesti ydinsukellusveneiden²⁷¹ siirtämiseen merialueelta toiselle. Viitteitä sukellusveneiden läsnäoloon on ollut vuosia, mutta asia nousi esiin erityisesti Yhdysvaltojen 2009 Ice Exercise -sukellusveneharjoituksen yhteydessä. Arktisella merialueella toteutettavaan harjoitukseen osallistui kaksi ydinsukellusvenettä, USS Helena ja USS Annapolis, joista jälkimmäisen kotitukikohdan tiedetään olevan Yhdysvaltojen itärannikolla. Kiistellyn Luoteisväylän kautta toteutettava siirtyminen olisi tuonut sille 2000 kilometrin säästön matkan pituudessa. Kanada ei kuitenkaan ole ottanut kantaa mahdollisiin kauttakulkuihin, vaikka ne vaatisivatkin virallisen ilmoituksen.²⁷²

Kanada kokee väylän ja sen ympäröivän merialueen saarineen osaksi sen hallinnoimia sisävesiä. Luoteisväylä ja sen ekosysteemi on nähty jopa osana kanadalaisten identiteettiä, mikä on uhattuna sulavan jään ja lisääntyvän liikenteen seurauksena.²⁷³ Kanadan näkökulman mukaan väylän käyttö vaatii sen suostumuksen ja laillisen prosessin. Luoteisväylää käyttävät alukset olisivat lisäksi Kanadan lainsäädännön alaisuudessa, kunnes poistuvat valtion rajojen ulkopuolelle. Valvonnan näkökulmaa korostaa myös käyttöön otettu NORDREG²⁷⁴ ilmoitusmenettely luoteisväylää käyttävien yli 300 tonnisten alusten osalta. Kanadan on todettu parantavan suvereniteettiaan alueella NORDREG:n kautta. Tämä lisää kitkaa Yhdysvaltojen ja Kanadan välillä, sillä Yhdysvallat ei hyväksy ylimääräisiä ilmoitusmenettelyitä Luoteisväylällä

²⁶⁹ The Arctic Cooperation Agreement -sopimus sulki Yhdysvaltojen merivartioston jäänmurtajat pois laillisesta kiistasta ja antoi niille luvan käyttää väylää.

²⁷⁰ Byers (2009), s.44–56

²⁷¹ Ydinsukellusveneiden vedenalainen toiminta-aika ei ole rajoitettu, kuten dieselkäyttöisillä sukellusveneillä

²⁷² Byers (2009), s.74–77

²⁷³ Charron (2005), s.1–2

²⁷⁴ ”Vessel Traffic Reporting Arctic Canada Traffic Zone (NORDREG)”

eikä tue Kanadan tapaa korostaa suvereniteettiaan.²⁷⁵ NORDREG myös korostaa Kanadan halua hallita aluettaan suojellakseen sitä lisääntyvän liikennemäärältä ja sen vaikutuksilta herkkään ekosysteemiin. Luonnonsuojelu mainitaan yhdeksi tärkeimmistä intresseistä ja halu hallinnoida väylää on suora seuraus halusta tarkkaan suojella Kanadan luontoa ja rajoja.

Kuten on huomattu jo 2007, Luoteisväylä oli kesän päätteeksi täysin sula ja vapaa meriliikenteelle. Kaiken kaikkiaan vuoden 2007 jälkeinen kehitys on ollut huolestuttavaa, sillä jääpeite on osoittanut merkkejä pientymisestä jatkuvasti. Myös viime talven jäätilastot ovat vahvistaneet huolestuttavan kehityksen kulkua. Ensin jääpeite oli kesällä pienimmillään ja talvella maksimi jäämäärä pienin mitä on todistettu. Luoteisväylän aukeaminen on siis todettu olevan yhä todennäköisempää.²⁷⁶ Andrea Charron on pohtinut 2005 Kanadan vaihtoehtoja, mikäli Luoteisväylä muuttuu kulkukelpoiseksi. Kanadalla on Charronin mukaan ollut 2005 edessään kaksi vaihtoehtoa. Nämä ovat suvereniteetin vahvistaminen väylän osalta tai sen sivuuttaminen ja keskittyminen muihin väylään liittyviin kysymyksiin. Jälkimmäisen koulukunnan ajatus ei hylkää Kanadan painottamaa suvereniteettia, mutta keskittyy enemmän väylän käyttöön liittyviin haasteisiin, kuten ympäristön säilymiseen.²⁷⁷

Yhdysvallat painottaa luoteisväylän laillista näkökulmaa nimenomaan kansainvälisenä kauttakuluväylänä. Tällöin alukset voisivat ilmoitusmenettelyn toteutettuaan suorittaa viattoman kauttakulun Kanadan aluevesien kautta käyttämällä Luoteisväylää.²⁷⁸ Tämä palvelisi Yhdysvaltojen intressejä merenkulun vapaudesta ja mahdollistaisi muun muassa voiman projisoinnin nopeammin. Haasteena on kuitenkin edelleen kartoittamattomien alueiden suuri määrä, mihin on vastattu Kanadan ja Yhdysvaltojen yhteistyöllä. Kuitenkin kartoitustyön on oletettu kestävän erittäin kauan.

Kauttakululla tarkoitetaan käytännössä minkä tahansa valtion aluksen oikeutta purjehtia toisen valtion aluemerellä tarkoituksenaan kulkea sen läpi käymättä valtion sisäisillä aluevesillä. Alusten tulee siis kulkea yli 12 meripeninkulman päässä valtion rannikosta. Käytännössä siis valtioilla on oikeus kulkea toisen valtion aluemerellä läpi, mikäli merioikeusyleissopimusta noudatetaan. Tämä voi tapahtua niin sanottuna viattomana kauttakulkuna, mikä on määritelty Yhdistyneiden Kansakuntien merioikeusyleissopimuksen artikla 19:ssä seuraavasti: ”Kautta-

²⁷⁵ Knight (2010)

²⁷⁶ ”Arctic sea ice reaches annual minimum extent”, 15.9.2010 sekä “Arctic sea ice extent settles at fourth lowest in the satellite record”, 6.9.2015 sekä “The Arctic sets yet another record low maximum extent”, 28.3.2016

²⁷⁷ Charron (2005), s.2–3

²⁷⁸ Byers (2009), s.43

kulku on viatonta niin kauan kuin se ei uhkaa rantavaltion rauhaa, yleistä järjestystä tai turvallisuutta. Tällaisen kauttakulun on tapahduttava tämän yleissopimuksen ja muiden kansainvälisen oikeuden sääntöjen mukaisesti.” Yleissopimuksen mukaisiin kiellettyihin toimiin viattoman kauttakulun aikana kuuluu muun muassa erilaiset sotilaalliset toimet, aseiden käyttö tai niillä harjoittelu, tiedustelutoiminta tai “...rantavaltion täysivaltaisuuteen, alueelliseen koskemattomuuteen tai poliittiseen itsenäisyyteen kohdistuvan tai muutoin Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan osoittamien kansainvälisen oikeuden periaatteiden vastaisen väkivallan käyttö tai sillä uhkaaminen” Tämä tarkoittaa sitä, ettei Kanadan suvereniteetti siis olisi uhatuna kansainvälisen lain näkökulmasta.²⁷⁹

Lakiteksti tukee Yhdysvaltojen näkökulmaa Luoteisväylän luonteesta, mutta asettaa molemmille osapuolille velvoitteita. Kanada rantavaltiona on vastuussa turvallisesta merenkulusta alueellaan ja kauttakulkeva alusliikenne taas velvollinen keskeyttämään kaiken muun toiminnan aluksella. Kärjistetysti vain merenkulku olisi sallittua. Kuitenkin alukset olisivat oikeutettuja viattomaan kauttakulkuun, ja siten huomattavasti lyhyempään reittiin, mikäli yksimielisyyteen väylästä käytöstä päästään.

Erityisesti 2000-luvun puolivälissä keskustelu väylän luonteesta on käynyt kiivaana. Yhdysvaltojen entinen suurlähettiläs Paul Cellucci totesi väylän tunnustamisen Kanadan hallitsemaksi vesialueeksi palvelevan myös Yhdysvaltojen turvallisuusintressejä.²⁸⁰ Kuitenkin Celluccin jälkeen suurlähettilääksi noussut David Wilkins kritisoi Kanadan ilmoitusta parantaa suvereniteettinsa edistämistä alueella toteamalla, ettei Yhdysvallat tunnusta Kanadan vaatimuksia vesialueista, eikä siksi tulisi luoda ongelmaa mitä ei ole. Kanadan pääministeri Stephen Harper vastasi kommenttiin jyrkästi toteamalla, että hallitus saa mandaattinsa kanadalaisilta, ei yhdysvaltojen suurlähettiläältä.²⁸¹ Myöhemmin Presidentti George W. Bush ja Harper kommentoivat asiaa vuonna 2007. Valtionpäämiehet totesivat tuolloin yhdessä, että valtioilla on erimielisyyksiä väylän käytöstä. Bush totesi haastattelussa tyypilliseen tyyliinsä, että erimielisyydet ratkaistaan, koska erimielisyyksiä Luoteisväylän osalta on olemassa. Bush painotti Yhdysvaltojen näkemystä, mutta samalla tunnusti ettei Yhdysvallat kyseenalaista Kanadan suvereniteettia saaristoonsa. Bush ilmoitti myös tukevansa Kanadan suunnitelmia päivittää suorituskäytännön suvereniteettinsa varmistamiseksi.²⁸²

²⁷⁹ ”Yhdistyneiden Kansakuntien merioikeusyleissopimus”

²⁸⁰ Byers (2009), s.80

²⁸¹ ”Canada’s new leader takes on U.S. over Arctic”, 27.1.2006

²⁸² ”Bush, Harper agree to disagree on Northwest Passage”, 21.8.2007

IMO:n 2017 voimaan astuva Polar Code tulee lisäämään Arktisen merenkulun turvallisuutta ja herkän ympäristön suojelemista. Uusi ohje tulee ottamaan kantaa aiemmin sivuutettuihin asioihin ja muuttuvan ympäristön haasteisiin. Luoteisväylän osalta se tulee asettamaan aluksille tarkempia vaatimuksia ja siten vähentää onnettomuusriskiä. Ohje ottaa kantaa muun muassa aluksen rakenteeseen, säänkestävyyteen, koneisiin, paloturvallisuuteen ja hengenpelastukseen sekä navigointiin ja reittisuunnitteluun. Tärkeimpänä osa-alueena on kuitenkin ohjeen toinen osa, mikä käsittelee saastutuksen estämistä.²⁸³ Ohje on erittäin tervetullut uudistus Kanadan näkökulmasta, sillä sen suurimpana huolena on kasvavat liikennemäärät ja merenkulun turvallisuus Luoteisväylän alueella.

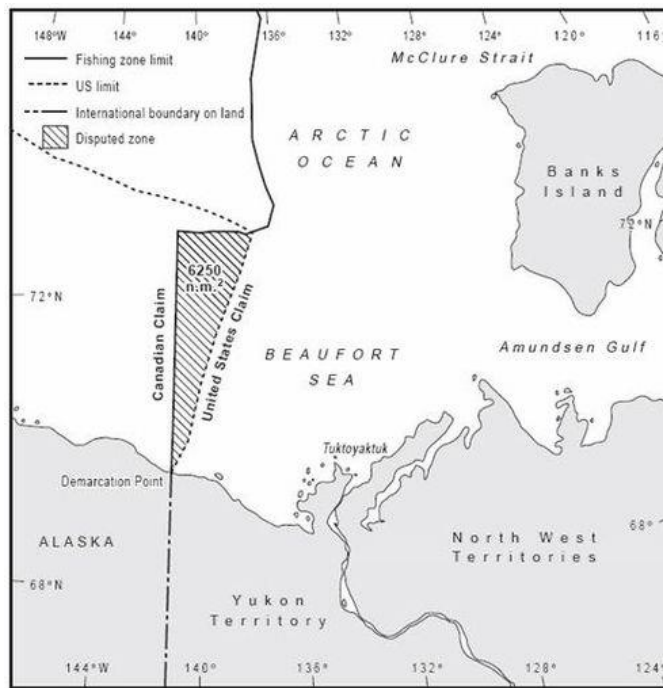
4.3.3. Beaufortinmeri

Yhdysvalloilla ja Kanadalla ei ole virallista sovittua merirajaa Beaufortinmerellä, Alaskan osavaltion ja Yukonin territorion välissä. Molemmilla valtioilla on oma näkemyksensä ja tulkintansa kansainvälisistä sopimuksista ja rajan sijainnista. Näkemusero on johtanut siihen, ettei noin 21 000 neliökilometrin²⁸⁴ kiistanalaisen alueen käytöstä ole päästy sopuun vuosien jälkeen. Alueen kalakannat ja mannerjalustassa lepäävät luonnonvarat ovat toistaiseksi pysyneet koskemattomina. Kiistanalaisella alueella oletetaan kuitenkin sijaitsevan mittavia määriä luonnonvaroja, joiden hyödyntämiseksi rajakiista on selvitettävä tulevaisuudessa. Toistaiseksi kuitenkin kumpikaan valtioista ei ole ottanut merkittäviä askeleita asian ratkaisemiseksi. Vaikka erimielisyyttä kuvataankin varsin voimakkailla sanoilla, ei varsinaista kiistaa alueen hallinnasta ole. Myöskään nykyisillä raakaöljyn hinnoilla luonnonvarojen hyödyntäminen ei ole kannattavaa, vaan niiden merkitys ehkä kasvaa vasta tulevaisuudessa.

---

²⁸³ International Code for Ships Operating in Polar Waters (Polar Code) (2016)

²⁸⁴ Lähteestä riippuen alueen koko on noin 21 000 neliökilometriä

Kuva 5. Beaufortinmeren rajakiista²⁸⁵

Erimielisyys rajan sijainnista juontaa juurensa 1825 allekirjoitettuun Pietarin sopimukseen Venäjän ja Britannian²⁸⁶ välillä. Sopimuksessa määriteltiin mantereen ja Beaufortinmeren raja kulkemaan 141 leveyspiirillä. Myöhemmin Alaskan hallinta siirtyi Yhdysvalloille 1867 ja Yukon Briteiltä Kanadalle 1880. Kanada pitää kiinni edelleen Pietarin sopimuksen mukaisesta rajalinjasta, mutta Yhdysvallat vaatii merirajan kulkevan yhtä kaukana molempien rannikoista.²⁸⁷ Kiista tuli esiin 1976 Kanadan myöntäessä öljy ja kaasulupia omien rajojensa puitteissa. Seuraavana vuonna molemmat valtiot ulottivat kalastusvyöhykkeensä kiistanalaiselle alueelle.²⁸⁸

Erimielisyyden ratkaisemiseksi ei ole toistaiseksi nähty tarvetta, mutta alkuperäinen sopimus tukee Kanadan kantaa merirajan sijainnista maarajan jatkeena. Se mainitsee muun muassa Alaskan ja Yukonin territorion rajan jatkuvan aina jäätyneeseen mereen asti. Yhdysvaltojen ostaessa Alaskan Venäjältä 1867 sovittiin Beringinsalmen merirajoista näiden valtion kesken. Samaa sanamuotoa käytettiin niin Beringinsalmen kohdalla länsirajan määrittelyssä, kuin Beaufortinmeren kohdalla itärajan määrittelyssä. Kuitenkin vain länsiraja on hyväksytty Yhdysvalloissa. Molemmat rajat perustuvat samaan sopimukseen, mutta vain Yhdysvaltojen ja

²⁸⁵ Gray (1997), s.63

²⁸⁶ Venäjä omisti 1825 nykyisen Yhdysvalloille kuuluvan Alaskan osavaltion aina vuoteen 1867 asti. Iso-Britannia vastasi nykyisen Kanadan alueiden ja ulkopoliittikan hallinnasta aina vuoteen 1880 asti.

²⁸⁷ Byers (2009), s.98–99, katso myös Pomerants (2012), s.65–68, sekä Townsend-Gault (2011)

²⁸⁸ Byers (2009), s.98

Venäjän välinen meriraja on ilmoitettu uudelleen sopimuksen päivityksen yhteydessä 1990. Se on silti edelleen ratifioimatta Venäjän osalta.²⁸⁹

Alueen olosuhteet ovat muuttuneet oleellisesti ilmastonmuutoksen myötä 1800-luvun ajoista ja nykyinen merioikeusyleissopimus määrittelee valtion merialueen eri tavalla kuin 1800-luvulla. Yhdysvaltaisten näkemys rajasta perustuu tasapuolisuuteen, eli tarkemmin rajapisteiden yhtä suureen etäisyyteen kummankin valtion rannikosta. Yhdysvaltojen näkemystä ja samalla vuoden 1825 sopimuksen vanhentumista voidaan perustella aikakauden merellisellä lainsäädännöllä, mikä ulotti valtion suvereniteetin vain 3 meripeninkulman päähän rannikosta. Tuolloin ei osattu vielä ennustaa nykyistä 200 meripeninkulman talousvyöhykettä. Toinen peruste on sopimuksessa käytetty muotoilu, mikä mainitsee määrittelee rajan ulottuvan vain jäätyneeseen veteen asti. Perustelu on haasteellista, mutta Yhdysvallat on vakaa kannassaan. Toisaalta se määrittelee rajansa lännessä 1825 sopimuksen mukaisesti, miksei siis idässä Beaufortinmerellä Kanadan kanssa.²⁹⁰

Kanada on maininnut rajakiistan selvittämisen oleelliseksi osaksi suvereniteettinsa varmistamista ja turvaamista. Vaikka yhteistyö Yhdysvaltojen kanssa monella osa-alueella on hyvin tiivistä, kiistan selvittäminen yhdessä ei ole vielä onnistunut. Kanada painottaa kiistämätöntä hallintaa alueisiinsa, mikä tällä hetkellä ei ole mahdollista lännessä epäselvän merirajan takia.²⁹¹ Yhdysvallat on ilmoittanut tiedostavansa rajakiistan ja alueella olevat luonnonvarat. Sen tavoitteena on ratkaista kiista kansainvälisen lain puitteissa, samalla kun Yhdysvalloille kuuluvan mannerjalustan ulkorajoja määritellään. Yhdysvalloille rajojen määrittely antaisi sille myös mahdollisuuden osoittaa suvereniteettia alueellaan. Asiakirjoissa suvereniteetin painoarvo on huomattavasti pienempi, kuin vastaavissa Kanadalaisissa asiakirjoissa.²⁹²

Kanada ja Yhdysvallat ovat liittolaisia ja pyrkivät molemmat ratkaisemaan erimielisyyden rauhanomaisesti. Kuitenkin on selvää, että molemmat valtiot haluavat maksimoida mannerjalustansa omistuksen kiistellyn alueen osalta, siellä sijaitsevien luonnonvarojen takia. Vaikka luonnonvarojen hyödyntäminen tällä hetkellä ei olekaan kannattavaa, tulee alueen merkitys tulevaisuudessa luultavasti kasvamaan. Raakaöljyn hinnan mahdollisesti noustessa myös valtioiden intressit kiistan ratkaisemiseksi luultavasti kasvavat huomattavasti. Voidaan kuitenkin

²⁸⁹ Byers (2009), s.99–100, sekä Pomerants (2012), s.70

²⁹⁰ Byers (2009), s.100–101, sekä Pomerants (2012), s.71

²⁹¹ Statement on Canada's Arctic Foreign Policy (2010), s.6–8

²⁹² Arctic Region Policy (2009), s.3–4

olettaa, ettei erimielisyyteen tulla näkemään ratkaisua lähitulevaisuudessa. Kumpikaan valtiosta ei ole toistaiseksi ollut valmis joustamaan kannastaan, mutta virkamiestason neuvotteluiden edistämiseksi myös alkuperäisväestöt tulisi ottaa mukaan neuvotteluihin näkökulman huomioonottamiseksi.²⁹³

Vaikka Beaufortinmeren merirajan määrittely ei välttämättä ole ajankohtainen, olisi Kanadan ja Yhdysvaltojen tarkasteltava vastaavaa esimerkkiä Norjan ja Venäjän välisestä kiistasta. Barentsinmeren meriraja määriteltiin kahdenvälisesti perustuen kompromissiin molempien valtioiden vaatimusten välillä. Uusi raja tuli voimaan 7.7.2011. Norja ja Venäjä näyttivät sopimuksellaan esimerkkiä, miten Arktisen alueen erimielisyydet ratkaistaan rauhanomaisesti kansainvälisen lain puitteissa.²⁹⁴ Yhdysvaltojen ja Kanadan tulisi liittolaisina ottaa mallia Barentsinmeren ratkaisusta ja harkita kompromissiin perustuvaa ratkaisua erimielisyyteen. Kuten todettu, kummallakaan valtiolla ei kuitenkaan ole kiirettä alueen resurssien hyödyntämiseen. Mikäli tarve ilmenisi, maat kykenisivät luultavimmin ratkaisemaan rajan sijainnin hyvinkin nopeasti.

4.4. Yhteenveto

Vaikka Kanadan ja Yhdysvaltojen kansainvälinen ja kahdenvälinen yhteistyö on hyvin laaja, ei maiden toiminta erimielisyyksien ratkaisemisessa ole silti osoittanut esimerkkiä kansainväliselle yhteisölle. Maiden väliset näkemyserot Arktisen alueen hallinnasta ovat suurilta osin erilaiset, ettei yhteistä lähestymistapaa ole pystytty luomaan. Yhteinen politiikka edistäisi molempien maiden intressejä alueella huomattavasti ja mahdollistaisi innovatiivisten ratkaisujen löytämisen sekä tehokkaamman toiminnan koordinoinnin kautta. Valtioilla on lukuisia yhteisiä intressejä Arktisella alueella ja niiden tulisi keskittyä nimenomaan näiden intressien edistämiseen tiiviin yhteistyön kautta.

Kanadan ja Yhdysvaltojen erimielisyydet Arktisessa politiikassa voidaan todeta johtuvan niiden sisäpoliittisista ristiriidoista, minkä takia niiden tulisi etsiä ratkaisuja erimielisyyksiinsä sisäpolitiikasta. Vaikka valtioiden suhtautuminen Arktiseen alueeseen eroaa toisistaan huomattavasti, erimielisyyksien ratkaiseminen parantaisi alueen vakautta ja hallintaa, mikä voidaan mainita molempien tavoitteeksi. Sopimisen kautta valtiot voisivat keskittyä yhä enemmän yhteisten haasteiden ratkaisuun ja Arktisen alueensa kehittämiseen. Erimielisyyksien ei

---

²⁹³ Townsend-Gault (2011)

²⁹⁴ "Norway and Russia ratify treaty on maritime delimitation", 7.6.2011

odoteta kuitenkaan kehittyvän konflikteiksi, mutta pahimmillaan niiden ratkaisemattomuus voisi vaikuttaa Kanadan ja Yhdysvaltojen rooliin Arktisina valtioina.

5. KANADAN JA YHDYSVALTOJEN SUHTEIDEN KEHITTYMINEN

5.1. Uusklassisen realismin näkökulma

Arktinen alue on kahden suurvallan ja kuuden pienemmän valtion muodostama alue, missä toimijat ovat suuressa vuorovaikutuksessa keskenään. Alueen viimeaikaisen muutoksen enustaminen ja siihen reagoiminen on ollut mahdotonta ja Arktiset valtiot ovat alkaneet toteuttaa käytännön toimenpiteitä vasta lähempänä 2010-lukua. Valtioilla on ollut käytännössä mahdollisuus joko sopeutua muutokseen tai hidastaa sitä. Ilmastonmuutoksen koetaan olevan kuitenkin maailmanlaajuinen uhka, joten sen hidastaminen tai pysäyttäminen voidaan todeta olevan kaikkien Arktisten valtioiden yhteinen intressi. Arktisen alueen politiikan muutos nähdään uusklassisen realismin näkökulmasta tarpeena hallita tai muokata aluetta. Nämä tarpeet ilmenevät Kanadan ja Yhdysvaltojen intresseissä selkeästi.

Realismin peruslähtökohtien kautta tarkasteltuna arktinen alue näyttäytyy suurvaltojen hallitsemana kansainvälisen politiikan kenttänä, missä tärkeintä on alueellinen läsnäolo ja omien intressien turvaaminen. Läsnäolo voidaan helposti perustella intresseistä tärkeimmällä, kansallisen turvallisuuden varmistamisella, mikä on ollut Yhdysvaltojen strategioiden kulmakivi jo pitkään.²⁹⁵ Tätä edistetään merenkulun vapaudella, mikä mainitaan Yhdysvaltojen tärkeimmäksi päämääräksi. Myös Kanadassa pohjoisen turvallisuuden edistäminen on kerännyt enemmän huomiota ja rahoitusta kuin pehmeämmät intressit.²⁹⁶ Turvallisuudella perustellaan Kin Kanadan halu hallita sen aluevesien kautta kulkevaa Luoteisväylää. Kansallinen turvallisuus voidaan laskea yhdeksi realismin tärkeimmäksi elementiksi valtion säilymisen kannalta. Venäjä taas on kasvattanut alueellista läsnäoloaan jo 2005 alkaen ja osoittanut sotilaallisella läsnäolollaan sekä koillisväylän aktivoitumisella olevansa Arktinen suurvalta. Suurta kiinnostusta voidaan pitää jopa eräänlaisena voimannäyttönä muille arktisille valtioille.²⁹⁷

Arktisen alueen politiikka on ollut selkeästi sidoksissa valtionpäämiehiin ja kansainvälisen järjestelmän muutokseen. Merkittävimpiä muutoksia järjestelmässä 2000–2015 ovat olleet 2001 terroristi-iskut, 2004 alkaen ilmastonmuutoksen vaikutuksen ymmärtäminen Arktiseen alueeseen ja mahdollisten resurssien hyödyntämismahdollisuudet mannerjalustassa. Myös Venäjän kiinnostuksen heräämistä ja painopisteen muodostamista Arktiselle alueelle voidaan pi-

²⁹⁵ Arctic Region Policy (2009), s.2, sekä National Strategy For the Arctic Region (2013), s.4

²⁹⁶ Murray (2014), s.45

²⁹⁷ Murray (2014), s.38–42

tää merkittävänä muutoksena. Uusklassisen realismin mukaan voidaan päätellä näiden järjestelmässä tapahtuneiden muutosten olevan muuttuneen politiikan ja intressien taustalla. Kanada ja Yhdysvallat reagoivat molemmat vahvasti 2011 terroristi-iskuihin julistamalla sodan terrorismia vastaan, mutta Kanadan panos kansainvälisiin operaatioihin pieneni sen havahduttua ilmastonmuutoksen voimakkaisiin vaikutuksiin Arktisella alueella. Samalla Yhdysvallat jatkoi vahvaa läsnäoloaan Lähi-idässä. Yhdysvaltojen intressit ovat kääntyneet Arktisen alueen suuntaan vasta lähempänä 2010 -lukua. Tämä voidaan osaltaan selittää Yhdysvaltojen roolilla kansainvälisessä järjestelmässä ja Arktisen alueen pienellä roolilla valtion identiteetin rakentumisessa. Myös Venäjän aktivoituminen vaikuttaa intressien muodostumiseen. Kanadan identiteetti taas rakentuu pitkälti sen pohjoisten alueiden varaan, eikä sillä ole Yhdysvaltojen kaltaista maailmanlaajuista roolia.

Kanadan ja Yhdysvaltojen muodostama liittolaisuussuhde mahdollistaa vapaamman toiminnan ja intressien ajamisen Arktisella alueella, sillä turvallisuuskonflikteja tai epävarmuutta toisen tavoitteista ei ole. Valtioiden reagointi järjestelmän muutoksiin eroaa kuitenkin hieman, johtuen Yhdysvaltojen suurvalta-asemasta. Yhdysvallat kykenee ottamaan kantaa enemmän muutoksiin kansainvälisellä tasolla, johtuen sen kyvykkyyksistä. Kanada joutuu taas ottamaan huomioon myös naapurivaltionsa ja tärkeimmän liittolaisensa reaktion. Kanadalla ei ole Yhdysvaltojen tapaan sotilaallista tai taloudellista voimavaraa, minkä takia se toimii yhteistyössä muiden valtioiden kanssa edistääkseen intressejään. Kanada on osoittanut, että esimerkiksi Arktinen neuvosto ja muut kansainväliset toimijat ovat hyvä kanava intressien ajamiseen. Kanadalle tärkeitä intressejä on saatu ajettua onnistuneesti Arktisen neuvoston ja IMO:n kautta. Näistä mainittakoon Arktinen talousneuvoston perustaminen 2014 sekä 2017 voimaan astuva merenkulun turvallisuutta ja ympäristönsuojelua parantava IMO:n *Polar Code*.

Arktisen alueen hallinta ja kansainvälisten sopimusten noudattaminen on äärimmäisen tärkeää alueellisen vakauden kannalta. Sen tarjoamat mahdollisuudet ovat saaneet valtiot painottamaan intressejään ja tasapainottelemaan kansainvälisen yhteistyön ja kansallisen edun välillä. Kuitenkin toistaiseksi alueellinen vakaus on saatu säilytettyä ja intressien risteäminen ei ole johtanut konflikteihin valtioiden välillä. Sen sijaan kiistat on saatu sovittua kahdensivuisilla sopimuksilla. Alueen hallinnan merkitys myös tulevaisuudessa tulee korostumaan.

5.2. Vaikutukset kahdenvälisiin suhteisiin

Kuten on todettu tämän tutkimuksen aikaisemmissa luvuissa, Kanadan ja Yhdysvaltojen lähestymistapa Arktisen alueen politiikkaan eroaa toisistaan huomattavasti. Yhdysvaltojen Arktinen politiikka on enemmän kytköksissä kansainvälisen järjestelmän tapahtumiin ja muutoksiin, johtuen sen suurvalta-asemasta. Lisäksi sen toiminta noudattaa uusklassisen realismin näkemystä valtioista ja kansainvälisestä järjestelmästä. Kanadan Arktinen politiikka on taas enemmän keskittynyt maantieteellisesti Kanadaan ja sen sisäpolitiikkaan. Yhdysvaltojen vaikutus Kanadaan ja sen harjoittamaan Arktiseen politiikkaan on vuosien varrella ollut melko pieni. Kanada on pitänyt tiukasti kiinni omasta kannastaan, mikä on aiheuttanut kitkaa valtioiden välillä.

Yhdysvaltojen suurin vaikutus on ollut 2001 tapahtuneen terroristi-iskun jälkeinen muutos kansainvälisessä turvallisuusympäristössä ja kaikkien Yhdysvaltojen liittolaisten reaktio siihen. Kanada osallistui Afganistanin operaatioon mittavilla maajoukoilla, mutta pysyi Irakissa vain tukitehtävissä. Yhdysvaltojen ja Kanadan syvä kahdenvälinen ja kansainvälinen liittolaisuus on lähes pakottanut Kanadan mukaan Yhdysvaltojen johtamiin operaatioihin. Viimeisimpänä esimerkkinä tästä on Syyrian sisällissota, mistä Kanada myös vetäytyi lyhyen osallistumisensa jälkeen pois. Yhdysvaltojen suurvalta-asemasta johtuen voidaan kuvailla jopa sen velvollisuudeksi osallistua vakauden edistämiseen ympäri maailmaa. Kanadalaiset eivät sen sijaan koe tällaista velvollisuutta. Yhdysvaltojen asevoimien strategioissa on korostettu kansainvälistä yhteistyötä ja paikallisten osallistumista alueellisen vakauden turvaamiseen tai palauttamiseen. Voidaan todeta, että Yhdysvaltojen lähimmän sotilaallisen liittolaisen, Kanadan, puuttuminen kansainvälisistä operaatioista on vaikuttanut maiden suhteisiin myös muualla politiikan osa-alueilla.

Maiden välinen puolustusyhteistyön kehitys tukee tätä ajatusmaailmaa. Voidaan todeta, ettei Kanadan näkemys Arktisen alueen turvallisuudesta ole samanlainen kuin Yhdysvalloilla. Siksi se hylkäsi ohjuspuolustusjärjestelmän vuonna 2005, mikä aiheutti kiivasta keskustelua maiden välillä. Kanadan jättäytyminen ohjuspuolustushankkeesta tapahtui samoihin aikoihin, kun Harper voitti vaalit ja ilmoitti suurista asevoimien kehittämishankkeista. Vaikka Kanadan asevoimien kalustohankinnat olisivat olleet edessä joka tapauksessa, ajoitus osui sopivasti yhteen ohjuspuolustushankkeen hylkäämisilmoituksen kanssa. Kanadan toiminnasta sai kuvan, ettei se halua panostaa yhteiseen puolustukseen, vaan varautuu puolustamaan valtiotaan, Arktista aluettaan ja suvereniteettiaan yksin. Tämä on osittain vaikuttanut negatiivisesti maiden välisiin suhteisiin.

Kanadan Arktinen alue on ollut osa sen sisäpolitiikkaa jo pitkään. Kuitenkin 2001 jälkeinen terrorismin vastainen sota sai mielenkiinnon kohdistumaan hetkeksi muihin turvallisuushiin. Nämä uhat kuitenkin jäivät taka-alalle suuremman maailmanlaajuisen ongelman ilmaantuessa aivan Kanadan lähialueelle. 2004 ilmestynyt *The Arctic Climate Impact Assessment* korosti ilmastonmuutoksen vaikutuksia Arktiseen alueeseen ja sai Kanadan mielenkiinnon siirtymään takaisin sen pohjoisille alueille. Vain kolme vuotta myöhemmin ilmastonmuutoksen vaikutukset näkyivät jo selvästi Luoteisväylän ollessa vapaa jäästä kesäkuukausina. Väylän roolista käytiin kiivasta keskustelua 2000-luvun puolivälissä. Kantaa väylästä osana Kanadan sisävesiä ei hyväksytty Yhdysvalloissa sillä tämä uhkasi intressiä vapaasta merenkäytöstä voiman projisoinnin välineenä. Kyky joustavaan joukkojen liikutteluun on yksi Yhdysvaltojen turvallisuusintressien avaintekijä. Kanadan halusta hallita Luoteisväylää kertoo myös NORDREG:n roolin muuttaminen. Vuonna 2010 Luoteisväylän valvonta ja raportointimenetelmästä tehtiin pakollinen yli 300 tonnille aluksille. Yhdysvalloissa muutosta ei hyväksytty, sillä sen katsottiin edistävän Kanadan suvereniteettia väärin keinoin. Keskustelua on herättänyt myös Beaufortinmerellä kulkevaan rajaan liittyvä erimielisyys. Sen merkitys suhteiden kehittymisen kannalta on kuitenkin pieni, sillä alueella mahdollisesti sijaitsevat luonnonvarat eivät näytä olevan hyödynnettävissä lähitulevaisuudessa, johtuen öljyn hintakehityksestä.

Yhdysvaltojen ja Kanadan puolustusyhteistyö on jatkunut tiiviinä huolimatta erimielisyydestä Luoteisväylän hallinnasta. Tämä kävi ilmi vuonna 2006, kun valtiot päivittivät NORAD -sopimuksensa ja lisäsivät siihen merellisen valvontavastuun. Maiden väliset harjoitukset ovat myös lisänneet tuntemusta toisten toimintatavoista ja auttaneet toiminnan kehittymistä sekä yhteensovittamista. Lisäksi 2007 julkaistu *Tri-Command Study* johti lopulta NORAD:n sekä Kanadan ja Yhdysvaltojen asevoimien johdon²⁹⁸ yhteistoiminnan parantamiseen ja toiminnan tehostamiseen tulevana vuosina. Puolustusyhteistyö on osoitus tiivistä yhteistyöstä, hyvistä liittolaissuhteista sekä yhtenevistä intresseistä Pohjois-Amerikan puolustamiseksi. Kahdenväliset suhteet ovat kehittyneet erittäin positiivisesti yhteistoiminnan syventyessä valtioiden asevoimien välillä. Puolustusyhteistyö on saanut aikaan myös vastustusta yhdysvaltalaisien joukkojen saatua jalansijaa Kanadan maaperällä. NORAD:n koetaan loukkaavan kanadalaisien suvereniteettia sen ottaessa yhä enemmän vastuuta Pohjois-Amerikan valvonnasta ja puolustamisesta. NORAD:n läsnäolo ja ristiriitainen rooli hiertää kanadalaisia, sillä Yhdysvaltojen pelätään vaikuttavan liikaa Kanadan puolustamiseen. Puolustusyhteistyö valtioiden välillä on niin suhteita edistävä, kuin kiristävä asia.

---

²⁹⁸ United States Northern Command (USNORTHCOM) ja Canada Command (CanadaCOM), 2012 alkaen The Canadian Joint Operations Command (CJOC)

Kanadan ja Yhdysvaltojen välinen tutkimusyhteistyö niin kahdenvälisesti, kuin kansainvälisestikin on edistänyt maiden tiedonvaihtoa, toimintatapojen kehittymistä ja suhteita tiedeyhteisössä. Ilmastonmuutoksen tutkiminen on noussut tärkeäksi osa-alueeksi ja Arktisen alueen ympäristön muutos on korostanut tarkkailun ja muutoksen ennustamisen näkökulmaa. Turvallisuutta on oleellisesti edistetty tutkimuksiin perustuvilla sopimuksilla ja säännöillä. Kanadan ja Yhdysvaltojen kahdenvälisestä tutkimustyöstä tärkein on ollut vuosina 2007–2011 mannerjalustan ulkorajan määrittelyyn tähtäävä hanke, mikä tuotti molemmille valtioille tärkeää tietoa merenpohjasta, paransi merenkulun turvallisuutta ja edisti maiden välistä yhteistyötä niin tieteellisessä, kuin diplomaattisessa mielessä.

Kanada on korostanut suvereniteettiaan jo noin 150 vuotta osana ulkopoliitiikkaansa. Sille on tärkeää suojella rajojaan, Arktisen alueen luontoa ja valvoa aluettaan. Kanadan merivoimille rakennettavat vartiolaivat parantavat sen kykyä toimia alueella ja reagoida eri turvallisuushaasteisiin. Erilaiset näkökulmat turvallisuudesta ovat kuitenkin hankaloittaneet yhteistyön kehittymistä muilla kuin sotilaallisella osa-alueella. Koska Yhdysvallat näkee Arktisen alueen enemmän sotilaallisesta näkökulmasta, yhteistyö on keskittynyt enemmän puolustuksen kehittämiseen ja yhteistoimintaan 2006 NORAD -sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen. Puolustusyhteistyö tuntuukin olevan vahvin yhteistyömuoto valtioiden välillä. Kanadan suosima laajempi turvallisuusnäkemys on taas painottanut enemmän laaja-alaisempia uhkia, sen panostessa mittavia summia Arktisella alueella käytettävään kalustoon ja sen päivittämiseen Harperin hallinnon aikana. Kuitenkin 2010-luvulla myös asevoimien tehtävät ovat muuttuneet joustavimmiksi mahdollistaen laajemman tuen siviiliviranomaisille onnettomuuden sattuessa. Kanadan turvallisuusnäkemys liittyy myös sen haluun hallita Luoteisväylää aktiivisuuden lisääntyessä ja mahdollisten onnettomuuksien ja ympäristökatastrofien riskin kasvaessa.

Kanadan ja Yhdysvaltojen 2000-luvun loppupuolella ilmestyneet strategiat ovat painottaneet ympäristön merkitystä ja sen hyödyntämistä kestäväällä tavalla. Kanadassa ympäristö ja etenkin sen saariston suojeleminen on nostettu merkittäväksi poliittiseksi tekijäksi. Talouden kehittäminen on liitetty osaltaan ympäristönsuojeluun, sillä alueen taloudellista kehitystä halutaan edistää ympäristö huomioon ottaen.

5.3. Johtopäätökset ja tulevaisuudennäkymät

Johtopäätöksinä voidaan todeta, että Kanadan ja Yhdysvaltojen eroavaisuudet kansainvälisen järjestelmän toimijoina ja lähestymistapa Arktiseen alueeseen vaikuttaa niiden suhteeseen oleellisesti. Kanadan intresseissä on sen itsemääräämisoikeuden korostaminen ja pohjoisten alueittensa suojeleminen, kun Yhdysvallat pyrkii ajamaan maailmanlaajuisia intressejään Arktisen alueen kautta. Suurimpana suhteisiin negatiivisesti vaikuttavana tekijänä voidaan tämän tutkimuksen perusteella todeta olevan kiista Luoteisväylän asemasta. Tähän liittyy oleellisesti Yhdysvaltojen intressi merenkulun vapaudesta maailmanlaajuisesti sekä Kanadan intressit suvereniteetista ja luonnon suojelemisesta.

Ennusteiden mukaan Arktinen alue saattaa olla vuonna 2040 jäätön kesäaikaan. Kehityksen myötä liikennemäärien on oletettu kasvavan Luoteisväylällä, minkä on ennustettu tuovan suuria säästöjä kauppaliikenteelle. Kasvu ei kuitenkaan varsinaisesti hyödytä Kanadaa, vaan tuo sille yhä enemmän vastuuta, haasteita ja pelkoa mahdollisesta onnettomuudesta. UNCLOS määrittelee rantavaltioille tietyt velvollisuudet liittyen merenkulun turvallisuuteen ja pelastustoimintaan, mutta Kanada on lähestynyt lisääntyvän liikennemäärän haasteita enemmän tiukemman valvonnan kautta. Yhdysvaltojen intressien taustalla voidaan todeta olevan sen tahto käyttää Luoteisväylää voiman projisointiin. Sen intressi on kuitenkin uhattuna, ellei valtiot kykene neuvottelemaan sopimusta väylästä avaamiseksi.

Erimielisyydet voivat kuitenkin vaikuttaa paljon laajemmin, kuin pelkästään maiden kahdenvälisiin suhteisiin. Kanada ja Yhdysvallat voidaan luokitella kolmen suurimman Arktisen alueen vaikuttajan joukkoon, joten erimielisyydet valtioiden välillä vaikuttavat oleellisesti myös niiden rooliin kansainvälisessä järjestelmässä. Kanadan ja Yhdysvaltojen asema vastuullisina Arktisen alueen toimijoina saattaa olla vaarassa, mikäli kiistoihin ja ristiriitoihin ei saada ratkaisua lähitulevaisuudessa. Esimerkkiä erimielisyyksien ratkaisemisesta on osoitettu jo Norjan ja Venäjän sopiessa merirajakiistansa Barentsinmerellä.

Vaikka Kanadan ja Yhdysvaltojen politiikka Arktisella alueella rakentuukin eri lähtökohdista ja mailla on erimielisyyksiä alueiden hallinnasta, on kuitenkin johtopäätöksensä todettava niiden suhteiden syventyneen eniten tutkimus- ja puolustusyhteistyön vaikutuksesta. Puolustusyhteistyön syveneminen on tapahtunut erityisesti 2000-luvun loppupuolella NORAD:n sitoumessa asevoimat paremmin yhteen. Sen vaikutuksesta valtiot ovat kehittäneet harjoitustoimintaansa, yhteensopivuuttaan ja tehtäviään vastaamaan nykyajan haasteisiin. Tutkimusyhteistyö

Arktisella merialueella ja työ ilmastonmuutoksen tarkkailemiseksi ja estämiseksi on myös syventänyt maiden välisiä suhteita. Molempien valtioiden asevoimat ja rannikkovartiostot ovat olleet osana tutkimustyötä tarjoten kalustoaan tutkimustarpeisiin.

Kanadan ja Yhdysvaltojen kahdenvälisen suhteen tärkein edistäjä on kuitenkin niiden pitkä yhteinen historia ja yhteistyö kaikilla osa-alueilla. Vaikka erimielisyyksiltä ei ole vuosien aikana vältytty, on niiden syvä riippuvaisuus toisistaan syventynyt. Liittolaisuus kansainvälisesti NATO:n kautta ja kahdenvälisesti NORAD:n kautta on toiminut suhteen vahvana perustana. Lisäksi valtiot ovat syvästi kytköksissä toisiinsa talouden kautta. Tästä syystä on epätodennäköistä, että erimielisyydet valtioiden välillä johtaisivat suurempaan konfliktiin.

Tulevaisuudennäkymät Arktisella alueella sisältävät paljon muutosta, mitä on hankala ennustaa. Luonnonvarojen käyttöön ja omistukseen liittynyt kiinnostus on aiheuttanut mittavia merenpohjan tutkimusprojekteja. Arktisella alueella on potentiaalisia luonnonvaroja, mutta niiden hyödyntämisen mahdollisuus on pitkälti sidoksissa hintakehitykseen. Nopea hinnannousu öljysektorilla saattaisi lisätä öljynporausta Arktisella merialueella huomattavasti. Oleellista Arktisen alueen kehittymisen kannalta on sen vakauden säilyttäminen kansainvälisillä sopimuksilla. Arktisen neuvoston rooli vakauden tuottajana ja toimiminen kansainvälisenä foorumina kahdeksalle arktiselle valtiolle on äärimmäisen tärkeä. Vaikka uudet kansainvälisesti sitovat sopimukset parantavatkin alueen hallintaa, tulee Arktinen neuvosto säilyttämään roolinsa tulevaisuudessakin. Sen tähänastiset saavutukset ovat osoittaneet sen olevan tärkeä yhteistyön muoto ja edistävän Arktisten valtioiden yhteisiä intressejä.

Kanadan ja Yhdysvaltojen välinen tiivis yhteistyö tulee jatkumaan erimielisyyksistä huolimatta. Valtioiden pitkän yhteisen historian takia 2000-luvun suhteen alamäet voidaan todeta pieniksi, sillä niillä on edelleen laajoja yhteneviä intressejä Arktisella alueella. Erimielisyyksien sopiminen on kuitenkin pakollinen suunta ja vaatii kummaltakin valtiolta joustoa omaan ehdottomaan kantaansa. Viimeisin esimerkki Kanadan ja Yhdysvaltojen kahdenvälisen yhteistyön jatkumisesta on Barack Obaman ja Justin Trudeauun yhteinen kannanotto ilmastonmuutoksesta, energiasta ja Arktisesta alueesta maaliskuussa 2016. Tämä osoittaa, että mailla on selkeä yhteinen linja Arktisen alueen haasteisiin.²⁹⁹ Kuitenkin on mielenkiintoista nähdä miten Yhdysvaltojen Arktisen neuvoston puheenjohtajuuskausi ja presidentinvaalien tulos vaikuttaa tulevaisuuden politiikan suuntaan, sillä nykyinen Arktinen politiikka henkilöityy pitkälti Barack Obamaan.

---

²⁹⁹ ”U.S.-Canada Joint Statement on Climate, Energy, and Arctic Leadership”, 10.3.2016

Alueen sotilaallinen ulottuvuus on korostunut varsinkin Venäjän toiminnassa. Kanadan päätöstä rakentaa uudet aluksensa nimenomaan merivoimille voidaan kritisoida, sillä sen rannikkovartiosto on perinteisesti toiminut Arktisella alueella valvonta- ja pelastustehtävissä. Merivoimille luovutettavat vartiolaivat laajentavat Kanadan merivoimien tehtäväkenttää oleellisesti ja siten, huolimatta alusten vaatimattomasta aseistuksesta, se ottaa askeleen kohti Arktisen alueen militarisoitua. Yhdysvallat ei ole kuitenkaan vastustanut tätä, sillä sen voidaan todeta jatkavansa edelleen sotilaallista läsnäoloaan muun kaluston puuttuessa. Vaikka Arktisten valtioiden asevoimien komentajat ovat perustaneet foorumin käsittelemään alueen sotilaallista puolta, on asiaan otettava kantaa myös kansainvälisesti.

5.4. Kritiikki ja jatkotutkimustarpeet

Tämän työn luotettavuus perustuu siinä käytettyihin lukuisiin virallisiin asiakirjalähteisiin ja niitä tukeviin uutisiin, raportteihin ja tutkimuksiin. Lukuisien lähteiden laajuus ja monimuotoisuus korostaa Arktisen alueen merkitystä ja siitä käytävää keskustelua. Kuitenkin työn turhan laaja rajaus on vaikuttanut sen syvyyteen ja tarkkuuteen. Tässä tutkimuksessa on tutkittu Kanadan ja Yhdysvaltojen intressien kehittymistä, intressien kohtaamista ja vaikutusta kahdenvälisiin suhteisiin. Tarkemman rajauksen kautta tutkimuksessa olisi kyetty keskittymään tiettyyn alueelliseen kiistaan tai politiikan kehittymiseen ja sen vaikutuksiin valtioiden välisiin suhteisiin. Tarkempi rajaus olisi mahdollistanut selkeästi yksityiskohtaisemman työn ja tuottanut kattavamman analyysin.

Tutkimuksen johtopäätöksissä on todettu, että Kanadan ja Yhdysvaltojen kahdenväliset suhteet ovat pysyneet lämpiminä. Huolimatta valtioiden välisistä erimielisyyksistä, erilaisesta lähestymistavasta Arktista aluetta kohtaan ja erilaisesta asemasta kansainvälisessä järjestelmässä ne ovat kyenneet säilyttämään tärkeät kahdenväliset suhteensa ja mahdollistaneet yhteistoiminnan vastatakseen tuleviin haasteisiin. Kuitenkin johtopäätöksistä nousee esiin useita jatkotutkimustarpeita.

Erimielisyys Luoteisväylän hallinnasta ja sen roolista hiertää valtioiden välisiä suhteita ja häiritsee keskittymistä tuleviin haasteisiin ja yhteistoiminnan kehittämiseen Arktisella alueella. Kanadan ja Yhdysvaltojen tulisi ratkaista erimielisyytensä yhteisten tavoitteiden edistämiseksi. Luoteisväylän roolia Arktisen alueen kehittämiseksi ja maiden intressien ajamiseksi tulisi tutkia tarkemmin, kuin mitä tässä tutkimuksessa on tehty.

Kanadan ja Yhdysvaltojen näkemykset turvallisuudesta osana Arktisen alueen politiikkaa eroavat suuresti toisistaan. Kuitenkin niiden välisen puolustusyhteistyön on tässä tutkimuksessa olevan selkeästi merkittävin suhteita edistänyt osa-alue. Puolustusyhteistyön muotoja ja turvallisuusintressien kohtaamista tulisi tutkia enemmän osana koko Arktisen alueen vakautta. Turvallisuusintressien kehittyminen Arktisen alueen osalta on ilmennyt etenkin Kanadan ja Venäjän tavassa osoittaa läsnäoloaan ja kehittää Arktisen alueen infrastruktuuriaan. Alueen sotilaallisen ulottuvuuden tutkimiseen, suorituskykyjen kehittymisen seurantaan ja sotilaallisen läsnäolon hallintaan tulisi kiinnittää erityistä huomiota tulevaisuudessa.

LÄHTEET

Achievements under Canada's Northern Strategy 2007-2011 (2011) Government of Canada,

Ladattavissa osoitteesta:

[<http://www.northernstrategy.gc.ca/cns/au-eng.pdf>] (tallennettu 1.12.2014)

”Alaska, Canada conduct joint arctic SAREX”, United States Northern Command 2.11.2013, Article by Tech. Sgt. John Gordinier, Alaskan Command Public Affairs, U.S. Northern Command

[<http://www.northcom.mil/Newsroom/tabid/3104/Article/563926/alaska-canada-conduct-joint-arctic-sarex.aspx>] (viitattu 2.4.2016)

”Alaska North Slope Crude Oil Production” U.S. Energy Information Administration

[<http://www.eia.gov/dnav/pet/hist/LeafHandler.ashx?n=PET&s=MANFPAK1&f=A>] (viitattu 2.4.2016)

Alasuutari Pertti (1999) *Laadullinen tutkimus*, Vastapaino, 3. uudistettu painos, Tampere

Arctic-Antarctic Seafloor Mapping Meeting (2011) Meeting Report

[<https://www.ngdc.noaa.gov/mgg/bathymetry/arctic/Arctic-AntarcticSeafloorMappingMeeting2011-report.pdf>] (viitattu 1.4.2016)

”Arctic Council U.S. Chairmanship 2015-2017”, Arctic Council, Ladattavissa osoitteesta:

[http://www.arctic-council.org/images/PDF_attachments/US_Chairmanship/Chairmanship_Brochure_2_page_public.pdf] (tallennettu 9.2.2016)

”Arctic Economic Council” (2014)

[<http://arcticeconomiccouncil.com/wp-content/uploads/2015/01/AEC-Backgrounder.pdf>] (tallennettu 1.4.2016)

”The Arctic in History”

[http://option.canada.pagesperso-orange.fr/Arctic_history.htm] (viitattu 3.4.2016)

Arctic Marine Oil Pollution Preparedness and Response Agreement (2013) Arctic Council, Ladattavissa osoitteesta:

[<https://oaarchive.arctic-council.org/handle/11374/529>] (tallennettu 11.3.2016)

Arctic Marine Shipping Assessment (2009) Arctic Council, Ladattavissa osoitteesta:

[http://www.arctic.noaa.gov/detect/documents/AMSA_2009_Report_2nd_print.pdf] (tallennettu 11.3.2016)

”Arctic/Offshore Patrol Ships”, Government of Canada, Royal Canadian Navy

[<http://www.navy-marine.forces.gc.ca/en/fleet-units/aops-home.page>] (viitattu 9.3.2016)

”Arctic oil and natural gas potential” EIA, This Week in petroleum 21.12.2011

[<http://www.eia.gov/petroleum/weekly/archive/2011/111221/twiprint.html>] (viitattu 15.8.2015)

Arctic Region Policy (2009) United States National Security Presidential Directive (NSPD-66/HSPD-25), Ladattavissa osoitteesta:

[<https://fas.org/irp/offdocs/nspd/nspd-66.htm>] (tallennettu 8.1.2016)

“The Arctic sets yet another record low maximum extent”, National Snow and Ice Data Center 28.3.2016

[<https://nsidc.org/news/newsroom/arctic-sets-yet-another-record-low-maximum-extent>] (viitattu 31.3.2016)

“Arctic sea ice extent settles at fourth lowest in the satellite record”, National Snow and Ice Data Center 6.9.2015

[http://nsidc.org/news/newsroom/PR_2015meltseason] (viitattu 15.2.2016)

”Arctic sea ice reaches annual minimum extent”, National Snow and Ice Data Center 15.9.2010

[<http://nsidc.org/arcticseaicenews/2010/09/arctic-sea-ice-reaches-annual-minimum-extent/>] (viitattu 15.2.2016)

Arctic Waters Pollution Prevention Act (1985) Government of Canada

[<http://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/A-12/page-1.html>] (viitattu 1.4.2016)

Arktinen strategia (2013) Valtioneuvosto, Ladattavissa osoitteesta:

[<http://vnk.fi/documents/10616/334509/Arktinen+strategia+2013/fc8d6442-daa6-4e94-b774-84b863393977>] (tallennettu 5.11.2014)

Agreement on Cooperation on Aeronautical and Maritime Search and Rescue in the Arctic

(2011) Arktinen neuvosto, Ladattavissa osoitteesta:

[<https://oaarchive.arctic-council.org/handle/11374/531>] (viitattu 21.1.2016)

”Average Monthly Arctic Sea Ice Extent”, National Snow and Ice Data Center

[http://nsidc.org/sites/nsidc.org/files/images/Figure3_Sept2013_trend.png] (viitattu 2.3.2016)

Blombergs Fred (2013a) *Euroopan voimatasapainojärjestelmä 1990–2012: Euroopan vakaussuhteellisen, uusklassisen ja hegemonisen realismin näkökulmasta*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 32

Blombergs Fred (2013b) ”*Realismi ja strategian tutkimus*”, teoksessa: Sivonen Pekka (2013) *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 33, s.5-38

”A Brief History of NORAD” (2012) North American Aerospace Defence Command, Office of History, Ladattavissa osoitteesta:

[<http://www.norad.mil/Portals/29/Documents/History/A%20Brief%20History%20of%20NORAD.pdf>] (tallennettu 13.1.2016)

”Bush, Harper agree to disagree on Northwest Passage”, 21.8.2007, canada.com

[<http://www.canada.com/nationalpost/news/story.html?id=248760d6-b587-466f-9cff-2f1ec037889b>] (viitattu 5.4.2016)

Byers Michael (2009) *Who owns the Arctic?: Understanding sovereignty disputes in the north*, , Douglas & McIntyre, D&M Publishers Inc., Vancouver

”Canada Arctic Council Chairmanship 2013-2015”, Arctic Council, Ladattavissa osoitteesta:

[http://www.international.gc.ca/arctic-arctique/assets/pdfs/Canada_Chairmanship-ENG.pdf] (tallennettu 2.12.2014)

“Canada’s Chief of the Defence Staff Attends Second Annual Northern Chiefs of Defence Conference”, 13.6.2013, News Release, National Defence and the Canadian Armed Forces [<http://www.forces.gc.ca/en/news/article.page?doc=canada-s-chief-of-the-defence-staff-attends-second-annual-northern-chiefs-of-defence-conference/hjiq6lbr>] (viitattu 31.3.2016)

Canada’s international Policy Statement (2005) Government of Canada, Foreign Affairs Canada, Ladattavissa osoitteesta:

[<http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?lang=en&id=156830>] (tallennettu 10.3.2016)

”Canada’s new leader takes on U.S. over Arctic”, 27.1.2006, NBC News

[http://www.nbcnews.com/id/11057794/ns/world_news-americas/t/canadas-new-leader-takes-us-over-arctic/#.VwNsalI6UdU] (viitattu 5.4.2016)

Canada’s Northern Strategy: Our North, Our Heritage, Our Future (2009) Government of Canada, Ladattavissa osoitteesta:

[<http://www.northernstrategy.gc.ca/cns/cns-eng.asp>] (tallennettu 1.12.2014)

Canada First Defence Strategy (2008) Government of Canada, National Defence Ladattavissa osoitteesta:

[<http://www.forces.gc.ca/en/about/canada-first-defence-strategy.page>] (tallennettu 1.12.2014)

”Canada pulls out of Kyoto protocol”, 13.11.2011, The Guardian

[<http://www.theguardian.com/environment/2011/dec/13/canada-pulls-out-kyoto-protocol>] (viitattu 1.4.2016)

“Canada rejects larger role in missile defence”, 24.2.2005, The Globe and Mail

[<http://www.theglobeandmail.com/news/national/canada-rejects-larger-role-in-missile-defence/article1114753/>] (viitattu 5.4.2016)

“Canada to withdraw fighter jets from Syria and Iraq strikes”, 21.10.2015, BBC News

[<http://www.bbc.com/news/world-us-canada-34589250>] (viitattu 5.4.2016)

“Canada – United States Regulatory Cooperation Council (RCC)”, Government of Canada

[<https://www.ec.gc.ca/international/default.asp?lang=en&n=FD4CFB5C-1>] (viitattu 2.4.2016)

“The Canada – U.S. Defence Relationship”, 4.12.2014, Government of Canada, National Defence and the Canadian Armed Forces, Backgrounder

[<http://www.forces.gc.ca/en/news/article.page?doc=the-canada-u-s-defence-relationship/hob7hd8s>] (viitattu 3.2.2016)

“Canadian Arctic Expedition: 1913-1918”, Government Of Canada

[<http://www.northernstrategy.gc.ca/sov/cae-eng.asp>] (viitattu 1.4.2016)

”Canadian Northern Economic Development Agency”, Government of Canada

[<http://www.cannor.gc.ca/eng/1351104567432/1351104589057>] (viitattu 3.4.2016)

”Canadian Rangers, Training”, Government of Canada,

[<http://www.army-armee.forces.gc.ca/en/canadian-rangers/training.page>] (viitattu 10.3.2016)

Charron Andrea (2005) *The Northwest passage shipping channel: Sovereignty first and Foremost and Sovereignty to the side*, Journal of Military and Strategic Studies, Spring 2005, Vol. 7, Issue 4, Ladattavissa osoitteesta:

[<http://jmss.org/jmss/index.php/jmss/article/view/149/171>] (tallennettu 12.2.2016)

”Circum-Arctic Resource Appraisal: Estimates of Undiscovered Oil and Gas North of the Arctic Circle” (2008) United States Geological Survey,

[<http://pubs.usgs.gov/fs/2008/3049/fs2008-3049.pdf>] (viitattu 15.8.2015)

”Climate Change in the Arctic”, National Snow And Ice Data Center,

[http://nsidc.org/cryosphere/arctic-meteorology/climate_change.html] (viitattu 16.8.2015)

Coffrey Luke (2012) *NATO in the Arctic: Challenges and Opportunities*, 22.6.2012, North Atlantic Treaty Organization, Issue Brief #3646,

[<http://www.heritage.org/research/reports/2012/06/nato-in-the-arctic-challenges-and-opportunities#>] (viitattu 28.3.2016)

Cohen Saul Bernard (2015) *Geopolitics – The Geography of International Relations*, Lanham, Rowman & Littlefield Publishing Group, Inc.

Conely Heather (2013) *The New Foreign Policy Frontier: U.S. interests and actors in the arctic*, A Report of the CSIS Europe Program, Center for Strategic & International Studies, Washington DC, Ladattavissa osoitteesta:

[http://csis.org/files/publication/130307_Conley_NewForeignPolFrontier_Web_0.pdf] (tallennettu 5.1.2016)

Conely Heather, Rohloff Caroline (2015) *Recommendations for the U.S. Arctic Council Chairmanship: Enhancing Policy Focus on Arctic Health and Well-Being*, A Report of the CSIS Global Health Policy Center, Center for Strategic & International Studies, Washington DC, Ladattavissa osoitteesta:

[http://csis.org/files/publication/140410_Conley_ArcticHealth_Web.pdf] (tallennettu 1.9.2015)

Conley Heather (2015) *To Build or Not to Build an Icebreaker? That is the \$1 Billion Funding Question*, Commentary, Center for Strategic & International Studies

[<https://csis.org/publication/build-or-not-build-icebreaker-1-billion-funding-question>] (viitattu 23.3.2016)

”Construction of large vessels”, Government of Canada, Public Works and Government Services Canada

[<http://www.tpsgc-pwgsc.gc.ca/app-acq/amd-dp/mer-sea/snac-nsps/gnavires-lvessels-eng.html>] (viitattu 10.3.2016)

Côté Guy-Serge, Paterson Matthew (2014) *Ecological Sovereignty and Arctic Politics*, teoksessa Murray Robert W. & Nuttall Anita Dey (ed.): *International Relations and the Arctic: Understanding Policy and Governance*, Cambria Press, Amherst, New York

Cunningham Nick (2015a) *With Shell's Failure, U.S. Arctic Drilling Is Dead* 28.9.2015

[<http://oilprice.com/Energy/Crude-Oil/With-Shells-Failure-US-Arctic-Drilling-Is-Dead.html>] (viitattu 21.1.2016)

Cunningham Nick (2015b) *Alaska Facing Tough Choices Without Arctic Oil* 30.9.2015

[<http://oilprice.com/Energy/Crude-Oil/Alaska-Facing-Tough-Choices-Without-Arctic-Oil.html>](viitattu 8.4.2016)

- DOD Arctic Strategy* (2013) United States Department of Defence
[http://www.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/2013_Arctic_Strategy.pdf] (tallennettu 3.12.2014)
- Gray David H. (1997) *Canada's Unresolved Maritime Boundaries*, IBRU Boundary and Security Bulletin, Autumn 1997, s.61-70
- Elliot-Meisel Elizabeth B. (1999) *Still unresolved after fifty years: The Northwest passage in Canadian-American relations*, (s.407-430) teoksessa *The American Review of Canadian Studies* (1999)
[https://www.creighton.edu/fileadmin/user/CCAS/departments/History/docs/Still_Unresolved_after_Fifty_Years.pdf] (tallennettu 1.12.2014)
- Emmerson Charles (2010) *The future history of the arctic*, PublicAffairs, New York
- “EPA Collaboration with Canada”, Environmental Protection Agency
[<https://www.epa.gov/international-cooperation/epa-collaboration-canada>] (viitattu 2.4.2016)
- Eskola Jari, Suoranta Juha (1998) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*, Vastapaino, 3.painos, Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä
- Fergusson James (2009) *Beneath the Radar: Change and Transformation in the Canada-U.S. North American Defence Relationship*, Canadian Defence & Foreign Affairs Institute, Calgary, Ladattavissa osoitteesta: [https://d3n8a8pro7vhmx.cloudfront.net/cdfai/pages/41/attachments/original/1413661866/Beneath_the_Radar.pdf?1413661866] (tallennettu 3.12.2014)
- Frankel Benjamin (1996) *Realism: Restatements and renewal*, Security Studies 5, no. 3, Frank & Cass Co. Ltd, London
- ”FY 2015 EPA Budget in Brief” (2014) United States Environmental Protection Agency , Office of the Chief Financial Officer
[<https://www.epa.gov/planandbudget/archive#BudgetSummary>] (viitattu 31.3.2016)

Gilpin Robert G. (1981) *War and change in world politics*, Cambridge University Press, New York

Gilpin Robert G. (1996) *No one loves a political realist*, Teoksessa: Frankel Benjamin (1996) *Realism: Restatements and renewal*, Security Studies 5, no. 3, Frank & Cass Co. Ltd, London

Greenpeace, Platform, Fairpensions (2012) *Out in the Cold: Investor Risk in Shell's Arctic Exploration*, Ladattavissa osoitteesta: [http://www.greenpeace.org.uk/sites/files/gpuk/Arctic_investor_v9.1_A4.pdf] (tallennettu 3.3.2016)

Griffiths Franklyn (1987) *The Arctic as an international region*, teoksessa Möttölä Kari (ed.) *The Arctic Challenge: Nordic and Canadian approaches to security and cooperation in an emerging international region*, Westview Press, Boulder&London

Guidelines for Ships Operating in Polar Waters (2010) International Maritime Organization [<http://www.imo.org/en/Publications/Documents/Attachments/Pages%20from%20E190E.pdf>] (viitattu 28.3.2016)

Guy-Serge Côté, Matthew Paterson (2014) *Ecological Sovereignty and Arctic Politics*, teoksessa Murray Robert W. & Nuttall Anita Dey (ed.): *International Relations and the Arctic: Understanding Policy and Governance*, Cambria Press, Amherst, New York

Harle Vilho, Moisio Sami (2003) *Muuttuva geopolitiikka*, Gaudeamus kirja / Oy Yliopistokustannus, Tammer-Paino, Tampere

Huebert Rob (2014) *Canadian Arctic Security*, teoksessa Murray Robert W. & Nuttall Anita Dey (ed.): *International Relations and the Arctic: Understanding Policy and Governance*, Cambria Press, Amherst, New York

Ilulissat Declaration (2008) Arctic Ocean Conference 27.-29.3.2008 Ladattavissa osoitteesta: [http://www.oceanlaw.org/downloads/arctic/Ilulissat_Declaration.pdf] (tallennettu 21.12.2015)

Impacts of a Warming Arctic: Arctic Climate Impact Assessment (ACIA) (2004), Ladattavissa osoitteesta:

[<http://www.amap.no/arctic-climate-impact-assessment-acia>] (viitattu 2.3.2016)

Implementation Plan for the National Strategy for the Arctic Region (2014) United States, Ladattavissa osoitteesta:

[https://www.whitehouse.gov/sites/default/files/docs/implementation_plan_for_the_national_strategy_for_the_arctic_region_-_fi....pdf] (tallennettu 1.12.2014)

International Code for Ships Operating in Polar Waters (Polar Code) (2015) International Maritime Organization, Ladattavissa osoitteesta:

[<http://www.imo.org/en/MediaCentre/HotTopics/polar/Documents/PO-LAR%20CODE%20TEXT%20AS%20ADOPTED.pdf>] (viitattu 3.4.2016)

Jackson Robert, Sorensen Georg (2007) *Introduction to International Relations, Theories and approaches*, 3. Painos, Oxford University

“Joint Statement by President Obama and Prime Minister Harper of Canada on Regulatory Cooperation”, The White House 4.2.2011

[<https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/02/04/joint-statement-president-obama-and-prime-minister-harper-canada-regul-0>] (viitattu 2.4.2016)

Knight Christopher (2010) *NORDREG now Mandatory Within the Northwest Passage*, Mondaq 8.11.2010

[<http://www.mondaq.com/canada/x/114788/Marine+Shipping/NORDREG+now+Mandatory+Within+the+Northwest+Passage>] (viitattu 31.3.2016)

Koivurova Timo (2014) *Increasing Relevance of Treaties: The Case of the Arctic*, American Society of International Law, AJIL Unbound, 6.3.2014

[<http://www.asil.org/blogs/increasing-relevance-treaties-case-arctic-agma-end-treaties>] (viitattu 28.3.2016)

Kudsk Henrik (2012) *First Live Arctic Search and Rescue Exercise - SAREX 2012*, 25.9.2012

[<http://www.arctic-council.org/index.php/en/our-work2/8-news-and-events/332-first-live-arctic-search-and-rescue-exercise-sarex-2012>] (viitattu 21.1.2016)

Käpylä Juha, Mikkola Harri (2013a) *Arctic economic potential: The need for a comprehensive and risk-aware understanding of Arctic dynamics*, Ulkopoliittinen instituutti, Julkaisut, Briefing Paper 127, Julkaistu 23.4.2013

Käpylä Juha, Mikkola Harri (2013b) *The Global Arctic: The Growing Arctic Interests of Russia, China, the United States and the European Union*, Ulkopoliittinen instituutti, Julkaisut, Briefing Paper 133, Julkaistu 13.8.2013

Lagassé Philippe (2003) *Northern Command and the Evolution of Canada–US Defence Relations*, Canadian Military Journal, Spring 2003, Ladattavissa osoitteesta:
[<http://www.journal.forces.gc.ca/vo4/no1/policy-police-01-eng.asp>] (tallennettu 2.12.2014)

Le Miére Christian, Mazo Jeffrey (2013) *Arctic Opening: Insecurity and Opportunity*, The International Institute for Strategic Studies, Routledge, New York

McKenna Catherine (2015) *Canada plays instrumental role in reaching historic climate agreement*, 12.12.2015
[<http://news.gc.ca/web/article-en.do?nid=1024639>] (viitattu 1.4.2016)

Moisio Sami (2003) *Geopolitiikan viisi olemusta*, teoksessa Harle Vilho, Moisio Sami (toim.) *Muuttuva geopolitiikka*, Gaudeamus kirja / Oy Yliopistokustannus, Tammer-Paino, Tampere

Murray Robert W. (2014) *Westphalian Sovereignty and Realism in Contemporary International Security*, teoksessa Murray Robert W. & Nuttall Anita Dey (ed.): *International Relations and the Arctic: Understanding Policy and Governance*, Cambria Press, Amherst, New York

“National Interest: Meaning, Components and Methods”, Dinesh International Politics
[<http://www.yourarticlelibrary.com/international-politics/national-interest-meaning-components-and-methods/48487/>] (viitattu 4.3.2016)

The National Military Strategy of the United States of America (2015) Department of Defence, Ladattavissa osoitteesta: [http://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Publications/2015_National_Military_Strategy.pdf] (tallennettu 18.8.2015)

National Strategy for the Arctic Region (2013) The White House, United States,
Ladattavissa osoitteesta: [https://www.whitehouse.gov/sites/default/files/docs/nat_arctic_strategy.pdf] (tallennettu 2.1.2016)

NOAA's Arctic Action Plan (2014) National Oceanic and Atmospheric Administration, U.S. Department of Commerce, Silver Spring
[<http://www.arctic.noaa.gov/NOAAarcticactionplan2014.pdf>](viitattu 1.4.2016)

Nojonen Martti (1992) *Politiikka tutkimuksen kohteena*, 6. Laitos, WSOY, Porvoo-Helsinki-Juva

The Northern Dimension of Canada's Foreign Policy (2000), Government of Canada, Ladattavissa osoitteesta:
[http://library.arcticportal.org/1255/1/The_Northern_Dimension_Canada.pdf] (tallennettu 4.4.2016)

“Norway and Russia ratify treaty on maritime delimitation”, Norjan ulkoministeriön lehdistötiedote 7.6.2011
[http://www.regjeringen.no/en/dep/ud/press/news/2011/maritie_delimitation.html?id=646614] (viitattu 9.2.2016)

Obama Barack, Harper Stephen (2011) *United States – Canada Beyond the Border: A Shared Vision for Perimeter Security and Economic Competitiveness*, Action Plan, 4.2.2011
[https://www.whitehouse.gov/sites/default/files/us-canada_btb_action_plan3.pdf] (viitattu 2.4.2016)

”Observers”, Arctic Council
[<http://www.arctic-council.org/index.php/en/about-us/arctic-council/observers>] (viitattu 5.8.2015)

”One region - multiple definitions”, NORDREGIO, Nordic Centre for Spatial Development
[<http://www.nordregio.se/en/Metameny/About-Nordregio/Journal-of-Nordregio/2007/Journal-of-Nordregio-no-4-2007/One-region---multiple-definitions/>] (viitattu 3.2.2015)

”Operation NANOOK”, National Defence and the Canadian Armed Forces
 [<http://www.forces.gc.ca/en/operations-canada-north-america-recurring/op-nanook.page>] (viitattu 2.4.2016)

Osherenko Gail, Young Oran R. (1989) *The age of the arctic: Hot conflicts and cold realities*, Cambridge University, New York

Ottawa Declaration (1996) Arctic Council

Ladattavissa osoitteesta:

[<http://www.arctic-council.org/index.php/en/our-work2/8-news-and-events/345-popular-documents>] (tallennettu 5.8.2015)

“Paris Agreement - Status of Ratification” (2016) United Nations Framework Convention on Climate Change

[http://unfccc.int/paris_agreement/items/9444.php] (viitattu 31.3.2016)

”Permanent participants”, Arctic Council

[<http://www.arctic-council.org/index.php/en/about-us/permanent-participants>] (viitattu 5.8.2015)

”Polar Icebreaker”, United States Coast Guard

[<http://www.uscg.mil/acquisition/icebreaker/>] (viitattu 15.3.2016)

”Political Arctic Region”, CIA The World Factbook,

[<https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/docs/refmaps.html>] (viitattu 4.4.2016)

Pomerants Daniel (2012) *Beaufort Sea Maritime Boundary Dispute*, York University, Toronto, Ontario Canada, Ladattavissa osoitteesta:

[<http://yorkspace.library.yorku.ca/xmlui/bitstream/handle/10315/20827/Daniel%20Pomerants.pdf?sequence=1>] (tallennettu 2.12.2014)

”2014 Public Report On The Terrorist Threat To Canada”, Government of Canada, Public Safety Canada

[<https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/rsrscs/pblctns/2014-pblc-rpr-trrrst-thrt/2014-pblc-rpr-trrrst-thrt-eng.pdf>] (viitattu 3.3.2016)

Rautala Ari (2013) *Arktinen alue Venäjän sotilaallisesta näkökulmasta*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 4: Työpapereita No 48

Rose Gideon (1998) *Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy*, Review Article, *World Politics* 51, s.144-172, Ladattavissa osoitteesta:

[http://disciplinas.stoa.usp.br/pluginfile.php/326196/mod_resource/content/1/Rose_Neoclassical%20realism%20and%20theories%20of%20foreign%20policy.pdf] (tallennettu 1.2.2016)

”Royal Canadian Air Force, CC-177 Globemaster”, Government of Canada

[<http://www.rcf-arc.forces.gc.ca/en/aircraft-current/cc-177.page>] (viitattu 10.3.2016)

”Royal Canadian Air Force, CH148 Cyclone”, Government of Canada

[<http://www.rcf-arc.forces.gc.ca/en/aircraft-current/ch-148.page>] (viitattu 10.3.2016)

Russett Bruce, Starr Harvey, Kinsella David (2004) *World Politics: The Menu for Choice*, 7. Painos, Thomson Wadsworth

“Sapphire satellite system is declared fully operational”, 30.1.2014, National Defence and the Canadian Armed Forces, Government of Canada

[<http://www.forces.gc.ca/en/news/article.page?doc=sapphire-satellite-system-is-declared-fully-operational/hr1thk2x>] (viitattu 3.3.2016)

”2015 Shell updates on Alaska exploration”, 28.9.2015, Shell media release

[<http://www.shell.com/media/news-and-media-releases/2015/shell-updates-on-alaska-exploration.html>] (viitattu 21.1.2016)

”Shipping in Polar Waters” International Maritime Organization

[<http://www.imo.org/en/MediaCentre/HotTopics/polar/Pages/default.aspx>] (viitattu 28.3.2016)

”Spot Price for crude oil and Petroleum Products” U.S. Energy Information Administration [http://www.eia.gov/dnav/pet/hist/LeafHandler.ashx?n=p&s=rwtc&f=d] (viitattu 2.4.2016)

Steinberg Philip E. (2014) *U.S. Arctic Policy*, teoksessa Murray Robert W. & Nuttall Anita Dey (ed.): *International Relations and the Arctic: Understanding Policy and Governance*, Cambria Press, Amherst, New York

Sipilä Joonas, Koivula Tommi (2013) *Kuinka strategiaa tutkitaan*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 2: Tutkimuslustoja No 50

Statement on Canada’s Arctic Foreign Policy: Exercising Sovereignty and Promoting Canada’s Northern Strategy Abroad (2010) Government of Canada, Ladattavissa osoitteesta: [http://www.international.gc.ca/arctic-arctique/assets/pdfs/canada_arctic_foreign_policy-eng.pdf] (tallennettu 1.12.2014)

Syrjälä Leena, Ahonen Sirkka, Syrjäläinen Eija, Saari Seppo (1994) *Laadullisen tutkimuksen työtapa*, Kirjayhtymä Oy, 1.-2. Painos, Helsinki

Townsend-Gault Ian (2011) *Of Parallels and Meridians: Implications of Barents Sea Dispute Resolution for the Beaufort Sea*, International Zeitschrift, Toukokuu 2011, Volume 7, Number 1, [http://www.zeitschrift.co.uk/indexv7n1.html] (viitattu 9.2.2016)

Trudeau Justin (2015) *Statement by the Prime Minister of Canada*, 4.11.2015 [http://pm.gc.ca/eng/news/2015/11/04/statement-prime-minister-canada-following-swearing-29th-ministry] (viitattu 11.3.2016)

Tuomi Jouni, Sarajärvi Anneli (2009) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*, Kustannusosakeyhtiö Tammi, 10. uudistettu laitos, Hansaprint, Vantaa

Tuomi Osmo (1996) *Uusi Geopolitiikka*, Ulkopoliittisen Instituutin julkaisuja nro 4, Gaudeamus Kirja, Tammer-Paino, Tampere

United States Arctic Policy and Arctic Policy Group (1971) United States National Security Decision Memorandum (NSDM-144), Ladattavissa osoitteesta: [https://fas.org/irp/offdocs/nsdm-nixon/nsdm-144.pdf] (tallennettu 8.1.2016)

United States Arctic Policy (1983) United States National Security Decision Directive (NSDD-90), Ladattavissa osoitteesta:

[<https://reaganlibrary.archives.gov/archives/reference/Scanned%20NSDDS/NSDD90.pdf>] (tallennettu 8.1.2016)

USCG Arctic Strategy (2013) United States Coast Guard, Ladattavissa osoitteesta:

[http://www.uscg.mil/seniorleadership/docs/cg_arctic_strategy.pdf] (tallennettu 1.12.2014)

“United States – Canada Clean Energy Dialogue”, Government of Canada

[<http://climatechange.gc.ca/dialogue/default.asp?lang=En&n=C3D58516-1>] (2.4.2016)

United States Policy on the Arctic and Antarctic Regions (1994) United States Presidential Decision Directive (PDD/NSC-26), Ladattavissa osoitteesta:

[<https://fas.org/irp/offdocs/pdd/pdd-26.pdf>] (tallennettu 8.1.2016)

“U.S. - Canada Clean Energy Dialogue: Action Plan II”, Government of Canada

[<http://climatechange.gc.ca/dialogue/default.asp?lang=En&n=E4D025F6-1>] (viitattu 3.4.2016)

”U.S. – Canada Economic Relations” (2014) The Embassy of the United States of America, Ottawa, Canada

[<http://photos.state.gov/libraries/canada/303578/pdfs/us-canada-economic-relations-factsheet.pdf>] (viitattu 2.4.2016)

“U.S. – Canada Joint Statement on Climate, Energy, and Arctic Leadership”, The White House 10.3.2016

[<https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2016/03/10/us-canada-joint-statement-climate-energy-and-arctic-leadership>] (viitattu 11.3.2016)

U.S. Extended Continental Shelf Project, internetsivut

[<http://www.continentalshelf.gov>] (viitattu 3.3.2016)

Vision for the Arctic (2013) Arctic Council

Ladattavissa osoitteessa:

[<http://www.arctic-council.org/index.php/en/our-work2/8-news-and-events/345-popular-documents>] (tallennettu 5.8.2015)

“Vessel Traffic Reporting Arctic Canada Traffic Zone (NORDREG)”, Government of Canada, Canadian Coast Guard

[http://www.ccg-gcc.gc.ca/eng/MCTS/Vtr_Arctic_Canada] (viitattu 31.3.2016)

Visuri Pekka (1997) *Turvallisuuspolitiikka ja strategia*, WSOY, Juva

Waltz Kenneth N. (1979) *Theory of international politics*, McGraw-Hill, 1. Painos

“The War: From Outbreak to End”, Government of Canada

[<http://canada.pch.gc.ca/eng/1442343934051/1442344036829>] (viitattu 20.3.2016)

Weldes Jutta (1996) *Constructing National Interests*, European Journal of International Relations, vol 2, no. 3, Pub. SAGE Publications, Ladattavissa osoitteesta:

[<http://ic.ucsc.edu/~rlipsch/Pol272/Weldes.pdf>] (viitattu 2.4.2016)

“What is the Arctic?”, National Snow and Ice Data Center:

[<https://nsidc.org/cryosphere/arctic-meteorology/arctic.html>] (viitattu 5.8.2015)

”Working Groups”, Arktinen neuvosto internetsivut

[<http://www.arctic-council.org/index.php/en/about-us/working-groups>] (viitattu 5.8.2015)

“Yhdistyneiden Kansakuntien merioikeusyleissopimus”, Finlex lakitietokanta

[<http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1996/19960050>] (viitattu 15.2.2016)

LIITTEET

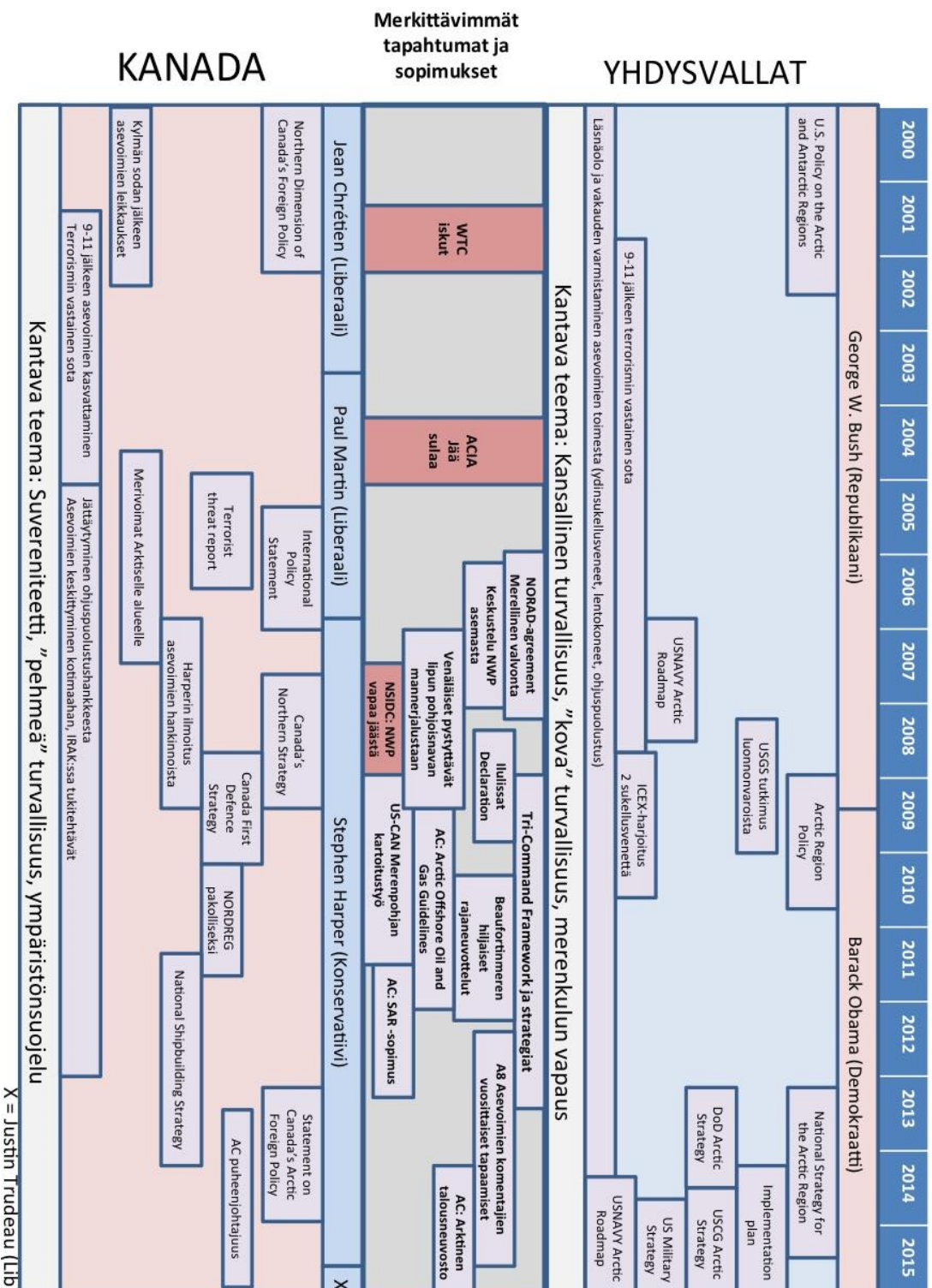
- LIITE 1   NORDREGIO – Arktisen alueen eri määritelmät
- LIITE 2   Kanadan ja Yhdysvaltojen politiikkaan vaikuttaneet merkittävimmät tapahtumat
ja tärkeimmät Arktista politiikkaa käsittelevät asiakirjat vuosina 2000–2015
- LIITE 3   Kartta Arktisesta alueesta sekä Kanadan ja Yhdysvaltojen erimielisyyksistä

ARKTISEN ALUEEN ERI MÄÄRITELMIÄ³⁰⁰

³⁰⁰ "One region - multiple definitions"

KANADAN JA YHDYSVALTOJEN POLITTIKKAAN VAIKUTTANEET MERKITTÄVIMMÄT TAPAHTUMAT JA TÄRKEIMMÄT ARKTISTA POLITTIKKA KÄSITTELEVÄT ASIAKIRJAT VUOSINA 2000–2015

YHDYSVALLAT

Merkittävimmät tapahtumat ja sopimukset

KANADA

KARTTA ARKTISESTA ALUEESTA SEKÄ KANADAN JA YHDYSVALTOJEN ERIMIELISYYKSISTÄ³⁰¹

ARCTIC REGION

³⁰¹ "Political Arctic Region", Kartassa on kuvattuna merkittävimmät erimielisyydet Kanadan ja Yhdysvaltojen välillä.